Fridtjof Nansen

Frilufts-liv

Blade av Dagboken

Forord til den elektroniske utgaven

Denne originalutgave av **Fridtjof Nansen** (1861-1930) er digitalisert i augusti 2006 av Nasjonalbiblioteket, Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i juli 2014 av Ralph E.

Jfr en senare **utgave fra 1940** i modern rettskrivning og med egne bilder av Fridtjof Nansen!

FRILUFTS-LIVFRIDTJOF NANSEN

FRILUFTS-LIV

BLADE AV DAGBOKEN

KRISTIANIA JACOB DYBWADS FORLAG 1916Copyright 1916 by Jacob Dybwad Kristiania.

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERIPÅ SKI OVER FJELLET

FRA BERGEN TIL KRISTIANIA

Bergen, mars 1884.

Det var lørdag kvell den 26. januar, i det herrens år 1884, at jeg gikk fra museet hjemover gjennem gatene, og regnet pisket i ansiktet med en voldsomhet som selv her i Bergen var usedvanlig. Over himlen jog svarte skyer, termometret viste mange graders varme, barometret sank, sank, sto på jordskjelv. Ja, det var riktig et vær som kan bringe en lann-flyktig Øst-lenning fortvilelsen nær; — dette skulde være den norske vinter.

Forretnings-folk hastet forbi ned igjennem gaten, med paraplyen mot vinnen og hodet ned mellem skuldrene. De stunnet hjem til den lune rede efter ukens strev.

Imorgen var det søndag. Fikk slå et slag om posthuset for å høre efter post, og så gjøre sig det koselig innen døre, og glemme verdens og værets dårlighet.

Jeg hadde fått anbragt mig i lenestolen. Et flyktig blikk i det nykomne Idrets-blad, før jeg fordypet mig i mine studier. — Men hvad sto der? ... Premie-skirenn i Husebybakken den 4. februar? Var det mulig? Skulde det virkelig fins ski-føre noensteds i Norges lann?

Ski og ski-føre var vel det som for et øieblik siden var fjernest fra mine tanker. — Nu tok det med uimotstålig makt: Granskogen sto der lokkende hvit unner sneen, bygdene, med liene, åsene, og fjellene, lå der blanke og hvite, og glitret i solskinnet. Så friskt og lett i den klingende vinterkulle

Søndagen kom med enda mer storm og regn. Neste morgen tidlig skulde jeg tilhavs på bunn-skraping. Men tankene ga ikke fred, jeg måtte ha tak i de siste dages aviser for å se på vær-telegrammene: Nei, det var varmegrader over hele lannet, det kunde ikke være ski-føre noensteds. Jeg fikk heller reise på denne turen ut i vasbløita.

Men ut på eftermiddagen hjalp det ikke lenger: avsted måtte jeg, og dro op i Kalfaret til museets overhoved, gamle dr. Danielsen. Som altid var han forståelsesfull, og reiselov fikk jeg. — Så ordne alt for fraværet, og så med toget neste morgen kl. 6V2.3 PÅ SKI OVER FJELLET

Alle fornuftige venner mente selvsagt det var uvett å ville over fjellet på den tid, og rystet på hodet; — — men ungdom og galskap . . .

Endelig sat en da i kupeen, og det bar opover mot Voss, mens regnet trommet på vogntaket. Jo-ho, vakkert skivær; men det ble vel bedre når en kom høiere. Gjennem tunneller og skjæringer, og med stupet unner, for det frem langs disse trange fjordene. Efterhvert som vi kom opover, begynte fjell-sidene å bli hvite øverst oppe. Det ga straks mer håb, — på fjellet var det sikkert kulle og sne.

Fra Voss dro hunnen og jeg kl. 12, og la veien op gjennem Raundalen, for derfra å gå over til Hol i Hallingdal. Det er noe langt over fjellet der, men så blir til gjengjell veien så meget kortere til Østlannet.

Med skiene på nakken gikk jeg trøstig opover, mens regnet silte. Det ble nok bedre, når jeg bare kom på fjellet, og dit skulde jeg vel nå innen kveilen. Jeg gikk og gikk, men stadig hang skodden tett og tung nedover liene på begge sider dalen, og regn-dråpene falt like store og uhyggelige.

Jeg spurte folk om noen visste hvordan føret var i fjellet, men de bare rystet på4

hodet, og mente det var ikke å tenke på fjellet i slikt vær.

Da jeg nærmet mig Sverre-stigen, og det enda ikke så ut til noen bedring, tenkte jeg det kanske likevel var fornuftig å snu, og legge veien over til Gudvangen, og så til Lærdal. Derfra kunde jeg jo komme frem efter postveien, hvordan så enn været ble.

Som tenkt, så gjort; og da jeg også traff en heste-handler med hest og siede, som skulde samme veien in til Østlannet, og som bød sig til å kjøre skiene, så laget det sig

jo bra.

» »

Jeg rakk til Vinje om kveilen. Se her var alt godt føre, bare noe for milt. Karen med skiene og en heste-handler til, som hadde slått følge, lå på nabo-gården; de lovte å snakke inom før de reiste neste morgen.

Jeg sov godt efter den uvante bevegelse.

---Det var nok langt på dag da jeg

våknet, — jeg skvatt op, og skulde se gjennem vinduet. Men for et syn! — frost-roser på rutene, så det var umulig å se gjennem. Op kom jeg i en fart, og ved litt gniing og ånding fikk jeg så meget klart glass at jeg kunde se det var tindrende klarvær med ny-sne. — Det var jubel.....

Frokosten kom ned i en fart, — og så på sprang til nabo-gården for å få skiene, nu5 PÅ SKI OVER FJELLET

skulde det gå til Gudvangen. Men ak og ve! — karene var reist for en halv time siden, og hadde tatt skiene med.

Det var kalt vann i blodet; men kunde jeg nå dem igjen før Stalheims-kleven, fikk jeg jo enda bruke skiene der. Men dit var det bare en mil, og da er en halv time et langt forsprang.

Jeg la ivei op efter bakkene. Det var tungt å gå i sneen; men været var herlig: fjellene lå blinkende hvite inover på alle kanter og skinte i solen, nåle-trerne sto høitidelig stille unner drysset av ny-sneen. Det var vinter, strålende vinter, og det var jo mot den jeg stunnet. Hunnen jublet også over livet som den båset sig der i sneen.

Men så døtt og øde! — ikke en ski-løper, ikke et ski-far å øine på noen kant. Fantes her da ikke mennesker? Jo, det var jo mange gårder; men mennene sover nok mest om vinteren på denne kanten av lannet. Gårdene står mørke og livløse på den hvite sneen, bare røken stiger lat op igjennem pipene. Kvinfolkene arbeider, mens karfolkene sitter inne og henger; utenfor er det sprettende ski-føre, i fjellet er nokk av vilt. For et vinter-liv her kunde leves, hvis de bare lærte å bruke skiene ....

Det bar videre frem, langs sne-kledde lier, over fiske-vann som sov unner isen og sneen, og ventet på sommeren. Og så gjennem vakre små skog-teiger, med et hare-slag over veien nu og da. Pus hadde svær sne å streve i nu stakkar.

Efterhvert halte jeg in på karene med skiene mine, så jeg kunde se dem i svingene av veien forut; jeg la på sprang, og nådde dem virkelig.

For en jubel å kjenne skiene unner benene, og så — når det suste ut for en bakke! — Dette var vel a'ent til liv enn å traske i regn og bløite i Bergen. Sledene var snart av sikte.

Men der kunde det bli et pent hopp over veien. Lysten til å prøve de gamle kunster våknet med ett: Noen slag op i bakken,

og så utover......Å, så det gjør godt,

en føler sig himlen nærmere. Men sekken må av; enda høiere op, enda mer fart, og så — hypp — sveve som en måke utover. Ja, en kjenner at det enda er saft i de stivnete lemmer.

Men nu var det med ett blit liv på gårdene omkring. Lik mauer'n av tuven om våren, yrte det ut, unger og voksne, alle måtte se hvad det var som spratt der oppe i bakken.

Jeg var blit tørst og lot det bære ned mot nærmeste gården. Men nu ble det kaprenn in døren igjen, om hverandre, alle ihop — bare en gammel mann sto igjen da jeg kom.

«Hvad heter denne gården?»

«Han ha brukt ski før dan kar'n.»

«Hvor langt kan det være til Gudvangen?»

«Kar æ dan kar'n frao?»

«Jeg kommer fra Bergen og skal til Østlannet. — Tror du jeg kan få litt melk her?»

«So du ska yve fjedle du. Da va gjilda ski, ka slags vé æ da i dai?»

Nei, jeg fikk gå in, kanske kunde det gå bedre der.

Jeg spente skiene av, og kom in i en stue, hvor luften var tett av mennesker og dyr. Langs veggene og oppe i sengene sto, og sat, og lå kjerringer og manfolk, jenter, og unger. På gulvet krabbet unger i lag med griser og høner, og andre slags dyr.

«Er det råd å få en dråpe melk?»

Lang stilhet, så fra et kvinfolk et langtrukkent: «Eg vait inkje, eg.»

Det ga mer håb. «Har dere ikke noe melk da?»

«A, jau, me ha vel nokko.»

«Ja, kan jeg få kjøpt litt da?»

«Du vil vel inkje ha sur?»

«Takk, jeg vil nok helst ha søt om det fins.»

«Å jau, du kan no alti fao.»

Så bar det endelig op på en hylle for å hente ned en parr potters spilkum; og melken var god den, og gjorde godt der den kom.

«Hvor meget skal du ha for dette da?»

«Eg vait inkje eg. Da æ 'kje nokko større å ha betaling før.»

Jeg la noen penger på bordet, og takket for mig.

«Nai, detta verte so ratt for mykje.» «Ja, du faor ha so mange takk» kom det efter, da hun så jeg forsvant.

Ute sto det tett med karfolk runt skiene mine. De var kommet fra gårdene omkring. Ski og binninger var blit unnersøkt på alle enner og kanter, og da karen selv kom, ble han sømfart han og.

Jeg fikk skiene på, og strøk fra dem op bakken, mens jeg hørte bak mig: «Da va gjilda ski.» «Da va svært so lite te stav han har.» «Da va nokko te stor hond.» —

I selskap med en av heste-handlerne som just kom kjørende efter, dro jeg videre.

Vi var ved Stalheim. Fjell-dalen med furu-skogen opefter sidene lå tynget unner sneen, nede i bunnen rant elven, og ovenover lyste fjellene veldige og hvite i solen mot den blå himmel. Den er vill og storslått dalen her, og likevel lite mot lengere frem. Forut til høire skar en trang kløft sig in i fjell-massen, omgitt av ville, forrevne topper. Jeg gikk lenge og undret på hvor vel den kunde bære hen; bunnen så jeg ikke, den fors vant langt unner, men fjell-sidene var noe av det mest stupbratte jeg kunde minnes.

Uvilkårlig ble øinene trukket in i denne sprekken. Enda det gikk mest som et uhygge-gys gjennem en, hver gang en så dit, så kunde en ikke få dem bort.

Med ett stanset jeg — veien ble liksom borte fremfor foten. Jeg sto like foran juvet, og så lukt ned i et svelg. Aldrig hadde jeg kunnet tro at gjennem den sprekken gikk veien til Gudvangen; men nu så det mest slik ut. Jeg vennte mig til hestehandleren som kom efter. Jo, det var riktig, vi sto nu på toppen av Stalheims-kleven ved ennen av Nærø-dalen.

Jeg så ned: elven og dal-bunnen dro sig ut gjennem som et smalt bånn der nede. Jeg så mig runt: foran var Nærø-dalen med sine stupbratte sider, utover dem styrtet fjell-bekkene frosne i sine grønblå vinter-skrud, her og der hvor det var en hylle, lå sneen i hvite flekker bortefter langs de isete fjell-veggene, og ovenover hang skavlene, ferdig til å gå ved første linnvær. Like til høire var det et juv hvor Stalheims-fossen stupte ned med en dump brusen unner is-dekket; et stykke til venstre styrtet en a'en foss i en lignende kløft; rett unner mig slynget veien sig i krappe svinger fra den ene kløften til den andre, mot dal-bunnen; og op over det hele steg Jordals-nuten, høi og bratt, som en veldig jette. Lengere bak, som ramme om denne til-isete, ned-snedde fjell-kløft, hevet toppene sig, og forsvant i mørke, tunge skyer. Men øverst oppe, over det hele, himlen blå og klar, mens solen spilte bortover sneen og isen i forgrunnen.

Som jeg sto og så på alt dette, sa en stemme bak mig: «Kom her skal jeg kjøre skiene dine utover.» —

«Nei, takk skal du ha, dem greier jeg selv,» og jeg lot det gli utfor.

Det skar i vei ned-igjennem kleven, snart på kanten av det ene juvet, snart over mot det andre. Svingene er mange og krappe, en fikk bremse på farten i hver, legge sig godt in, og så skjære avsted med desto større fart, når det bar like ut igjen.

Mitveis för synet av en bonne forbi, han var krøpet helt in i fjell-veggen av redsel.

Før jeg fikk tid til å tenke mig om, var jeg nede i bunnen av dalen. Oppe i svingene kom hunnen som et brunt nøste nedefter. Hesten kunde jeg ikke se enda på toppen av bakken.

Jeg fortsatte veien utefter; den går langs elven i bunnen av Nærø-dalen; like til Gudvangen er den så flat at det mest ikke fins en bakke. Dal-bunnen er trang, på sine steder snau nokk plass for elven og veien, og på begge sider hever fjell-veggene sig ende op. Høit over henger skavlene, og mellem dem en stripe av blå himmel.

Her og der lå svære sne-skred. Det er ikke lenge mellem skredene i Nærø-dalen, og utrolige er de historier en får høre om dem; en må mest undre sig at mennesker vil leve her med dette truende berget altid over. Men de blir vel så vant til det, at et skred for dem blir omtrent som et torden-vær for os. Ser de bare at det ikke kommer deres vei, så er de rolig når skredet går, om så jord-skorpen ryster unner dem som i jord-skjelv. Luft-trykket som går foran, er

så sterkt, at lengere ute har det, efter sagnet, løftet folk tvers over til andre siden florden.

Skredene kan stundom være så svære

/

at de fyller hele fjorden, og begraver båter og hvad a'ent de treffer på sin vei.

En gang var det så vitt dampbåten gikk klar: Da de hørte det kom, ble det satt full fart på for å gå unna; i siste liten fikk de også greid det, det var bare akter-ennen, og et stykke in på dekket til nedgangen til kahytten, som ble fylt av sneen. I et blink var hele fjorden bak dem full, og hadde dampbåten vært noen få skibs-lengder tilbake, var den blit begravd, for vel aldrig mer å komme op igjen

Et stort skred hadde gått i fjorden like før jeg kom, og en fikk respekt for det, der det lå og lyste mot den mørke fjell-veggen på sidene, og det mørke vannet unner.

På Gudvangen viste de mig også en stor sten, som var kommet oppe fra fjellet. Den var løsnet øverst på kammen, og hadde tatt det i tre hopp utover. I andre hoppet gikk den som en kanon-kule tvers igjennem begge veggene på et hus, med slik en fart at den slo bare huller så store som den selv. 1 tredje hoppet för den igjennem tak og vegg på andre huset, slo der ihjel en kone

og skamslo en a'en, og boret sig så ned i jorden, der den nu lå.

Fra Gudvangen gikk det med dampskibet i den stjerne-klare kvell ut gjennem Nærø-fjorden og videre til Lærdal.

Tidlig neste morgen dro jeg på måtelig ski-føre op gjennem Lærdal. Været var godt nokk, men det var skralt med sneen, og veien ble snart ganske svart, så jeg måtte bære skiene. Det er trangt og vilt her også, men ikke som i Nærø-dalen. Her og der var skred gått, og lå nu og lyste unner fjellsidene.

Ut paa formiddagen sat jeg ned på veikanten ved en liten bekk, fikk frem nisten, og hollt frokost. En dyp klove skar sig op gjennem den bratte fjell-siden like til toppen. På de veldige sne-masser kunde jeg se at det hadde gått et svært skred der.

Just som jeg sat fordypet i disse omgivelsene, lyttet til fosse-duren, og tenkte på sommeren, da en med fiske-stang kunde stryke langs elve-sluket — det var slike vakre flue-høler her — ble jeg vekket av en skingrende stemme:

«Nei, du ha 'kje mykje vet so seta deg her mitt unde skre'ao.»

Jeg skvatt i, — det kom en bonne i full fart trekkende på en kjelke.

«Nå, det er vel ikke så farlig vel?»

«Æ da 'kje farle? A jau, folk ha fare idla før her. Kjærne da berre før alvor so fy die da heile dalen.»

«En hører vel, når det kommer, og kan flytte på sig da.»

«Høira naor da kjærne? Da gaor nett so' eit bøsseskot da, kar.»

Som jeg sat og tygget paa dette, kom det en kjørende. Han smeiste på hesten, og ropte til mig at jeg måtte flytte.

Høiere oppe traff jeg noen karer som fortalte at kløften het Saues-kilen, og var det mest fryktede sted i Lærdal for sine skred, som kan nå tvers over dal-bunnen. De kom fra toppen av kløften, og vokste ved sne som raste ned fra begge sider, intil de paa den lange veien utover kunde få en uhyggelig størrelse. Det som jeg så der, var bare det første som går foran, og glatter veien for det som kommer efter, og som nu var ventendes, — det vilde bli noe ganske a'ent, skulde jeg få se.

Så dro jeg videre. Snart kunde jeg ta skiene på igjen, og det gikk nu fort op gjennem de ville fjell-kløftene. Elven dypt unner var dekket med is, hvor den gikk rolig. Runt de åpne huller, og fra hull til hull gikk oter-farene. Her lever han sit liv både sommer og vinter. Det gyser gjennem en, når en ser ned i disse svarte hullene, og tenker på å skulle dukke og leve i dette kalle vannet; men han har det visst godt, her er fisk nokk.

Med ett høres en munter, høi kvidren, og en ser sig forstøkt om, kvidrer her fugl også? Der låt det igjen — ikke oppe fra berg-veggen; nei, nede fra kom det. Der flyver sandelig sangeren, langs isen, og så stup — mitt i ville fossen. Ja, det var fossekallen. For den er aldrig livet for surt, uten når elven fryser til, så den ikke finner åpent vann.

Litt lengere op begynner dalen å vie sig ut mot Borgund. Kommet forbi Huse, fulgte jeg Vindhellen, den gamle veien, som går i bratte svinger op efter, men til gjengjell er meget kortere.

Over en rygg bærer det igjen nedover på andre siden. En kan her se langt op gjennem den vakre Borgund-dalen, og unner til høire ligger Borgund stavekirke, med den nye kirken like ved siden av. Ja, vakker er den om sommeren, men enda vakrere syntes den i denne hvite vinteren, som den sto der med sine mange gavler og tak dekket av sneen.

Dagen var alt for lenge siden forbi, da jeg omkring kl. 7 var ved Burlo, og tok fatt på de lange og bratte bakkene opover mot Filefjell. Veien var tung, det begynte også å melle sig i benene, som ikke var myknet nokk op enda, og jeg hadde ikke gått så kort den dagen på det skrale føret. Men det sto mig i hodet, at jeg skulde sove på Breistølen den natten, og så fikk jeg gå til jeg kom dit.

Jeg stakk skiene in i hinannen, bant en tom om snutene, og trakk dem efter. Om ikke a' ent, sa var det litt bytte fra a ga med dem stadig på benene opfor.

Snart begynte fjell-vidden å bre sig foran, mens dalen bak lå i mørke. Ovenover flimret stjerne-himlen, og kastet et usikkert lys over vidden. Natten var stille, ikke en lyd uten mine egne steg i sneen.

Så forskjellig fra da jeg dro over her sist vinter, ved juletider. Det var just på samme tid av døgnet. Nu slik dyp fred, en ser like in i selve verdens-rummet; — da storm og snefØike, hele vidden i røik, en så bare noen alen fremfor sig; vinnen blåste imot, så den drev en tilbake på skiene, og en spente dem av og bar dem for å vinne frem. Hunnen gnistret og skalv unner vinn-støtene.

Endelig lyste også denne gang vinduene på Breistølen lokkende ut i natten, og snart var jeg innenfor.

«A jøsses, æ da folk i fjedlet so seint pao natte?»

«Å ja, det er da folk.»

o

«A nei, æ da du! Du æ no jamt so seint ute og gaor du.»

Melk fikk jeg, og i seng kom jeg. Det kan ikke nektes, det fins få nydelser i livet som overgår den å strekke sig i en god seng efter en trøtsom dag, når en har drukket sig utørst og spist sig mett.

Neste morgen bar det videre over Filefjell mot Bjøberg.

Just som jeg gikk ut fra Breistølen, rant solen, og strålte rødme ut over tåke-havet og på fjell-toppene, som stakk op over det, lik hvit-røde telt. Dalen jeg kom fra, lå helt skjult unner tåke-bølgene; men inover vidden ble skodden splittet mer og mer, så solen strømmet i brede strimer bortefter, mens enkelte varmt farvede tåke-dotter svevet om toppene.

Nu var det farvell til vestlannet, — jeg hadde bare hvite vidden for mig østover.

Som jeg står i denne stilheten, ble jeg med ett vekket op av larm tett ved; det var et skred som kom dundrende utover i fjellet bak mig. Røiken sto høit mot himlen — det nådde bunnen — ekkoet døde matt bort i sneen, — bare noen fine hvite sne-skyer svevet enda litt om fjell-veggen.

Jeg dro inover. Det var riktig et friskt vinter-vær. Solen blinket bortefter i tusener av is-nåler; de kuppelformede ijell lå hvite omkring på alle kanter, helt utover mot syningen; alt var sollyst og lett, alt så tindrende hvitt, bare her og der, om noen enkelte topper, svevet mørke sky-dotter, mens ovenover hvelvet himlen sig lyse-blå uten en eneste sky-flekk.

Jeg la veien over høider og topper; det var vel ingen snarvei netop; men på ski fikk en da stå, og det var jo hovedsaken.

Ved middags-tider nådde jeg Bjøberg. Der lå det to jegere fra Lærdal på rypejagt; og efter som det så ut i svalen, var det ikke vont om rypene. — De sat just ved middags-bordet, da jeg kom, og nød åbenbart tilværelsen, som jegere pleier. Jeg ble straks hjertelig inbutt til å ta en bit med, og det trengtes ikke stor overtalelsen. Det var nu heller ikke et bord til å forakte: fersk rensdyr-stek, gjemt unner sneen siden høsten, og så frisk at du vilde tro den var skutt igår; og så flere andre retter; — og drikkendes var det heller ikke vont om: øl, dr^m, melk, rødvin, sherry. Da vi var gode og mette og utørste, kom det kaffe og cigarer — og sandelig kom ikke gamle Knut Bjøberg trekkende op av kjelleren med curacao også.

Det var a'ent til traktement enn da jeg for her sist vinter. Da kom jeg også ranglende over fjellet på ski med e' bikkje. Da jeg kom m i kjøkkenet, sto Bjøbergen der. Han så på mig, op og ned fra siden, og skulte bort på bikkja.

«Kan jeg få noe mat,» sa jeg. «Dær kan du ta før dei,» sa han, og pekte på bordet hvor det sto et halv-spist grøtfat og noe sur melk i en kopp. Jeg så på fatet og trakk litt på det:

«Ja, ikke så at jeg er noen kost-forakter; men var det råd, vilde jeg nok helst ha noe kjøtt-mat».

Da så Bjøbergen kvast op og spurte: «Har du noko betala mat'n mæ då?» Jeg svarte: «Jo, det er da meningen å betale,» — og så fikk jeg noe kokt kjøtt.

Han tok mig for en fant, som de jo har betaling av staten for å gi mat på disse fjell-stuene. Det kunde jo ikke være a'ent, når en for denne veien på ski vinters-tid, med sekk på ryggen, og så med slik e' bikkje! Men nu hadde han nok fått et a'ent syn på saken, gamle Bjøberg-kongen; det var ikke enne på den stas han gjorde på en.

Ja, en hyggelig middag var det. Det er rart med det, når jegere møtes, er det ikke så mange dikkedarene, de er venner med en gang; og mangen jagt-historie vanket det til krydder på maten.

De to gikk mer og mer in på mig med bønner om å bli over, og gå med på rypejagt. Børse og patroner skulde jeg få, og ryper var det nokk av. Sandelig det skulde mindre til for å få et jeger-hjerte i brann. Men på veien bortover mot liene, begynnte jeg å vakle: var det ikke likevel best å dra på for å komme in til det ski-løpet, det hadde jeg jo engang satt mig i hodet. Og så vont det gjorde, sa jeg disse hyggelige menneskene farvell med takk for all gjestfrihet, og dro videre over fjellet mot Hemsedal.

Jeg hadde nok hat det for hyggelig der på Bjøberg. Det skumret jo alt, stjernene begynnte å titte frem, og en ny måne sto over fjellet der i syd. Mens jeg dro nedover, hørte jeg i den stille kveilen rype-steggenes gakk-gakk-gakk-gakk! fra vier-kjerrene på den andre siden dalen. De hollt nok på å søke logi for natten.

Det kan være svært så koselig med slikt traktement; men sandelig om det er godt for den som skal videre. Jeg har ellers en god leve-regel: Drikk ikke sterkt og røk ikke, når du har langt å gå. Idag hadde jeg gjort begge deler; men jeg følte det også som bly-lodder i benene.

Det ble sent før jeg nådde Tuf i Hemsedal. Da jeg eslet mig lenger samme kveilen for om mulig å nå Gulsvik neste dag, vilde jeg helst ha en hest her.

Lampen unner bjelke-taket lyste matt i det store rum der jeg kom in. Runt bordet sat et helt selskap, det var mest heste-handlere, og kort-spillet gikk så det knaket, mens pengene klirret. Jeg ble straks inbutt til å være med, men foretrakk å komme videre. Litt sure ansikter ble det jo over å skulle ut så sent; men hest fikk jeg. Kulslig var det å kjøre i den kalle, stjerne-klare natten, tynn-kledd og trett som jeg var; men en springmarsj nu og da bøter på det.

Endelig lyser det gjennem skogen; vi dreier in på en gårds-plass, og er fremme ved Kleven skyss-station. Det er alt over midnatt, alle folk sover; dundring på dører og vinduer, men ikke svar. Endelig ble det liv i noen jenter, og lys ble tent; men også her optatt av heste-handlere, de skal nok over til markedene østerpå alle disse.

Efter noen unnerhandlinger ble det likevel utvei til en seng og en skinn-fell.

Neste morgen ved ni-tiden gikk det igjen på ski ned igjennem Hemsedal. Liene steg jevnt opefter på begge sider, gran- og furuskogen sto frisk og vakker, tynget unner sneen, her og der oppe i liene lå seterer med de hvite seter-voller, og i bunnen av dalen sulret elven ned-igjennem lunt unner isen. Så vinter-stille! Ja, nu er jeg kommet tilbake til den norske vinter. — Det jubler inne i en.

Der er jo alt Rolfshus, — kanske blir det mulig å nå de syv og en halv mil til Gulsvik idag?--Klokken er ikke mere enn halv elve, — halva'en mil på halva'en time, det er lovende; og med nytt mot går det ned gjennem Hallingdal mot Nes.

Her fikk jeg en kraftig middag og en times hvil; og så igjen avsted de fire mil til Gulsvik.

Sneen tok til å falle lunt og tett; jeg fryktet for føret; skiene hang alt litt igjen; men det gle frem, og så lenge får en jo være nøid.

Endelig sent på natt kom jeg trett og tørst til Gulsvik; men nu var jeg jo snart fremme, bare de fire mil over Krøderen, og så med toget imorgen middag; da får jeg jo søndagen å hvile og øve mig litt på til ski-løpet mandag.

Et parr potter god, søt melk, å hvor det smaker, — kan det fins noe bedre ? Og så til sengs og strekke de trette lemmer riktig til gagns i ull-teppene.

Neste morgen var det igjen klarvær, solen skinte på det fagre Krødsherred, da jeg omkring kl. 9 dro fra Gulsvik. Jeg tenkte paa Ringnes-åsen med dens lokkende bakker; men det kunde knipe med å nå toget kl. 3, derfor best å holle isen. Og på den gikk det strykende på skiene ut igjennem.

«Glimrende hvit lå Krøderens bukt Unner de steile birkelier.»

Og så runt omkring ovenover — granliene, og øverst oppe, over det hele, det hvite Norefjell. Ja vakkert er her både vinter og sommer.

Ved Ringnes var jeg bortimot klokken tolv, og da det enda er en mil igjen til Olberg, fikk jeg nok dra på. Avsted skar det på ny hvad lemmer og ski kunde greie, og på mindre enn en time var jeg ved Olberg. Det var over to timer til toget gikk, og bare en mil igjen, — jeg kunde godt gå in og sitte en stunn.

Kommet i sofa-hjørnet var fristelsen for stor — den siste milen kunde det jo være godt å få kjøre; og i skyss-skafferens tullupp med skiene bak på og hunnen foran mig på spissleden strøk det i skarpt trav over isen mot jernbane-stationen.

TILBAKE FRA KRISTIANIA TIL VOSS.

Dombjellene klang muntert ut i natten, Krøder-isen strakte sig blank forover in i mørket, høit deroppe stjerne-vrimlen. Tankene dro forbi i takt med dombjellene der jeg sat i spissleden.

Hovedstaden og dens tummel lå bak, og det bar igjen op mot de frie fjell. Dansemusikken fra siste kvell surret enda hoppende i ørene. —

For en overgang! Langs Krøder-stran-nen, unner de mørke åser, blinket venlige lys fra gårdene og hyttene ut i mørket. — Slik fred! — Så stille og lunt flyter livet langs disse liene; men derinne......

Kvapp, kvapp,hesten tråtte gjennem skrøv-isen. Jeg skvatt op av grubleriene, jaget på, og snart over glat-is, snart gjennem skrøv-is, så betene skingret bortefter, gikk det friskt mot Olberg.

Neste morgen videre med hest over Krøderen. — Så fort det forandrer sig: da jeg kom denne veien for vel halva'en uke siden var her full vinter, og alt var hvitt, sneen hang tung på skog og kjerr i det strålende solskinn. Men nu — nu var det svart og trist, bare enkelte hvite flekker her og der. Trerne sto der så nakne, hyttene lå der uten sne på takene, isen var blank og våt, luften mørk og regntung, og åsene, med det våte skodde-taket, så dystre og tungsindige. — Den lyse, friske vinter var borte.

Det var lite opmuntrende for den som tenkte på å få bruke skiene......

Men å pytt, det lager sig nok, i høiden er det sne — og fort gikk det op gjennem Hallingdal på den runne, blanke veien, hvor det ofte kunde være vanskelig nokk å holle sleden mitt på, uten å gå i grøftene.

Lange stykker kunde vi kjøre elven; der lå det blank skøite-is. Mer og mer angret jeg på at jeg ikke hadde skøitene med, sikkert kunde jeg gått omtrent hele veien fra jernbane-stationen over Krøderen og op elven, til langt in i Al; det skulde blit en lang skøite-fart. Men — — der tråtte hesten gjennem isen, — et rykk i tømmene, in til venstre, så var vi berget. En får ha øinene med sig, isen er lumsk med huller nu efter det langvarige linn-været.

Det var alt begynt å mørkne ut på eftermiddagen, da vi nådde Nes. Men jeg aktet mig enda de to mil til Rolfshus samme kveilen, og vilde gjerne mykne de stive lemmene; jeg tok derfor skiene på nakken og dro videre.

Det ble mørkere, og veien var glatt, og tung å gå. Fra elven hørtes dur av isen, blannet med rop og latter; det var nok skøite-løpere; de moret sig godt, og mørket hadde enda ikke skremt dem i hus.

Straks efter kom jeg forbi en gård, vel en eller ånnen embeds-mans, og hørte en myndig husmor-stemme rope ut i mørket:

«Nå, kommer de da ikke?»

Og en jente-stemme svarer på hallingmål: «Nai no ha e skrikji me hås; men dæ æ 'kji rå få dai te lye.»

Det var barndommen med en gang lys levende. Ja, når isen lå blank på elven og dammene, var det ikke lett å få os hjem til stiler og lekser.....

Fredag morgen kom med klarvær og kulle-grader. Opover fra Rolfshus var det så pass sne på vei-kanten at en kunde bruke skiene.

Jeg sto ved avgjørelsen: skulde jeg ta veien gjennem Hemsedal og over Filefjell igjen, det var jo den tryggeste, men vell tam. Nei da hellere op gjennem Ål og inover Halling-fjellene. Været var lokkende, sikkert godt føre i fjellet, og det er jo tre overganger å velge mellem: over Gjeite-ryggen og ned til Aurland, eller over Nygard til Eidfjord i Hardanger, eller også den lengere veien over Vosse-skavlen og ned til Voss. En av dem måtte da kunne gå. —

Til Sundre kom jeg noe over middag og talte her med skyss-skafferen, om hvilken vei var best; men jeg måtte være over fjellet imorgen. Det mente han var umulig; han hadde bare gått veien fra Nygard over til Eidfjord; men jeg kunde ikke nå Nygard idag, for dit var fem mil; jeg fikk vente.

Nei, det ble for langsomt. Jeg vilde da heller reise til Gudbrands-gard, øverste gården i bygden mot Sogn og Voss. Dit var fire mil, og derfra kom jeg vel over imorgen, om ikke a'ent så ned til Aurland i Sogn, men mente nu jeg skulde rekke til Voss. Ja, der var skyss-skafferen ikke kjent, og aldrig hadde han hørt folk ta den veien vinters-tid; ikke trodde han det gikk heller. Jeg mente jeg fikk friste; men da var det best å få en hest til Nerål (siste skifte i dalen) for å rekke Gudbrands-gard før natten og kunne tørne ut tidlig neste morgen.

Ja hest fikk jeg, og det gikk nokså fort til Nerål over de mange vannene med blank is. Derfra videre med frisk hest mot Gud-brands-gard; men nu var det blit langt på eftermiddagen, og det skumret. Veien var runn og holket; på mange steder går den gjennem trange kløfter, med fjell-veggen på ene siden, og stupet og elven på den andre. En fikk fare varsomt.

Denne veien var det jo Sverre kanske kom efter sin ferd over fjellet fra Voss med Bjerkebeinerne.....

Veien ble verre. Det var stummende mørkt. Inover fjellene så det ut til å trekke op til uvær. Det lovte ikke godt for morgendagen.

Endelig var vi på Sund als-fjorden, og nu bar det i skarpt trav like til Gudbrands-gard.

Jeg tråtte in i en stor, koselig stue. På peisen flammet et bål av tyri. De lå alt, men kom sig snart op. Fra Hemsedalen kikket noen spørgende ansikter ned.

Det er noe sjelden hyggelig og lunt ved disse gamle Halling-gårdene; og Gudbrands-gard er netop en av de ekte. Vegger og tak er svarte av elde og røk; men de vilde bare tape ved å bli lys-skurte; det er minner og inholl i disse brune tømmer-veggene, og dette røk-svarte bjelke-taket.

Jeg fikk en krakk til peisen, og strakte mig makelig. Hunnen krøp mest op i varmen, og stirret in i den, og vente sig på alle kanter.

Jeg snakket med mannen om utsikten til å rekke over fjellet imorgen.

«Ja, over te Aurland kjem du vel; føre æ gott i fjellæ no», mente han.

«Jeg vilde nu heller gå over Hallingskei og Vosse-skavlen til Voss,» invennte jeg.

«Dæ trur e alder du greie. E æ 'kji kjend på den leie, å e ha helde 'kji høirt nokon ha tikji over der på væte. — Du tenkji då 'kji å gå over der åleine veit e?»

«Jeg har nå gått der før, her iflor høst; — men kan jeg få en, vet du jeg gjerne tar med en god skiløper og kjentmann til følge.»

«Nai, den kar'n fin du snautt her i dale som tøre ta på se å fålji de over fjellæ te Voss no. Den einaste måtte væra 'n Andres Myrestøle. Han driv mæ tamdrein å rupe-veidn støtt å æ væl kjend i alle fjell. — Trur 'kji han se te fålji de, so æ dæ no visst inkji tenkji på for nokon a'n.»

Til Myrstølen var det fem fleringer; den lå like i min vei ved Strande-fj orden. Det var best å dra ut tidlig imorgen og høre inom der. Konen lovte å vekke mig klokken halv tre og ha litt mat ferdig.

Stor var min overraskelse, da jeg fant rømmegrøt på frokost-bordet.

«Ja,» sa konen, «du faer ta te takke mæ di som dæ bi. Han æ so go å bie på graut'n; å so tyste'n 'kje so tå o.»

Jo, såmenn jeg tok til takke, om ikke just fordi jeg fryktet tørst i fjellet nu vintersdag; men jeg skulde da komme til å sanne hennes ord, at det kunde trengs for tørsten og. —

De snille menneskene! så godt demente det — og da jeg dro, ba de mig så vakkert om å fare varlig.

Så ut i den månelyse natten. Føret var strykende, sneen hard, og skiene skar avsted i den minste bakken. Før jeg kom op av dalen, fikk jeg flere ganger føie, at måneskinn er lumsk å stå i. Sneen lyste i sølvglansen, hvor ikke hall og fordypninger vente fra månen. Inne i de få sprette skogholt kastet trerne lange skygger; lien i syd lå i mørke.

Det suste utfor en lang bakke, først gjennem et skog-holt, så ut i det åpne; men med ett var veien igjen overskygget, tette kjerr stod på begge sider.....Stopp! butt i motbakken — på nesen lå jeg i skaren. Ja, det var ikke den eneste gangen.

Litt efter litt ble dalen, med trer og busker, lagt bak, vidden bølget inover. Hvorhen øiet vente sig, var sne, sne, hvit skimrende sne.

Det skar fort ivei, mens min egen skygge danset bortefter ved siden. Jeg kom op på en rygg; foran, langt op igjennem brette sig Strande-fjordens hvite flate;— og utover lien bar det like ned på den. Skiene hoppet bortover fok-skavlene, som over stivnete bølge-topper; men susende gikk det.---

Jeg var ute på isen, og nu hadde jeg en halv mil igjen til Myrstøl.

Snart mellte dagen sig over fjell-garden i øst, med sit dypeste lue-røde, som efterhvert ble sterkere og lysere; fjell og sne-flater fikk et underlig uvirkelig, blå-violet skjær; men enda skinte månen og kastet lange skygger.

Der var nok alt Myrstølen. Jeg gikk runt huset for å finne ingangen, — men det så mest ut som et fjøs. Jeg banket, det svarte og jeg åpnet. Jeg så in i et rum med peis og varme, og der sto noen kvinfolk; men mot mig slo det en ram lukt av ku, og jeg hørte låt av fe fra rummet ved siden, og fra rummet unner gulvet. Et slikt samliv av folk og fe unner et tak hadde jeg ikke set før; men det ga jo varme, og det var vont om veden så langt i fjellet.

«Godmor'n, er mann hjemme?»

«Nai, han æ på noko støla burta fjor'n. Dai halde på mærkje rein no måta.»

Lykken er en lunefull fugl og, denne tamrein-flokken de holler her, hadde jeg ikke tatt med i regningen.

«Hvor langt er det over dit?»

«A ei halv mils veg ei so på lag.»

Hm, — det var vel syv eller otte mil over til Voss — det kunde være nokk, om jeg ikke skulde legge til to halve mil her; jeg fikk stryke videre med det samme. Men litt niste og en fyrstik-eske kunde det være godt å få med.

«Har du litt niste å la mig få?»

«Dæ kan no vel bi rå mæ di, dersom du vil ta te takke mæ di me ha. Men kor ska du åv då? Du venest no vel 'kji å leggja te fjells åleine no?»

Jo-ho, jeg tenkte på det, og føret var vel godt i fjellet nå?

«A ja, dæ æ vel so, å æ du kjend på vegen, so æ dæ 'kji meir ei tre mil over te Aurland. Men dæ æ stutte daga no, so dæ kan bi seigt nå fram te kvelde.»

Nei, på den veien var ikke jeg kjent. Jeg eslet mig over Hallingskeid, Grøndals-vatnet, og så over Skavlen ned i Raundalen.33 PÅ SKI OVER FJELLET

«A nai, ell ta over der no lell, so mykji snjø som dæ æ mæ i fjello no.»

Så meget des bedre, mente jeg, så er det vel nok til ski-føre og da?

«Men du flyt 'kji over der idag, gut; å ko vil du då gjera?»

Jeg fikk tenke over det på veien; så det altfor ulikt ut, kunde jeg jo stryke ned til Aurland likevel. Men i alle tilfelle fikk jeg få litt niste med.

«Og så kunde du kanske skaffe mig en fyrstikk-eske du», sa jeg til den unge, kjekke jenten som sto ved siden av mig.

«Dæ ska du få», sa hun, og la til med et skjelmsk smil i øie-krokene, «men då ska du mæ låva me at du 'kji tek over stor-fjelle.»

Det kunde jeg ikke love henne, så vont det var; men jeg skulde fare fint, og overlegge alt vell, når jeg kom på Gjeite-ryggen. Med det gav hun sig, og jeg fikk fyrstikkesken, som sammen med et stykke ost og noen leiver flatbrød ble stappet i sekken. Så farvell, og igjen för jeg inefter isen. Månelyset var nu bleknet for dagen.

Jeg var ved ennen av Strande-fjorden, og tok netop fatt på de lange liene op mot Gjeiteryggen, vann-skillet mellem Halling-

dal og Aurland, — da rant solen, et stråle-vell brøt ut over fjell-viddene.

«Hvad er klart som lyset, rent som morgen-tanken?»

Jeg dro in igjennem dalen, den bukter sig med jevn stigning mot høiden. De siste seter-voller lå snart bak; det gikk over det ene nedsnedde fjell-vann efter det andre, — dypt unner sneen brummet elven.

Så sto jeg på skillet. Nu gjalt det Aurland eller Vosse-skavlen.

Rett foran var en stor slette; der borte ved kanten svant ijellene, det heilte utover mot Sogn, — det vilde nok gå fort å nå bygden der. — Jeg vente mig om: fjellvidden lå hvit og lokkende inefter, topp bak topp, som en leir av hvite telt mot himmel-rannen, blekrød og klar.

Hvorfor omveien om Aurland, og ikke bent over? Hadde en funnet over her før, i skodde og regn, så kunde en vel saktens nå frem nu i klarvær og sprettende ski-føre. Rakk en det ikke idag, så rakk en det imorgen, og ly kunde en søke i Hallingskeid-seterene eller Grøndals-seteren og ellers er den tørre sneen lun nokk, lunere enn en hard steinhelle om høsten, når en er våt til skinnet.

Jeg nådde Såta, en kolle lik en høi-såte, som ligger netop på ryggen hvor dalene fra begge sider møtes. Den kan ses på lang leid, og er et godt veimerke om sommeren.

Ved dette fjellet, mellem to store steiner, lå i gammel tid hytten til en engelsk lord. Det var godt om rein, og mangt et dyr ble nok kløvet hit, men mangt et kløvlass med drikkendes fra dalen også. Hytten er glemt, taket er fait ned, bare de låve stein-veggene står igjen; men nu er alt dekket dypt unner sneen, og her ferdes ingen uten reinen.

Der gikk det friske slag efter en stor flokk. Se, hvor de har kastet sneen lang vei unner farten, mens de har jaget bortefter, helt langt ut mot syningen; der taper farene sig i en side-dal.

Det bar nu utfor hele veien, og det for susende over skaren i de gering-lange bakker. I mange uker hadde vinnen pakket sneen godt og fast sammen;linn-værethadde lagt en tynn skare oppå, og så på den var det kommet et tynt lag med løs sne. Bedre føre kan vel en ski-løper ikke tenke. Det gikk mest av sig selv bare for vinnen som sto mig i ryggen. — Av og til over lange flate vann in mellem fjellene, så igjen utover lange lier, og bratte stup.

Men der gikk det et slag, — hvad var det? Ulv, tre ulver! Der har reinen sin verste fiende, og for den var det vel, de hadde satt slik fart på der ved Såta. Det synes mest å ta til med ulvene, — av tam-rein-flokken ved Strande-fjorden tok den tre dyr ifjor, og iår hadde den alt tatt fem.

Jeg hadde regnet på å kunne være på toppen av Vosse-skavlen klokken fire, for så å komme ned i Raundalen i lyse. Skulde mørket falle på før, kunde det bli slemt nokk å finne ned. Men klokken var alt over to, og enda ikke ved Hallingskeid-seterene. De lå like mitt i dalen, og jeg kunde umulig komme forbi uten å se dem. Straks efter skulde jeg jo ha Grøndals-vatnet med seter, og der skal jeg ta av, og op mot Skavlen.

Det dro lenger og lenger ut; men ingen setere. Vann efter vann gle jeg over, men da jeg ikke øinet hus, fait det mig aldrig in at noen av dem kunde være Grøndals-vatnet. Sist så jeg det om høsten i regn-vær, alle fjellene omkring var svarte, bare Vosse-skavlen hevet sin hvite kam op i skodde-taket i sydvest. Nu var det hvitt i hvitt alt sammen, så jeg kjente den ikke igjen; jeg skulde og vilde ha tak i disse seterene først.

Klokken ble over tre — den nærmet sig stygt fire. Haabet om å rekke over idag begynte å svinne; jeg fikk nok se å komme in i de seterene, og overnatte der; der var vel litt ved siden høsten. Men hvor ble de av? Skulde jeg så rent ha forregnet mig på tiden og avstannen?

Dalen buktet sig rolig videre ned igjennem, og fortere og fortere skar jeg frem i utålmodigheten. Igjen var jeg ved ennen av et langt vann; men stopp — der ble grunnen borte foran, skavlen jeg sto på hang utover stupet, og jeg så ikke bunnen unner. Her bar ingen ski utfor, — elven fosset og brummet ned igjennem en trang kløft, dal-sidene stupbratte.

Hadde jeg noensinne gått her før? Nei, ikke kunde jeg minnes det; men det måtte vel være så, dalen og elven gikk denne veien, og dem skulde jeg jo følge til jeg kom til seterene.

Jeg fant en nedgang, stupbratt var den; det gjalt å hugge sig fast med ski-staven i den ene, og skiene i den andre hånnen.

Endelig var jeg nede i bunnen ved elven; men her fait dal-siden så bratt i fossene nedover, at det var vont å klore sig fast for ikke å gå i det svarte vannet unner en, stokken hugg jeg i til hånntaket, og den holt oppe om det glapp for foten.

Men der hang fjell-veggen utover elven, — her måtte jeg op, om jeg vilde fram. Jeg kunde ikke få i hodet at jeg noensinne hadde vært her før; men det måtte vel være så, og opefter kløv jeg. Øverst oppe hang skavlen utover. Jeg måtte hugge staven ned så langt in for kanten jeg kunde nå, så skiene ned ved siden av — skavlen var hard, den hollt nok — og så løfte sig op på kanten efter disse. Derefter kom hunnen, den måtte også løftes, og så var vi hjulpet begge to for denne gangen.

Det gikk nu igjen litt flatere bortefter et stykke, og så i susende fart ned på et nytt vann. Forbi det var det igjen en kløft, verre enn den første. Efter megen klyving kom jeg også forbi her, og nådde et tredje vann.

Men nu begynte jeg å ane uråd for alvor; skjønt jeg kunde heller ikke få i hodet at jeg hadde gått galt, og selv synet av bjerk overbeviste mig ikke. Men da jeg ved ennen av vannet fant stor bjerke-skog, og på en høide bortenfor sto foran et flere hundre fots dyp, og så ned i det mørke sluk av en trang dal med skog på begge sider, og et nytt vann, ja så forstod jeg grant at jeg var kommet ned mot Sogn, og kunde ikke være langt fra Kårdal (i Floms-dalen). Men dit gikk jo ikke min vei, jeg skulde over Vosse-skavlen — derfor helt om igjen, jeg fikk søke ly i Grøndals-seteren den natten.

Det verste var å skulle op de kløftene jeg netop kom fra; men var jeg kommet ned, kom jeg vel også op.

Det mørknet alt, klokken nærmet sig seks, stjernene sitret blekt på det blå hvelv. Jeg kløv i en fjell-vegg; sneen var hard og glatt, glapp det her, bar det lukt i fossen unner. Det ble brattere og brattere; men så hang skavlen utover, det var så vitt jeg nådde op over den. Stokk og ski ble hugget godt ned. Jeg fikk feste for det ene kneet på kanten, og så fort som mulig trakk jeg mig inover, og var berget. Hunnen var heldigvis kommet op på et a'ent sted.

Snart var jeg igjen tilbake på et langt vann, forbi alle vanskeligheter; nu gjalt det bare å finne Grøndals-seteren. Den lå nær strann-kanten like unner et bratt fjell, det husket jeg, og jeg kunde da umulig gå feil av den, om det enn var mørkt; — bare stjernene kastet et svakt skimmer over sneflaten.

Over alle vannene op igjennem holt jeg langs høire kanten, og speidet, og speidet; men ikke så jeg a'ent enn sne og sne, og noen svarte steiner her og der. Vann efter vann, noen seter fant ikke jeg. Det var som forgjort; jeg måtte snart være tilbake i Hallingdal.

Jeg så på klokken — det var så vitt jeg kunde skimte den, — den syntes å vise halv ti. Vi hadde vært på ferde siden klokken tre om morgenen. Det fikk være det samme med seteren, vi kunde finne vell så bløt seng hvor vi var; men det blåste en bitende kall vinn, og det gjalt å komme i ly for den.

Hvor vinnen hadde lagt op en høi, hard skavl mot en stor stein, krøp jeg ned, grov et leie inunner, tok på en ultrøie, det eneste plagg jeg hadde med, og med sekken unner hodet, og hunnen i en rull ved siden av, sovnet jeg straks.

Jeg våknet. Huff! — det var kalt om benene. — Jeg tittet ut og op; månen skinte visst alt bort over sne-flatene der oppe. En kunde da like godt fortsette.

Hunnen så spørgende på mig, men rullet sig sammen igjen, den hadde ingen lyst til

O O O I • «« •

a ga sa tidlig.

Klokken var tre. Jeg sprang att og fram og trampet i benene, og så skiene på igjen. Fjellene lyste hvite runt om i måneskinnet. Skygge-sidene lå i dystert halvmørke.

Men hvor lå veien ? Den som nu kunde se hvad de toppene så der oppe fra sine høider. Igår i mørket måtte jeg ha tullet mig in i en side-dal, like der inne syntes den jo å stanse op; best å forsikre mig om det, og så søke tilbake samme vei jeg var kommet; faret fra igår måtte jeg finne igjen, når det bare ikke var gjenføket.

Jeg gikk på og fant at det var en sidedal, søkte så tilbake til det siste vann jeg hadde gått over; der var ski-farene. — Jeg så mig om: det hadde virkelig likhet med Grøndals-vatnet, slik som jeg husket det. Fjellene syntes riktignok noe låve; men der på sydsiden lå jo just slik en hammer som den over Grøndals-seteren. Hvor var så husene ? De skulde vel aldrig være snedd helt ned ? Jeg så unner hammeren, der fantes virkelig en forhøining, jeg stakk ned med ski-staven, og nådde fast grunn. — Ja? det var ikke umulig, at det var taket på et hus. Jeg fikk dra op på ijellet her, i hvert fall måtte jeg se mig om.

Opefter steg jeg. Det var bratt og tungt å gå, og det tok tid å nå toppen, — men for et syn der oppe! — Unner månens rolige glans brette vidden sig til alle kanter lik et stivnet hav av hvite bølger, rygger og daler, og sletter imellem, og det bygget sig op i topper og skarv, utover og utover, og svant i sølv-disen ytterst mot bimmel-brynet. Det lyste bortefter sneen, det glitret i skavlene, mens dalene lå i mørke.

I øst, ikke langt borte, hevet Hallingskarve sine veldige masser. Der lenger syd måtte det være Hardanger-jøkelen som blinket, så Ose-skavlens store fonn; men i vest steg bratt et høit fjell med en jevn bre på kammen — det måtte være Vosse-skavlen. Rett unner mig sank grunnen ned i mørke, over hvelvet himlen sig dyp-blå med måne og stjerner.

Men måneskinn skuffer, best å vente på dagen, og få sikkerhet om veien, imens kunde en grave sig ned i sneen igjen, og sove noen timer.

Så steg dagen og det ble så lyst at jeg kunde se klart. Det var, som jeg trodde, Vosse-skavlen der i vest, — mitt over den skulde jeg. Jeg kunde derfor la det bære utover igjen, og så følge dalen, den går like på; men jeg måtte ha litt frokost først.

Så kom solen — en klar stråle for gjennem rummet, med blink bortover vidden, toppene glødet — en hel lys-flom utover.

I susende fart bar det mot dalen, så over vann efter vann bort mot Vosse-skavlen. Nu kjente jeg mig igjen — både Hallingskeid-seterene og Grøndals-seteren må ha vært snedd helt ned.

Endelig var jeg inne på det øverste tjernet. Runt om steg de høie fjell-sidene ende op, svær sne overalt, det ble tung stigning; men den veien måtte jeg.

Skritt for skritt gikk det opefter, ofte måtte jeg sparke ut trin i den harde sne-veggen, og hugge mig fast med stokk og ski. Verst var skavlene, og dem var det flere av, der måtte jeg løfte mig op over kanten efter ski-staven. Stakkars hunnen, så lenge det var bratt var den bedre faren enn jeg på sine fire ben; men hang det utover, sto den rådløs, og tok til å gnistre og hyle. Som oftest fant den snart et a'ent sted å komme sig op; ellers måtte jeg gjerne legge mig på maven utover og løfte den efter mig. Jeg måtte beundre dens mot, når den på kanten av stupet kunde gjøre de vågeligste sprang op efter sne-veggen — en fot som glapp, og det kunde blit en stygg reise utfor......

Endelig var jeg over det verste. Py! det var varmt! Dette var noe som tok på armer og ben; og solen stekte. Jeg var brennende tørst, og sneen lesket lite. I gleden over å være nådd så langt tok jeg den appelsinen jeg hadde gjemt på. Den var frossen, og hard som en kokus-nøtt; jeg åt den hel, skall og inholl; blannet med sne frisket den godt.

På kanten av den store bre, som skyter ut mot stupet, kom skiene på igjen, og på skrå gikk det op over den jevnt stigende flate.

Så var jeg oppe. Breen strakte sig flat foran; langt borte i vest blinket toppene mot Voss, i syd og sydøst Hardanger-fjellene med Jøkelen og Ose-skavlen, og bak mig sto Halling-skarvets svære former mot him-mel-rannen. Rett unner så jeg fjell-gryten, tjernet, og dalen jeg kom fra. En glad følelse ved å vite den hindring overvunnet; nu er det ikke flere igjen, bare utover hele veien like til Vosse-vangen.

Over disse fjell-viddene ensteds skulde det altså være at Sverre, efter sagaen, för vill med sine menn i november for en syv hundre år siden (i 1177), da de ble nøtt til å dra unna for fienden og op Raundalen.

Der «tok Sverre konge fem veivisere, som var mest veikjent. Men det trengtes og, for været ble så ilt, som sjelden treffer. Der kom sne så meget, at det var uhørt... Der mistet de hundre og tyve hester med gyldne saler og bisler, mange slags kostbarheter, kapper, våben, og mange andre gode ting.»45 PÅ SKI OVER FJELLET

Ja alt dette høres ikke ulikt, for hester ble det ikke greit her. Verre blir det når det heter videre: «Til det kom og, at de visste ikke hvor de för, og ikke fikk de så meget som vann. Det var otte dager, som de ikke smakte a'ent enn sne. Dagen før Allehelgens-messe ble været så slemt, — så ulikt det må tykkes, når det blir sagt — at av det fikk en mann bane, at været kastet ham og brøt ryggen hans sunn på tre steder. Og det var ikke a'ent for når bøiene kom enn å kaste sig i sneen og holle skjoldene over sig som fastest.»

Det er en kraftig skildring. Men lite trolig er det at menn, tilmed veikjente menn, för over disse fjellene i otte dager uten å nå til bygds på noen kant, selv om nu været var på det styggeste; det gjør snøtt fjellvante folk. Verre er at de ikke kunde finne vann i fjellet først i november, da det renner i hver bekk! Men det var jo så at da sagaen ble først skrevet ned (av abbed Karl Jonsson) «sat Sverre konge selv over og sa hvad som skulde skrives.» ...

Jeg dro inover breen, og sto snart på den andre siden, hvor den i en ubrutt glatt flate stuper ned i Kalde-vatnet halva'ent tusen fot unner — brattere og brattere utover. Sneen var pakket jevn og hard av vinnen, her46

PÅ SKI OVER FJELLET

og der noen skavler, og på sine steder litt is-skorpe. Det kunde bli vont for skiene å styre; men la gå — og utover skar det, mer og mer susende. Snart for det bort over bølge-toppene, snart igjen over jevn

grunn.---Jeg forsøkte å slå farten

av med noen svinger; men det hjalp lite, skiene bare skrenste på siden ned efter den harde sneen, derfor heller igjen sammen, og bent fram.

Jeg nådde isen, og det for langt utover. Det sto stille, det skalv i alle lemmer efter farten. — Jeg så op efter — langt der oppe mot toppen arbeidet et mørkt punkt sig utover, det var hunnen som kom strykende efter.

Det ble verre med føret nu, en kunde merke havets nærhet, sneen ble mer og mer dekket av en glatt is-skorpe, som var slem for skiene, og for hennene også hvis en kom den for nær. Men fort fiøi det ned igjennem den trange kløften, som skjærer sig fra Kålde-vatnet ned mot Opsett-seteren, øverste seter i Raundalen.

Med ett sto jeg over et juv, på alle kanter stupte det tverbratt ned mot dalen dypt unner. Skavlen runnet sig glatt utover, °S Je& veg tilbake, det var jo ikke sikkert den bar. Fantes her noen nedgang? Det47 PÅ SKI OVER FJELLET

så stygt ut; men der var det kanske mulig i en trang kløft, hvor skavlen ikke hang over; og med forsiktighet gikk det ned skritt for skritt ....

Nu var det bare lange, fine bakker igjen, og til slutt lange lien ned mot Opsett-seteren. Der ble det en styggelig fart; skiene skrenste på skaren, jeg måtte over-enne, og fikk noen stygge rift om hånnledet av is-skorpen.

Så var jeg i Raundalen; og gjennem bjerke-lier, hvor rypene flakset op, gie det nedover mot Kleivene, øverste gård i bygden.

Så tørst jeg var! jeg tror snøtt Sverres menn kunde vært tørstere. Ikke noe i verden kunde nu komme op mot et parr potter søt melk.

Jeg nådde første huset. Ikke en sjel hjemme! Til neste gård var det flere hundre alen, det ble for langt. Jeg fikk skiene av, kom in, og hentet fra melke-bu'n en stor ringe søt melk — og jeg drakk og drakk, spiste litt iblant, og hunnen fikk også.

Som jeg nu, skrevs over krakken, gjorde mig til gode, kom det farendes in en flokk med smaajenter — men de ble stående som fjetret ved synet av mig og hunnen. De gapte en stunn. Jeg hilste goddag; men ikke en lyd. — Så tok de til bens ut igjen det forteste de vant. Jeg må ha sett skremme-lig ut.

En stunn efter kom det en kone. Hun gløttet på døren, og kom innenfor, men ble stående tvilrådig, bak henne tittet noen av de forskremte jentefjesene. Jeg nikket venlig:

«Goddag, du får unskylle; jeg har nok tatt for mig av melken din jeg, mor; men jeg var så tørst at jeg kunde ikke vente.»

«A gudsjelov, da æ kristne folk, me trudde du va eit trodl, å dan honden trudde me va eit gråbein, eldo nokko anna stygge-ty. So stor ein hond ha me aldre set.»

Det var en rød-brun irsk setter som fulgte mig.

«Å du behøver ikke være redd, hverken han eller jeg biter folk.»

«Men korleis æ du kommen her dao?»

«Å jeg kommer over Vosse-skavlen, fra Hallingdal.»

«Nei, no har eg aldre haurt pao ma-kjen»......

De hadde nok sett mig komme på ski langt oppe i bjerke-lien, med en sky av den løse sneen omkring, og så hunnen langt efter i en a'en snesky, selv var jeg helt tilføket og hvit. Så hadde de tatt mig for et bergtroll, som hadde en gråbein med sig, og så hadde de rømt avsted til nærmeste nabogården, for det var bare kvinfolk hjemme.

Det var jo heller ikke så underlig; aldrig hadde noen fart der gjennem dalen ved vinter-tid, og sjelden nokk om sommeren, og en hunn så stor som en almindelig fugle-hunn hadde de aldrig set.

Vi ble snart gode venner, og jeg fikk alt jeg vilde ha, både av melk og mat.

Jeg var sliten, og en halv times søvn kunde gjøre godt. Jeg slengte mig på sengen og sov.

Kl. 4 gikk det igjen videre; men det begynte snart å mørkne her i dalen, og føret og veien ble stadig mer umulig for skiene, med holke og knultrer. Da jeg nådde Vold, tenkte jeg derfor det var best å få en hest og kjøre de siste to milene om mulig.

Jeg kom in i en stor stue med jord-gulv, hvor det knitret et veldig bål på peisen. Jeg hilste godkvell, og spurte om hest.

«Jau, da kan du dao alti fao, men da æ no vel aldre meininje no i kvæld?»

Jo, jeg skulde være på Vosse-vangen i natt.

«Nei, da faor du lata væ', for da går inkje an å kjøira pao Vangjen i slikt føre, å i slikt myrk'n, vegjen ligg rund å blankå framme stupe. Nemme Sverre-stigen æ da vesto, dar kan da væ' illt nok um dagjen.»

Jeg holt på mit, jeg vilde fram i kvell, og kunde jeg ikke få hest, fikk jeg gå.

Efter en del overtalelse, ga han sig, og sa han lyt prøva.

Avsted kom vi da endelig; men veien var slem den, det var sant det, og mørkt var det. Vi måtte mest gå like meget som vi kjørte; men jeg var sliten, og glad for hver gang jeg kunde få sitte. Så nådde vi den fryktede Sverre-stig, og den var unektelig stygg; men fikk vi bare greid den, var det flat vei like frem.

Vi tok det varsomt; veien var bratt, og med stupet like på siden; den var runn og glatt,vont å få fot-feste, slapp en sleden, kunde en lett gli utfor; men hesten var stø på benene med sine skarpe sko, vi fikk støtte os til tømmene og sleden, mens det gikk skritt for skritt nedover.

Endelig var vi da også nede her, vi kunde sitte op, og snart var vi på Vosse-vangen. Klokken var alt blit ett. Jeg dundret på døren, — det tok en stunn, så ble det åpnet, og hotel-vertens korte, tykke skikkelse sto for mig i unnerbuksene, og sa forundret:

«Å er det Dem som er ute så sent?»

Jeg lengtet efter en god seng, og den fikk jeg. Skjønt leiet siste natt på Halling-fjellet var uklanderlig, fant jeg likevel at det var bedre i Fleischers hotel på Vosse-vangen.

EFTERSKRIFT.

En menneskealder senere.

Det var en kvell mitt i mars 1916, at jeg sat i den lune stuen på Finse hotel, og snakket om at jeg nok skulde ha lyst til engang igjen å stå på Vosse-skavlen og se utover ungdommens trakter, og så prøve den ski-løipen ned på Kalde-vatnet og videre. Andreas Klem — direktøren på Haugastøl som jeg var sammen med — kom straks i glød; vistnok snedde det over fjellene her, men vestpå var det klar-vær, det forsikret han sig straks om i telefonen.

«Fin-fint skiføre! imorgen tidlig drar vi.» Ja vell!

Det var før solopgang at vi kom brusende med toget over vidden til Hallingskeid station, just der hvor jeg den vinter-kvellen for to og tredve år siden hadde gått og lett efter en nedsnedd seter-hytte å krabbe in i for natten. Også denne ganghaddejeghunnmed.

Ski-føret var godt. Vi sto utover de lange liene fra stationen ned mot Grøndals-vatnet, så over isen, og op dalen mot Vosse-skavlen.

Det var blå himmel, og snart kom solen. Mest samme vær, og samme føre som da jeg för her sist; men jeg syntes veien fra Grøndals-vatnet til Skavlen var blit meget lenger enn den gangen.

Endelig var vi inne på det øverste tjernet. Jo, jeg kjente mig på en vis igjen: der var de bratte fjell-sidene på alle kanter, og den lange, tunge stigningen op mot Skavlen. En svær sne-mengde var det og. Men likevel var det anderledes: stigningen syntes ikke fullt så hengende bratt som den sto for hukommelsen; og nu var det ingen skavler som hang utover, det var lettere å komme op, og ingen vanskeligheter for hunnen.

Fra Vosse-skavlen hadde vi det samme synet utover disse hvite fjell-viddene. Det var enda vidunderligere enn jeg mintes — og Andreas Klem syntes aldrig han hadde sett noe skjønnere, enda så meget han har fart i disse fjellene.

Farten utover breen, fra randen av den øverste vide flaten, og ned på Kalde-vatnet unner, var enda sværere end det sto for mig.

Det er en veldig bakke, og vi fikk en dugelig fart. Vi skrubbet med staven det vi orket; men enda ble det mer fart enn vi syntes vi hadde bruk for. Av fok-skavler var det også mange fler enn jeg mintes fra sist, og det var vont å holle styring på skiene, mens de danset bortefter, og en lå bakover på staven. Mitt i den svære farten, tok skiene med ett skjær utover på hver sin side av en fok-skavl, benene ble tvunget fra hina'en lenger og lenger, det var som en måtte bli kløivet helt op i skrevet; — men i siste liten, før ulykken kom, fikk jeg vridd skiene mot hina'en igjen .... Klem fortalte siden, at han hollt på å gå samme veien, men fikk også netop berget sig.

»

Vi tok det nu i flere venninger, for å få slått av litt på farten; men endelig bar det utfor den siste bratte skråningen rett ned på vannet, og det för med susende fart langt over isen.

Så så vi os tilbake. Samme synet som sist. Høit oppe kom en mørk flekk utover, det var hunnen--. Men sandelig gjorde ikke denne bakken et veldig intrykk der den kom veltende utover ned på os, langt der oppe fra, — vi så ikke begynnelsen.

Andreas Klem hadde aldrig stått en «flottere løipe,» sa han; men jamen leitet det ikke på benene ja.

Siden den tid jeg för her sist, hadde mange fart over disse traktene av dem som var med å bygge Bergens-banen; og unner arbeidet med Gravehals-tunnelen var det jo en stadig fersel over fjellet att og fram. De hadde da funnet flere lettere overganger.

Særlig var det en ski-løipe som de kalte for «doktor-løipa», efter doktor Bruun, distriktslegen i Al, den gang lege ved tunnelarbeidet. Den løipa skulde gå fra Kalde-vatnet noe lenger øst enn jeg hadde gått, og ned mot Myrdalen.

Men jeg vilde nu helst se min gamle vei igjen, og vi lot det gå ned igjennem den trange fjell-dalen. Her var det en blank isskorpe på sneen som gjorde det vont å styre, og vi fikk fare litt varsomt.

Endelig nådde vi den samme botnen hvor jeg var blit stanset sist. Men sandelig var det ikke meget styggere enn jeg husket det. Vi kom ut på samme henge-skavlen, og måtte tilbake, og vi syntes ikke det så ut til nedkomst på noen kant.

Vi forsøkte et sted hvor det ikke hang skavl utover, og kom også et stykke ned; men sne-veggen var hengende bratt, og hard is-skorpe stykkomtil. Med skiene i ene hån-nen måtte vi hugge os trinn i isen, mens vi drev staven godt in med den andre, for å holle os i den. Jeg var bedre faren enn Klem, jeg hadde ikke trinse på staven, og kunde derfor ramme den dypere ned. Det blåste hardt, og det kom stygge vinn-kast utover berg-veggen over os.

Til slutt ble det så stupende bratt at vi ikke likte os lenger. Sneen ble mest is, så det ikke var lett å få større merke i den. Vi slapp sekken, for i all fall å være kvitt den. Den suste utfor, ble mindre og mindre, helt til buris i dalen — vi øinet den som en prikk langt der nede. Den veien vilde vi gå, om en fot glapp; men sne-veggen var ganske glatt, og runnet jevnt over i dalbunnen. Kan henne den reisen ikke vilde være så verst enda, om vi la os på ryggen og lot det subbe? Men vi likte ikke å prøve, — det var ikke godt å vite, hvor meget klær vi vilde ha igjen på kroppen, når vi rakk ned.

Vi så os om. Oppe unner henge-skavlen var det en slags hjell, kanske var det likevel bedre å komme ned der. Vi gikk tilbake op igjen, og prøvde. Det gikk bra en stunn; men der kom hunnen stupende utover fra skavlen over, gikk runt i luften, og kom ned på en liten haus på kanten av stupet. Der fikk den klort sig fast, og var berget. Den hadde nok glidd i et vinn-støt oppe på skavlen.

Snart ble det brattere for os, sneen hardere med is, og vinn-kastene ble ikke mindre. Vi syntes det var stygt, og vilde kanske helst tilbake igjen, dit vi prøvde først; men nei, — nu fikk vi dra på der vi var. Ved å hugge trinn for trinn kom vi over til bergveggen på andre siden juvet, der var det bløtere sne, og lettere å komme ned. Endelig kunde vi ta skiene på, og det bar ned til sekken i bunnen av dalen.

Ikke var jeg istann til å huske at jeg hadde hat noe så stygt å komme utover som dette juvet, den gang jeg för denne veien alene. Men det må jo ha vært så, og jeg fikk nesten beundring for mig selv, som hadde greid det uten at det hadde gjort dypere intrykk.

Det er da ellers underlig med den erindringen. Opstigningen hadde den altså gjort hellere verre enn den var, men bakkene og stupene utfor så meget mindre og lettere enn virkeligheten. Er det alderen som gjør det? Mens vanskelighetene op for bakke ikke blir synderlig større, ja kanske synes verst for den utålmodige, uerfarne unge, så lar ungdommen det stå til i leende lek over alle vanskeligheter utfor. Alderen gjør varsommere.

Så var det løipe efter løipe, og til slutt ned de lange liene mot Opset. Her stekte solen, og vi måtte holle vell klar av alle bakker som ikke lå i skyggen. Endelig nådde vi bunnen av dalen, og skulde op mot Op-set station. Da hang skiene stygt igjen, vi forsøkte å holle det glidende, gne og gne; men tilslutt måtte vi i fortvilelsen gi os over, og stolpret opover, med en fots kladder unner hver ski, til vi kom in på jernbanelinjen og frem til husene.

Det var over en time til toget gikk kl. 12.51, og med det för vi tilbake til Finse; og der spiste vi en overdådig lunch klokken halv tre.

« C

«

Slik en forandring! Ja som alt med ett kan endres.

Like fra Sverres tid — og lenge før — og til for få år siden, var det det samme her oppe — den samme ensomheten over disse fjell-viddene om vinteren ....

Men så nu! Lokomotiv-pipene skingret gjennem stilheten, togene för prustende att og fram, den svarte kull-røiken slo ut av tunnel-hullene op mot den blå himmel — og den såkalte kulturen kryper høiere og høiere op på vidden med sine store hoteller og sine uungåelige «turister.»

Ja visst, det er jo «bekvemt» og «komfortabelt.» Du kan gå tilkøis i kvell i Kristiania, og stå op til frokost tidlig imorgen på Finse eller Hallingskeid, og ta dig en spasertur på Jøkelen eller på Vosse-skavlen om formiddagen, og det bringer mange folk op i fjellet som ikke ellers vilde kommet dit.

Men å! når det bare ikke fulgte så meget a'ent med, det som ikke hever menneskene. Alskens luksus, med mat, og drikke, og toiletter, og kortspill, og narrestreker. Nu kommer folk herop på vidden, til et av disse store hotellene, for å slå tiden ihjel, og lever et larmende liv i dager og uker, så de må til byen for å hvile. . . .

Den vidden som løfter menneske-sinnet, og skulde gi det de større, enklere linjer, ser de ferreste. Jeg tror nok likevel den blir bedre den nedsneade seter-hytten, som jeg lette efter, men aldrig fant. . . .

Det er et minne som ofte kommer igjen. Det var ved hjemkomsten fra Polhavs-ferden. Det hadde vært fest efter fest i byene. Fram gle in den brede, vakre Trondhjems-ijorden i strålende solskin, vi ble mottatt av dampskiber, flagsmykket fra topp til dekk, svarte av mennesker, hurraer, og leverop, og kanon-salutt, jubel på alle kanter, på sjø og på lann. Da kom Peder Hendriksen bort til mig på broen:

«Du N.» sa han, «dette kan være bra nokk, men det er for mye leven. Jeg tenker på Is-havet jeg. Der hadde vi det godt!» Og han så på mig med en underlig vemod » i de trofaste barne-øinene.

Var det lengsel tilbake dit hvor det var så høit unner himlen, luften var ren, og livet var enkelt? — tilbake til ensomheten — stilheten — og storheten?

HARALDSET'N

September 1898.

Edelstenen blir ikke blank uten å gnis, heller ikke mannen fullkommen uten prøvelser.» Så sier en inskrift i Kinesernes tempel for evigvarende harmoni; men da må jeg sandelig være kommet fullkommenheten nær, for aldrig har vel noen mann hat så mange prøvelser som jeg hadde for å komme avsted på denne turen. Jeg skulde op til fjells for å se på nye jagt-felter.

Først strevet jeg halve dagen med å rigge mig til, og så glemte jeg skyssen in til jernbane-stationen i byen, og måtte senne jenten nattes tider til lann-handleren for å få en hest.

Endelig kom jeg avsted om morgenen. Erik Werenskiold og Moltke Moe skulde slå følge et stykke opover. Vi tok først toget til Krøderen. Men så hadde jeg glemt hunne-kjeksen, og hjemme hos mig måtte de telefonere til Drammen for å få en sekk bragt til toget, når vi kom dit. — Også det kom i orden.

Så var det på næreste nippen at dampbåten gikk fra os ved Krøderen station, mens vi hollt på med noe a'ent.

Så hadde den ene kufferten med all fjell-nisten min gått i lann ved Olberg, og jeg drev og telefonerte i flere timer på Gulsvik brygge uten å få greie på det, og satte hele jernbane-vesenet i bevegelse. Imens sat den snille Moltke Moe ved veien med en kasse som bord, og skrev på et inlegg han hadde lovt en mann, men ikke fått ferdig før han reiste — nu måtte det gjøres.

Endelig også det i orden, og vi dro op gjennem Hallingdal. Men så kjørte jeg over min fugle-hunn Laila, hun skrek noe ganske . forferdelig, så jeg tenkte at nu var da den jagt-turen ødelagt; men ikke noe ben var brukket. Jeg tok henne op i kjerren, snart var hun like god igjen.

Så møtte vi flere store ku-drifter, og den andre hunnen, Jompa, en liten «water-spaniel», tok til skogs. Vi måtte holle stor jagt på den, til vi langt om lenge fikk fanget den in igjen. Den var rent vetskremt av så mange kuer på en gang, som den aldrig hadde set.

Endelig nådde vi Åvestrud om kveilen; men her opdaget Moltke, at han måtte skrive andragende til stortinget om stipendium til L., for å få det avsted med første posten.

Så likt ham! Altid og alt for andre, ingenting for sig selv. Sliten efter den lange uvante dagen og reisen, og likevel uslitelig i sin godhet for andre, sat han og skrev til klokken halv ett om natten, mens en mann sto utenfor og ventet, for å gå med brevet sydover til post-åpneren på Vik. Men så var det også slik som ingen a'en kan skrive det.

Neste dagen (7. september) kom vi til Nes, og om kveilen kom kufferten med ekstra-skyss sennt av jernbanen.

På Nes lå en Skotte, Sir James F., med lady, for å fiske i Sevre-fossen. Han fant det noe ubekvemt å måtte kjøre hver dag den lange veien der ned. Han hadde vært der siden 4. juli, og skulde holle på med det til 26. september. — Om eftermiddagen var han og ladyen ute og rodde på elven ved Nes, men fikk ikke nappet. — Ladyen beklaget sig meget over at hun ikke kunde va og fiske, men hun våget ikke å gå i knebukser, sa hun, for ikke å shocke bønnene. Hun og Sir James blev meget lettet, da jeg forsikret at bønnene vilde greie det, selv om hun skulde begå den uhørte uanstendighet å gå i bukser.

Vor hotel-vert på Nes var en beleven mann, som uttrykte sig sirlig. Min hunn Jompa var kongservastiv, mente han, som holt sig til damene, og ikke vilde ha noget med de andre hann-hunner at gjøre. Hvorfor det var særlig konservativt fikk vi ikke forklaring på.

Ellers fortalte han også om hvordan han kunde føre sine gjester bak lyset. Han hadde noe simpel rødvin som han tok to kroner flasken for, og den var lovlig sur. Noen Engelskmenn hadde grint, og spurt om han ikke hadde noe dyrere. Jo, han i kjelleren og fant noen flasker av samme slaget, men som var støvete og skitne. Dem bar han varsomt in og sa de kostet fire kroner flasken. Da smakte vinen godt, påsto han, så det var nu mest inbilning det med de fine vinene.

Fredag morgen (9. september) kom verste prøvelsen; da var det farvell til Erik Werenskiold og Moltke Moe, som måtte tilbake igjen, mens jeg dro videre, og vestover in i fjellet med kløv-hester.

I Rukkedalen var jeg inom Ola Harald-set'n, som jeg gjerne vilde ha med på jagten; men jeg traif bare konen hjemme; mannen var oppe i fjellet, og drev noen unge hunner han hadde til dressur. Men han skulde komme igjen om et parr dager; og da kunde det vel henne han kom efter. Så bar det op forbi Liaset, og Brynhilds-kjedn til Holmevass-bu'n.

Lørdag (10. september) för jeg over alle haugene og nutene øst for Holme-vatten, for å lete efter ryper, og efter Brenbu-seteren, hvor jeg egentlig skulde være. Av ryper fant jeg ikke stort, bare to kull; men seteren fant jeg da om eftermiddagen.

Brenbu-seter, søndag 11. september 1898.

I seteren. Og dagen heller. Det ulmer i glørne borte på peisen; hunnene ligger på gulvet, trette efter jagten, lykkelige ved å hvile. Jeg sitter i sengen, og ser ut gjennem vinduet på fjellene.

Derute ligger ås bakom ås. Her foran mellem de låve bjerke-rabber noen myrtjern, nu mørke og stille efter stormen, som enda gir skyene fart over ås-ryggene.

Men langt borte mellem blå åser blinker et gyldent tjern netop unner den smale glime av solnedgangen, som et dragende huldre-øie. Det senner bud og hilsen. Det er hvile for den brennende menneske-sjel i de gyldne bølger.

Lengst ute i brynet ligger det blå-tindrende fjell, Halling-skarve, med glitrende sne-fonner, toppen ennu dekket av jagende skodde . . .

Der stormer sauene og gjeitene, hele flokken in på vollen. Som de hopper og spretter i kåt livs-giede! Lammene springer runt mødrene, som var livet bare fryd; se hvor den vesle stjerten går i giede, hver gang de stanger inunner buken, og når til spenene. Saubukken stanger i skigaren så det smeller, og farer efter sauene.

Nu kommer budeien med kolle for å melke gjeitene, som rolig venter på å bli tatt. Borte unner bjerke-lien i kanten av myrdraget kommer ku-bølingen, en hører bjellene og rautingen langt borte.

Men høst-kvellen blir mørkere, tjernene der nede enda svartere og dypere. Høit over jager dystre skyer. Og mitt imellem — mennesket som finner sig selv igjen i alt og i intet, er hverken drømmende tjern eller jagende sky, mer meningsløst enn det alt.

Det mørkner fort, enkelte regn-dråper begynner å falle på ruten, snart kommer natten, og hyller fjell-vidden, de mørke tjern og huldre-øiet langt der ute.

Mandag kvell, 12. september. Igjen sitter jeg her ved vinduet mot kveilen, igjen ligger hunnene der paa gulvet trette efter jagten, og igjen denne vidunderlige følelse i musklene, naar en strekker lemmene efter en slitsom dag. Det er dyrets velvære, det myke legemes lykke ved følelsen av at der enda er spenstighet, — den

evige drøm om ungdom--

Det er likevel glede i vilmans-livet, det er natur-mennesket i os, som kommer sit utspring nærmere . .

Mens jeg sitter, glir billede efter billede

forbi fra disse viddene.....

Jeg ser fjellene vesterpå i regn-skodde om

høsten.....Det mørkner mot kveilen;

efter rein-flokken bærer det langt inefter — skodden tettere og tettere, en vilrer sig bort .... Reinen blir gravd ned i uren, og så i mørke mot fe-legret, over den ene elv efter den andre i is-vann til op på livet. — — Endelig fremme. Med krampe i de stive ben, så det er vanskelig å komme op bakken fra den siste elven. Hytten er ikke rar, det drypper gjennem taket, ute øser det ned, og våt er jeg til skinnet. Også veden våt.

--Endelig luer varmen — alle klær av

på tørk, mens jeg sitter naken i peisen, og steker rein-kjøttet på spidd. Spiser det halv-rått, mens blod-vannet renner av det . . Så til å varme stener, og bære bort i sengen, hvor gresset er søkvått av dryppene fra taket. Det gir et varmt, om ikke jevnt un-nerlag, men kroppen må buktes i S-form for å gå klar av dryppene. Neste dag ut efter reinen igjen ....

Så ligger fjell-vidden snedekket og blinkende i solskinnet, topp bak topp som en leir av hvite telt mot himmel-rannen, blek-grøn og klar; på skiene stryker det lett som

vinnen inover......

.... Så ligger den der i vinter-natten, unner stjerne-hvelvet. En mann og en hunn leter efter en hytte, som er føket bort i sneen ....

.....Og jeg ser fjell-vidden i sne-storm,

da alt er rykende kamp, ingen vei å øine. Vinn-kastene faller over en, så en drives tilbake på skiene, men frem må det til det

blir le å finne.....

Alt er det det samme frie, enkle liv, i ren luft, som gir det oprindelige i os sin rett igjen.

Onsdag kvell, 14. september. Det er svært så lite ryper det er. Igår hadde jeg en lang dag inover det fineste rype-lennet, men alt jeg fikk var fem ryper, og stort mer så jeg ikke heller.

Langt inne i fjellet, på andre siden Holme-vatnet, traff jeg Haraldset'n, som var på vei hit: en tetbygget kar, helst unner middels høide, hodet sitter godt på de sterke skuldrene — et kraftig ansikt med fullskjegg, noe lurvet i håret unner filthatten. Dreven i alskens jagt og fangst, støtt på ferde i skog og fjell, sommer som vinter, en av disse farende sjele, for hvem livet i dalen er for trangt og for smått. Det fins fler av dem runt i norske bygder — de former livet som de selv vil, de karene, ikke som andre vil; — det kunde vi vel alle, kan henne, men vi gjør det ikke.

Han hadde med sig et spile-verk av en ung engelsk setter som han hadde i dressur — en fin, vakker hunn, men så mager at en kunde være redd for at ribbenene skulde gnage sig ut gjennem skinnet. Den var så vand på maten at det var mest uråd å få'n til å ete. Vi kalte den siden for beinmann.

Idag morges var det sydlig vinn med regn, trist og tungt, våt skodde hengende over alle nuter. Så slo det om til kall nordvest, og det tok i kvassere og kvassere, ble til ulende storm, og himlen klarnet av kall og blå.

Hele dagen för vi i fjellet uten å finne fugl, bare enkelte steg ger. Først da vi kom op på høieste nutene, fant vi noen småflokker. Men det var slik vinn at bikkjer og folk føk på kant bortefter, og Haraldset'n blåste mest i koll, da han skulde bråsnu for å skyte på en rype. Vesle Jompa gjorde hel kolbøtte, da den skulde hoppe frem i viern; og det så ut som den stakkars bein-mannen kunde blåse tvers av.

Rypene trykket dårlig, og dro for vinnen østover fjellene så langt vi kunde se. Haraldset'n mente det bar like in i Sverige. Det ble ikke mange livene vi fikk. En hare så vi også i vinnen på høieste nuten; men den føk avsted som en ull-dott.

Jeg må beundre denne Haraldset'n; aldrig var jeg i lag med en bonne-jeger som hadde så meget tak på å dressere en fugle-hunn, og som var så pass flugt-skytter. Dugelig kar i fjellet, når det gjalt å finne rypene, og seigere til å gå enn de fleste, det merket jeg idag. Men sandelig er han god her inne i seter-bu'n og; det står friskt vær av ham, og han setter liv. Uten enne er alt det han kan fortelle om hvad han har set og prøvd i skog og fjell, mest på jagt; og han har ikke vont for ordene.

Skogs-fugl skjøt han både på spill om våren, og på lokk om høsten, og nu de siste årene med stående hunn. Rypene skjøt han for hunn om høsten, og fanget i snare om vinteren. Hare-jagt hadde han drevet meget, og gode hunner hadde han hat, men enda ivrigere var han på reven.

«E å bakarn,» fortalte han; «ja han Johannes baker n'i Nes, du veit, me drivo nøkk mikji ette røve, me, å jaggu ha e fått mang ein munter røvslos i mi ti. Men her eit åræ voro e å bakarn samen uppi åse ovafør Døkkji, me hadde to steitande go'e bikkju den ti'e.

«Jaha, der vart dæ los mæ dæ sama me sleffte — upette åse å inette fjellæ bar dæ i eit brennande jag, å so attende ette ein lang tur.

Me skiftebitte gjerne bikkju mitt i losen. Når den fisste bikkja hadde jagi se å røven trøitt, so sleffte me på den freske. Men då vart dæ ille før o Mekkel; å so smatt'n in øvst i ul'n, då greidde'n dæ 'kji lenger. Men bikkja halsa før berg so dæ ljoma, og snart voro me ette der me mæ. Jaha, der stondo me å akkederte.

«Me hadde kobla bikkjudn, å lagt ifrå us børsudn. E skulde krabbe in i ule å sjå koss dæ såg ut, å e stakk inni'o mæ ein kjepp, å dæmæ so nådde e burti noko blautt — i dæ sama smatt røven ut gjenom eit høi i andre enden på ul'n — eit høpp over ein diger stein, og burte va'n. E up, fata den nemmaste børsa, dæ va endå hagla åt ba-kare, å mæ den skaut e bom, før e va 'kji vand ve'o, ser du.

«Bakarn vart so forfjamsa, han, afn sleffte kobla, å bikkjudn sette a'gale utover, mse bøndo slengjande ette se. Men dæ vart los, gut, dei voro hale te å jaga dei bikkjudn, å steitande go'e voro dei.

«Ovafør kvednahusæ æ dæ eit høi i bergæ; beint dit bar dæ, å der smatt røven innatt. Dæ vart eit lurveleven på bikkjudn, te me kornmo ette å fongo kobla dei.

«Men dæ æ langt in dæ hølæ, so dæ va inkji so lett å nå like in te røve, å me hadde 'kji noko å ta'n mæ. E spikka me tå ein lang kjepp te å stikke mæ; men bakarn drog ne te bygd'n, han, ette bæ're greiu.

«Mæa dreiv no e å stakk å stakk, te e kjende noko blautt, å e skjønte e va burti røve. E lirka å lirka so lengji, te e fekk tulla kjeppen fast i håra, å fekk drigji'n so langt ut at e nådde i bakføtadn. Men dæmæ høgde'n te over fingadn mine, å vart han-gande fast, å e rikte hønde te me so fort, at e slengde røven over me, å over bikkjudn som stondo kobla, å langt ne i skogen. Men bikkjudn sette i eit ilskrik, å rikte te so dei kommo laus, å utover bar dæ i eit72

einaste gaul, beint neover mot skule-stu-gunn.

«E fekk fatt i børsa å drog ette. Mitt i svingji i bakka møtte e bakarn, og flaug'n mest overende.

«Koss fa'n æ dæ du flig te då?» sa'n.

«Koss e fiig te?» sa e. «Heire du 'kji losen då, gut?» Og dæmæ bar dæ utover mæ us båe.

«Men ve skula skulja du set påsyn: der gikk losen runt og runt husæ, den vesle røven runt hjørnudn inst, bikkjudn slengde'n uta-om, skule-meister å onga föro runt frå glas te glas inne i skule-stugunn og glante. Dæ vart nøkk ein urole skule-time. Men då e skaut røven, hade den eine bikkja snutt se og vilde ta'n andre vegen.»

Mår og oter hadde han også drevet meget efter.

«Men otern æ ein lur maler, dæ, som inkji æ go' koma in-åt,» sa han. «Du kan ha alder so go' greie på kor han har hiæ sit, men endå æ dæ eit hend om du kan ta'n. Han veit so vel når du helt de i ner-heite, og då kjem'n alder dit.

«Ingangen te hiæ sit i ul'n har'n unde vatnæ i ein pøl i elvenn, han dukka når'n ska dit; å når'n kjem derifrå, ser'n se ve! før, den kar'n. Fissf æ dæ berræ nasatip-HARALDSET'N

pen som kjem up over vatnæ, å so lite tå augo, mæa'n svém over pøl'n, å so kjem'n so stilt i land at du heire kji'n plaska ein-gøng.

«Mang ei måneljøs nött ha e liggji nemæ elvenn om vinteren og venta på at'n skulde koma up or hølæ i ise, men dæ æ eit kald-vøle arbei'.

«So sidde e me ein pøse tå skinn, lik dei e hadde heirt dei bruke nol i ise, og denne pøsen prøvde e fisst heime på gølvæ. Jaha det gikk å koma n'i, endå e sintest dæ trøngt nøkk, og gødt og varmt va dæ inni der; men so skulde e ut att, å dæ vart verre, dæ. Alt dæ e basa, so berre rulla e som ein reiva-ongji burtover gølvæ, gut; kjeringji ho lo so ho fekk kul på riggji, og e banna. So måtte ho hjølpe me mæ å flå pøsen tå me.

«E fekk gjort'n vi'are, å drog so iveg mæ'o. Dæ va ei knakande kald nött; men pøsen va varm den, gut, e sintest dæ va rettig ei grepa upfining, mæa e låg der i måneskinet og dubba, og venta på oter'n som alder kom, og tevæ mest fraus i hælse på me.

«Skodne hadde e lagt fram ve me på bakkjin — men då e skulde te å ha dei på me att, voro dei tæl a og hale som børk,74

og alt dæ e braut og bénda, so va e 'kji go te å få dei på me. Dæ va 'kji anna å gjera, e måtte dra heim i hosuleisto; men då kjerringji øffna døre, å såg e sto der i berre hoso, mæ pøsa i den eine neven, og skodne i andre, då vart ho arg og sa: «Koss æ dæ du står te, då,» sa ho.

Så talte vi også om vinter og ski-løping. «Ja her ein vintern,» sa Haraldsetn, «hadde student H. å e us ein modig skitur. Dæ va gut som kunna stå på skiu, dæ. Me voro uppå fjellæ nolafør Rukkedale, å han hadde mæ se både mat å drikkande, å skrive-greiu mæ, før han skulde skrive før idræts-bladæ, men dæ vart dæ no visst inkji noko tå.

«Jaha, so va dæ på heimvegen, me kornmo ut på åsen over Nes, å der æ dæ stiggjile bratt utover, veit du. E atvar'n om at'n inkji måtte lata dæ bera te før fort; men han va modig han. Me hadde no hat mæ us ei flaske pons, å han hadde visst vørte ve dæ meste. Dæmæ so bar dæ utover. —

«E tok dæ no varle, e, kasta me te si'es fleire vendu å prøvde stanse farten. Men då e kom n'igjenom eit stikkji, vart vegen brattar og brattar, å farten aukte stigt.

«So kom e ne te ein sving der dæ bar te te høgre; men der låg dæ ein stor stein ende fram. Mæ o H. hadde dæ gøngji gale her; han hadde lete dæ bera te som dæ vilde, å fikk ein svær fart, kan du veta; å han för ende mot stein, å so gjorde'n ei lang luftreise.

«Å då e kom å skulde sjå me runt ette'o, so heng'n uppi ei bjørk, so høgt at dæ va so vidt hårtindadn rørde bakkjin. Ja, e lo gut, so e nesten 'kji kunna stå. Han hadde alt hengji ei stund då e kom, og hadde dæ drigt lenger, so hadde'n gøngji te, ser du.

«E måtte skjera'n ne att, han hadde på-bøndne skiu, ser du, å dei hadde hengt se fast uppi bjørkji.

Torsdag 15. september.

Det er for hard vinn i fjellet idag til å drive jagt, rypene trykker dårlig, og fyker avsted, så en ikke ser dem mere. Jeg gikk en tur op på nuten her i vest for å røre benene. For et friskt vær! Vinnen jog i hvirvel-kast bortover vannene, så det skummet hvitt, og rokket ble løftet ende til værs som fykende sne. Det sopte i ring bortefter, kast efter kast i vill dans, og regnbuen stod i rokk-skyene. Oppe runt alle knausene suste og ulte det. På øverste berg-kammen, i skaret mellem nutene, med stupet på begge sider, tok det i så jeg måtte ta spen-tak i mosen, og huke mig ned for ikke å gå ut for berg-veggen. Langt ute i trangdalen bort over Vats vatten dro en hvit sky, det var vannet som ble pisket op som støv.

Sinnet blir så underlig lett i slikt vær; det er som det kvesser viljen .... Det er friskt å bade sig i storm.

.... Her sitter jeg igjen med benene oppi gruen, og stirrer in i glørne, mens vin-støtene uler i peis-pipen. Ola Haraldset forteller historier der borte ved vinduet, og guttene og jentene ler.

Han forteller om Dansken, som her et år lå borte på Brynhilds-kjedn i gjest hos Rosenberg, og som han fulgte på jagt. Denne Dansken så altid «minst fleire hundre rjuper kor dag dei va ute.» Når et kuli kom op, og Haraldset'n sa det kunde være så pass en otte eller ti ryper, så sa dansken: «Er du gal, du gutt, der var da minst tredve eller førr.» Han skaut og skaut, men fikk aldrig en fjær til å falle, og hver gang sa han: «Det var da fanden til skydning.»

«Men so vart hunden lei tå desse tra-fikkji, å vilde 'kji ut meir, han vart gåande inved føto vore og slengji.» Da ga Rosenberg Haraldset'n en børse, for at han kunde hjelpe til å få noen ryper til å dette, det vilde kvikke op hunnen igjen; men Haralds-et'n fikk strengt påbud om å la Dansken skyte først. Ja-ha, så gikk det da gjerne slik, at Dansken skaut først bom en gang, og så small som oftest andre skuddet hans sammen med Haraldset'ns, og da hennte det jo, at det datt ei rype. Da sa Dansken: «Det er da fanden, at jeg aldrig skal treffe med det første skudd.»

En dag trakk hunnen an på ryper over noen rabber, og det bar avsted noe langt.

«Men koss har detta se?» sa Haraldset'n, «e trur nesten dæ æ bjødn, e.»

«Skal vi gå hjem?» sa Dansken.

Her for noen år siden var Haraldset'n med en Tysker S. på bjørne-jagt, og om ham var det mange historier.

Det var over i Fjølabu-li'n, og der gikk de i flere uker og lette efter bjørn.

«Bikkju vilde'n 'kji bruke på bjødn; dei berre skraemde'n, dei,» sa han. «Men vi skal få pjørnen til at komme til os, Ole,» sa'n; å so kjøffte'n ein gamal bukk. Den skarn eit snitt i strupen på, å fleire snitt i magjin, so invøldudn volto ut. So sette 'n eit reip om hæ?sen pån; å den bukken måtte e gå og dra på, att og fram i skogji heile dagen, før då skulde bjødn koma, meinte'n. Ja, e drog på bukken, gut, dag ette dag, te dæ 'kji var stort att tå'o. Men han va no galen Tiskeren, då!

«På riggji hadde e eit heilt kløvlass tå alle slag som me måtte ta mæ us i skogen kor dag, endå me inkji kommo stort lenger enn utafor vøllen, men me maatte 'kji leggji noko att, sa'n. So mikji kjøkentei å blektei som te eit heilt hotel, gritu å kjeia, å skjeii, å køppa, å steikjipannu, å gafla, å kniva, å talika, å alt so skulde dæ vara mæ kor dag.

«Ja, jamvelt sag hadde'n mæ se, å øks, å hamar, å tøng, å store sekstom-spikera, gut! Men då e skulde te å leggji n'i den spikeren, då spurde e ko 'n vilde mæ den. Jau, den skulde me ha, om me skulde koma te å biggji hitte. A so seng, gut, ei heil feltseng, måtte e bera, før han kunna 'kji la noko vara att i bu'n.

«E hadde fått lånt ein rjupesekk, større 'enn denna som står der; men den rimte ingenting, e måtte endå ha ein stor tunne-sekk uppå meisen.

«Dæ va eit heilt kløvlass e kom ruggande mæ, og so drog e denna bukken ette i eit langt reip, mæa blekteiæ skrangla inni pøsa bakpå riggji. Dæ va som ei bjøllekjir, dei kunna heire us lang veg. Mæa gikk han og bles på ei pipe, og remja som ein gjeite-kjilling. Dæ skulde løkke bjødn, meinte'n.

«Imot kvelde la me bukken på markji, å sette us so burtunde ei grøn te å vente på at bjødn skulde koma. Å der sat me te dæ vart stommende mørt.

«Stundo fant'n på at'n skulde stå på post, å e skulde gå langt burt i skogen å jaga bjødn te'n. Ja e gikk å slo i grønleggjidn mæ ein kjepp, og roffte «bø—bø» som ein ukse. Men når e so bora på før høgt, so vart'n ill å skreik:

«Du er rent gal du Ole; du må ikke skremme pjørn for meget.»

«Når me gango, so skulde han finne vegen attende te stølen ette eit kompas 'n hadde. Å koss me hadde gøngji om dagen, so skulde'n alti' ha stølen i den retningen som nåle hadde peika om firimeddagen, då me gango ut. Men du kann vet a koss dæ peika. Å når me so hadde gøngji og vildra ette dissa kompase hass, å dæ vart mørt, so vart e lei, e. E fant ein ukse uppi li'n, å den jaga e firi us, å kom beint fram te stølen. Dæ va beste kompasæ, dæ.

«Kor kveld so sa'n: «Imorgen må vi tidlig op for at finne pjørn, Ole.»

«Ja om mørgon kornmo me up so ve ni-ti-ti'e, å før me fekk rigga us te, hadde klukka minst vørte tølv. Når ho so vart eitt, skulde me ha meddag — dæ va dæ sama kor me voro — og då voro me som øftast inkji langt utafør vøllen. — So va dæ te å pakke in att, og få kløvlassæ på riggen, då va dæ langt ut på ettemeddagen.

«Han va no galen, ser du.

«Men ein gøng fongo me virkele sjå bjødn lell. Dæ va uppi skogkante. Han kom fisst, å e kom ruggande ette mæ kløvlassæ å bukken. So fekk e auga på bjødn eit stik-kji unda. Tiskeren masserte på burtette snaufjellæ, so bjødn snart vilde ha set'n.

«E sprang fram å tok i 'n å sa: «Der æ bjødn.»

«Ja er det no rart da», sa'n, «er det kanske ikke pjørn vi går og leder efter? Du er rent for hissig, du Ole,» sa 'n.

«So studerte e på koss me best skulde stille in på 'n.

«Nei du er rent gal, du Ole, du forstår ingenting heller du. Jeg skal få ham til at gå nærmere,» sa'n.

«Dæmæ so la me us ne bakom ei rotvelte, å han drog fram pipa si å brækte, so dæ let 'kji so ulikt ein gjeitekjilling. — Der logo me; bjødn kom ruslande, å stelte se up på nøkle steina å væra mot us.

«No får du skøte,» sa e te Tiskeren.

«Du er rent gal du, jeg skal få ham nærmere.» A so brækte'n på att.

Ja, bjødn kom nemmare, han. Men framom us, på 30 alnis høld, va dæ ein dalsøkk, å der va dæ fot tå us, so bjødn vart støkt, å vilde te å reise.

Då sintest e dæ vart før gale, e tok døb-beltløpæ mæ rundkulæ, som e måtte béra å leggji ve sia hass, når'n skulde skøte. Men han tok over børsa, å klemde'o neåt bakkjin, å sa:

«Jeg skal nok få ham tilbage,» å dæmæ tok'n te å brækji att.

«Der låg'n å brække heile kvelden utover, te dæ va mørt, å der hadde 'n vel vørte lig-gjande heile nötte mæ, hadde dæ 'kji vøre før me, som vilde neatt te hus før nötte.

«Ein kveld som me logo i ei årehitte burt-unde Fjølabu-nute, då trudde e Tiskeren nesten skulja vørte eilagt før me. Han låg i sengenn som sto ve veggen der; e la ei tirirot på vermen so dæ skulde brenne, mæa e va uppi bu'n å henta lite mjølk.

«Men dæ tok nøkk lite ti' mæ me, ser du; stølen låg noko unda, å so va inkji jentudn netup heime, å e måtte vente.

«Då e kom attende, so heirde e langt uppi bakkjin dæ let å gret, å e sprang ne-ette.

«Då sat'n inni inste rommæ å skreik på me at 'n brann up. Dæ hadde tikji lite verme i tirirote, mæa e va burte, å i noko anna vé som låg på åra. So hadde'n vørte rædd då, ser du, å der sat'n og belja då e kom.

«Jo du er go du,» sa 'n, «du vil brenne mig op du, mens du løber efter pigerne. Vi er efter pjørn nu Ole, og skal ikke løbe efter pigerne. Få ud varmen, og så kan du sandelig til straff få legge dig uden aftensmad.»

«Han va reint vill. Ja, e fekk kasta ut tirirote då, ser du, å fekk lagt me. — Men ein skulde 'kji få ro då helde, før e hadde inkji liggi lengje, før 'n skreik att:

«Du må slukke den varmen, jeg får jo ikke sove så lenge det lyser.»

«Dæ glitra og brann lite på åra endå, ser du. Ja, e tok ei bitte vatn, e, å slo på vermen; men steinadn voro heite, ser du, å dæ spruta up, so vermen fauk te alle kanta. Då skvatt'n up i sengenn, å snudde se runt i dæ sama, so øska datt like i au-gudn på 'n. Men då vart dæ vel eit lurveleven; han tok te a gråte då, gut:

«A herregud, nu har han ødelagt mine øine!»

«E måtte burt i apotekæ hass, å finne greiu te å smørja augudn hass mæ. Då klaga 'n å bar se:

«Du gjør nu alting forkjert, du Ole.»

«Men du hadde no vel vøre lengji burte mæ, då, du va no visst gødt kjend der på stølen, du Haralsæt'n,» invente en av jentene å lo.

«Ja, du veit dæ tok no alti'lite ti', førjen-tudn voro inkji netup heime då e kom, å so hadde e mæ me ein tøffel før Tiskere som e skulde få bøtt.»

«A, du fridde no vel lite te jento mæ!

«Næggu fridde e 'kji lell. Men du veit e kjende dei, å so va no Tiskeren ill før di at dei inkji vilde veta noko tå hono.

«Ein mørgo då me gango ut, va e inom i bu'n, og so heirde'n nøkk e fjasa lite mæ jento. So sa'n då me gango:

«Er de vakre de piger, du Ole?» A ja, meinte e.

«Jeg tror jeg vil gjøre dem en pesøk,» sa'n, å då me kornmo heim om kvelden, so sa'n:

«Ja i aften så bestiller jeg melken, Ole.»

«Ja, han fekk spannæ å drog upover; men dæ va 'kji lengji før 'n kom att, føruta mjølk å uta spann. Han sa inkji stort, sette se inåt åra, å glante in i vermen. Om ei stund so sa 'n:

«De piger var forbandet dydige.»84

«Dei hadde kasta'n ut, ser du, å so måtte e hente mjølkji.

«Hadde 'n nokon gøng skøte nokon bjødn, denna Tiskeren då?» spurte en av guttene.

«Ja, e spurde'n ein gøng om dæ, e,» sa Haraldset. «Jau, han hadde skøte to ne-mæ Avestrud, men som 'n inkji fekk. E spurde'n koss dæ kunna ha se.

«Jo» sa 'n, «jeg kom op for en bakke, og der fikk jeg se to pjørne som jeg straks skjøt: bum! bum!»

«Dæ va då leit at dæ va bom då,» sa e.

«Nei ikke så at forstå,» sa 'n «det bare lød således. Begge pjørne fait, men siden så løb de.»

Lørdag 17. september.

En vidunderlig dag. Ikke en sky på den blå himmel. Fjell-vidden brer sig i sin brungule høst-drakt til alle sider. Folk og fe er reist hjem av seterene her omkring. Haraldset'n måtte også hjem med beinmann sin, han kunde ikke få den til å ete.

Alene i den ensomme skjønhet. Bare hunnen, som driver og leter ned igjennem vier-kjerrene der foran, og gutten, som ligger i haugen her ved siden av, han sover visst snart i solen.

De blå vann og tjern sprett overalt mel-HARALDSET'N

lem de brune hauger, enda blåere mot det brun-gule. Øiet følger det farverike teppe utefter og utefter, det hvelver sig som bølger på havet, rygg bak rygg.

Mellem ryggene lange sprekker, som en ser skjærer dypt, det stiger som eim op fra dem, — der nede bor menneskene.

Men blåere og blåere blir åsene utover, og ytterst ute sneijellene, djerve og friskt lysende i solskinnet. Øiet stryker fritt til alle kanter, — ingenting som stenger. Langt borte i syd Gausta høi og ensom.

Det der i nordøst må være Rondane, blå og disige, og lengere nord, er det kanske Snehetta? Så hele Jotunheimen vill og mekt_g, med Nautgardstinn på vakt ytterst mot øst, så Kalvåhøgda og Torfins-tinnene med fonner og breer. Lengere frem strekker Hemsedals-fjellene sig helt vestover mot Voss. Så Skarve, bred og sikker, det er som intet kunde rokke dets ro, trygt bærer det fonnene på sin rygg. Men lengst i vest ligger Jøkulen med sin svære bre, som et eneste uplettet laken har den skjult alt mørkt unner sig. Hvit og skinnende — det er som en hilsen fra sne-lannene der nordpå. Hvor den er fin nu i sol-glitret !

Så den gjør godt slik en dag i ijellet;86

friske intrykk stryker gjennem sinnet, og soper alt det stengte ut, gjør dig fri . . .

Der står hunnen! Snart flakser hvite rype-vinger bortover det brune teppe.

Kveilen.

På seteren igjen. Kuene er ikke kommet hjem ennu. Fire hester og et føll går og beiter på vollen, noen gjeiter klyver i fjellhammeren over seteren, og sliter i gress-tustene opefter berg-veggen; det klikker litt i en bjelle; av og til breker et spett gjeite-mål.

Nu går netop solen ned mellem gyldne skyer bakenom Jøkulen. Det gyller bortefter de høieste ås-toppene. Åsen her like over tjernet gløder som rødt gull.

Hvor gult bjerke-løvet alt er blit; det er høsten som holler intog, langsomt og sikkert.

Mørke ligger myrene og tjernene i kvell-skyggen. Mørke krummer ås-rygg bak ås-rygg sig utover mot solnedgangen. Men op av dalene imellem stiger eimen fra menneskelivet, lys og disig, og lys og blå ligger Skarve og Jøkulen der bakom hvor solen går ned.

Det er et stykke Norge, det er det lann som er ens eget, og som er som intet a'ent ....HARALDSET'N

Der kommer gjeitene varsomt langs vollen; en grå breker spørgende. De glor og undrer sig. Der setter den ene snuten mitt oppi boken min, og kliner blekket utover, stryker sig så fornøiet op mot kneet mit. Nei, vekk litt! Der er jamen selve bjelle-gjei-ten også. Vinnen blafrer i bladet jeg skriver på, og den skvetter forskremt unna. Kommer så igjen, snuser og vil klappes ... Nei nu roper budeien at ørreten er kokt.

Søndag 18. september.

Det trekker op fra syd med mørke truende skybanker, skodden driver inover åsene her sønnenfor, snart har vi regn-været. Jeg er blit fortrolig med denne natur nu, kjenner den i solskinn og i tykke. Det er jordens ansikt vi bor på, vi mennesker —; dette er pannen, furet av tidene. Nu trekker den hetten over; unner ruger år-millionenes minder, som vi bare aner. Og det dype tjern ser på dig som et mørkt øie; du tror det er så meget det har å si, men du skjønner det ikke — kanske er det ikke for dig? eller kanske — er der intet i dypet av det mørke øie?88

Mandag 19. september.

, Hjemover. Langt borte drar en bøling også av pellet, en siste efterligger fra en se-ter ensteds over i Tunhøvd.

Hør jentene lokker og hauker for å holle bølingen sammen. Det bærer tilbake til dalen; ijellet ligger ensomt igjen, og strør sit rødmende høst-gull for de drivende skyer — og huldre-tjernene speiler himlen i sine blå drømmer ....VINTER I FJELLET

Januar—Februar 1900.

Det var tirsdag 30. januar 1900. Fra Bolkesjø skulde jeg dra på ski nord over Ble-fjell og ned til Sørkje-vannet, jeg tenkte å ligge der, på Ormanbu, i noen uker. En gutt, Holgje, fulgte for å bære. Da vi kom op mot Ble-nuten, var det tett snefok, sterk vinn, og ingenting å se. Jeg sto heller ned de lange liene, tilbake til Bolkesjø, i håb om klarere vær neste dagen.

Onsdag morgen dro Holgje og jeg ivei igjen over Ble; men nu var det blit verre; det snedde og gjøv, så himmel og jord var en kave, og vi så ikke mange ski-lengdene fremfor os.

Holgje var tynn-kledd, og mente han aldrig hadde vært ute i slikt vær før; han hollt hånnen for ansiktet, bøide sig ned, og satte akslen mot vinn-kastene, mens vi dro ivei det beste vi vant opefter. Så skulde jeg90 se på ham, kinnet og kjakene var helt hvite, — jeg Sne til Je& fi^ blod-omløpet i gang igjen. Men ikke hadde vi gått langt, før det var det samme, hele kjaken hans var stivfrossen, og islagt av fok-sneen. Til å gni igjen.

Men det ble verre og ikke bedre med været; det så ut som det blåste tvers igjennem stakkars Holgje, og for tredje gangen var kjakene og kinnene hans hvite, og så til å gni på ny; men nu begynte han å sutre og gi sig, han syntes det var ufysent.

Vi måtte være nær Ble-nuten; men det var slik føike at, selv om vi hadde vært kjent, vilde det vært uråd å finne Akeli-skaret, hvor vi måtte ned til Sørkje-vannet. Jeg våget ikke å ta på mig ansvaret for denne gutten; det var ikke annet for enn å snu for a'en gang, og la det stå til nedover igjen. Nu hadde vi vinnen i ryggen, og fort gikk det.

Om kveilen kom vi tilbake til Bolkesjø. Der var det mange folk de dagene, sakførere, og sorenskriver, og forstmestere, både fra Kongsberg og Skien, og fra Kristiania; det var overskjønn i anledning en sak om hugst-retten i skogen. Det var vel ikke fritt for at karene dro på smilen av en polarfarer, som snudde to ganger for sneføike i Ble-fjell.

Så hadde jeg fått nokk av den farten op liene, og Holgje hadde visst fått mer enn nokk. Neste morgen vilde jeg kjøre veien om Hovin. Men så glemte skyss-skafferen at han hadde lovt mig skyss; sammen med Torjus hadde han nok drukket sig på en ordentlig perial, efterdi overskjønnets dom var falt om kveilen, og de hadde tapt saken om hugsten. Jeg måtte få skyss fra nabohotellet, og ble Sinket noen timer; men til Fosso i Hovin kom jeg da lell, og så på ski opefter liene, forbi Knutsgard og Nystøl, over Sørkje-vann, og nådde Ormanbu om eftermiddagen.

Der traff jeg Halvor Kåse fra Rollag i Numedal-; jeg hadde satt ham stevne der, og han hadde ventet siden tirsdag. Men da jeg ikke kom onsdag heller, måtte han en tur til bygden for å efterlyse mig i telefonen. Han kunde ikke tro, sa han, at en kar som jeg var blit skremt av det granne sne-føike det nå hadde vært.

Fredag kvell.

Så er jeg igjen i ijellet, snehvitt og rent,

— vidder — lange ski-løiper — og høi himmel.

— Langt borte, og dypt unner ligger dalen.

For et friskt og fritt liv, hvorfor er det

ikke altid slik?

Arbeider når en vil, og så lenge en vil; ingenting forstyrrer arbeids-freden. Og er en trett, så ut på ski mellem de hvit-kledde, alvorlige granene, op gjennem bjerke-liene,

over viddene.....Alt stort, og ren-linjet

.....Ja hvorfor gjør vi ikke livet slik?

Utenfor står en smal sigd av nymånen over fjell-rannen; — sydfra, borte fra Åkeli-nuten, trekker et sky-slør hitover. Snart er det mørkt der ute, jeg kan bare så vitt skimte granene mot is-flaten.

Men saa koselig det er her inne. — I ommen durer bjerke-veden lystig, og stråler lys og varme ut i stuen — det er så også fluene liker sig, de er våknet mitt i vinter-kullen, og surrer bortunner taket.

Her sitter jeg som vanlig og stirrer in i glørne, og følger de flakkende ill-tunger, som slikker opefter de sotete platene og in

i pipen.....

Det er som en kunde ha sittet slik helt siden vinteren i hytten unner jorden der nord i Franz Josefs Lann. Men rummet er blit større, en kan stå rett unner taket, tran-lam-pen er borte, gjennem vinduer kan en se ut i vinter-kvellen, — og klærne! de tunge, fett-trukne klærne som hang fast til skinnet, er byttet, er blit rene, og bløte, og tørre — uvilkårlig strekker en sig i velvære ....

Men livet der nord var vel også fritt nokk og uforstyrret? A, jo visst; — likevel var det nu unner lavmålet av hvad vi trenger til daglig.

Så mange dumme livs-fornødenheter vi kultur-mennesker har laget os, mens de virkelig nyttige ting bruker vi som selvfølgeligheter, uten å tenke på hvilke goder de er. Bare en spiker! Der nord fikk vi føie det, når vi selv måtte lage dem av ben.

Og så tenk, her har jeg da det som vi den gang drømte som det aller høieste: en dør, en lodrett dør!

Jeg må tenke på hvordan jeg hver morgen, hele vinteren og våren, sat der inne i soveposen og rigget mig til med komager, og fettete, fillete klær, og bjørneskins-våtter, og gruet for å skulle ut i hus-gangen og bryte mig op gjennem hullet, som var dekket av et bjørne-skinn, men hvor vinnen pakket en svær, hard sne-fonn oppå hver eneste natt. — Å ja, som en lengtet håbløst efter en lodrett dør, som gikk på hengsler, og kunde åpnes og lukkes lett, bare med en dørklink .....

Ellers var det jo ikke verst, til å være stengt inne av vinteren, uten mat-beten, bare med rifle og patroner, en kniv, og ellers tomme nevene......

Men det var ikke så meget jeg syntes det trengtes den gang, for å gjøre livet fullkomment. — Jeg drømte en lykkens drøm om å kunne bli kastet i lann på den stran-nen med en spade og en hakke, en sekk mel, rifle, patroner, en god kniv med bryne, nål og tråd, såpe, og så bøker og skrive-greier — og jeg syntes livet måtte bli fullent lykke......

Er det så enda?----

Så meget smått som henger os om benene, det er som å gå i klunger.

Mandag 5. februar. A, så vakker den er den sneen. Se så fint og lett den drysser ned derute, så bløtt teppet ligger over hauger, stener, og tuver, og nedbøide trer, og så over isen på vannet, og de gamle ski-far ene fra da jeg kom; — alt er dekket lett og varlig unner det rene teppe. — Og verdens-larmen kommer så uendelig langt bort, stenges ute; — her dempes all lyd. — Gran-skogen og liene er stille og hvite, og søndags-pyntet, og Akeli-nuten derover helt borte i sne-drysset.

Is-flaten lyser i små bølger bortefter i solskinnet, som også stråler in gjennem ruten, og gjør det lyst, og lett, og høit unner taket her i stuen. Og solen står deroppe i den fallende sne-glorien.....

Her er slik søndags-høitid og fred, både inne og ute, og likevel er det jo mandag. Ja, det er sant, det er mandag, og ski-løp, og tusenvis av mennesker der nede ved Holmen-kollen, og hester og sleder, og publikum, og benke-rader, som drukner i vannet på isen der på Besserud-tjernet, — og hurraer og latter.

Ja visst er det vel liv og friskhet, et syn av sne, og vinter, og norsk ungdom! — Og hvad har det ikke gitt vort folk. Tenk tilbake noen år, hvad ungdommen tok sig til, og så døtt det var om vinteren omkring byene og i dalene, snøtt et ski-far å se på den dype sneen; og nu ——-Men når det bare ikke gikk så meget «sport» i det, «recorder» og alt dette vesen som er inført utenfra, likesom de fremmede ordene selv — det skygger for solen......

Jeg er helt alene idag; Halvor har jeg sennt til bygden efter mat. Ikke et liv i mange miles omkreds, uten hare-pusen som hvit og vakker sitter unner de nedsnedde gran-buskene nu i sneværet, og koser og pusser sig, og ser mot solen, liksom jeg.

Langt borte, dypt unner disse hvite flatene, bølger samfuns-livet.....96

Ja, det livet ja — hvad er det vi har gjort det til? En endeløs rekke trivialiteter og småtterier! —

Og hvad var det vi ønsket? Gjøre tilværelsen enklere, så vi kunde få utført det vi egentlig vil, og ikke få kreftene slukt op på veien av alskens småtteri, av alt det vi ikke vil. Full utfollelse — av vore evner, vor personlighet, vort innerste vesen, — det, som vel danner betingelsen for all virkelig livs-lykke.

Hvor langt er vi nådd? Det går gale veien. «Gjør slepet lenger, og du gjør vingene kortere», heter det. — Men er det ikke just slepet vi arbeider på. Hver ny opfinnelse, den kan vel gi lettelser, men øker fornødenhetene, binner os fastere i småtteriene. Livet blir mer og mer inviklet.

Vi er kommet langt fra teltet og ka-mel-hårs kappen! Og vingene?

Det er den materielle utvikling som har overtaket i Europas larmende samfunn. Og den åndelige utvikling — — — Ja, hvem spør efter den? Det er mest som ytre luksus, materielt velvære, var blit løsenet og målet, og mon det ikke for mange veier tungere enn adskillige åndelige verdier.

La os ta et eksempel: hvis jeg kommer97 VINTER I FJELLET

til en ven og han ber mig bli til kvels for at vi kan få snakke sammen, og han så bare setter frem sin vanlige havre-grøt, skulde jeg ikke føie mig hedret, fordi han forutsetter at jeg, som han, ser på dette som biting i livet; og han er ånn og begavelse som det er fest bare å være sammen med. Men mon det ikke var dem som vilde ta det som en fornærmelse at en ikke gjorde mer «stas» på dem?

Eller hvem vil føie det fornærmelig, om folk ikke tillegger dem mer ånn, enn at de tror det nødvendig først og fremst å gjøre stas på dem, i mat, og drikke, og klær?

Hvem har vilje og mot til å være enkel? ja, hvis det da ikke blir på moden.

Ja mode! Tenk en «kultur» som holler moder! Uselvstendighetens, de utvaskete personligheters stempel. Kom ikke å in-venn at det bare er kvinner og naraktige manfolk som renner efter moden. A nei, det er ikke bare i klær, og mat, og drikke, og slikt, vi har dem; de rår i kunst, i literatur, i videnskap, ja i vore meninger, i vor «overbevisning».......

Og det blir verre og verre. Med de stadig hurtigere samferdsels-midler, øker tempoet uhyggelig. Før tok en ny mode år

om å nå os, nu tar den så mange dager eller timer, og uten stans skifter det.

I dette larmende jag er det ikke tid til å finne sin egen mening, så peser en avsted efter siste modes. En må da vel ikke bli opdaget sittende igjen med en hatt, eller et syn, eller en mening, eller et skjørt, som alt er blit avlegs!

Hele vort liv er inrettet på å virke på andre, inrettet ikke slik som vi selv kunde ønske det, men som de andre, hopen, vil. Slik bor vi, slik kler vi os, slik spiser vi, slik sover vi, slik arbeider vi, slik mener

vi, ja — slik elsker vi......

Når kommer den nye slekt, som ryster alt dette tids-spille av, og lever sit eget liv, er sig selv, er fri kvinner og menn, lar det små være smått, fører skjønheten, harmonien tilbake over livet......

Hvor skal det enne? Uten ro til smeltning av de nye intrykk, til selvfordypning, kan vel intet menneske utvikle sig. Men når kommer roen til det i det moderne samfunn?

Nye intrykk yngler ustanselig fortere, vi får nu fler på en dag enn vi før fikk på måneter og år, de mylrer in med telegraf, med aviser, med telefon. Og når vi reiser ut for å vide horisonten, farer vi gjennem mer på en uke enn vi før så på et år.

Og den stakkars hjernen strever med alt dette stoffet, den har ikke fulgt med i utviklingen, dens rumfang og evne er begrenset som de var, mens stoffet, intryk-kene er blit ubegrenset, — den klarer det ikke lenger.

Vi ser, hører ulike mer; men vi lærer mindre. — Det må med logisk nødvendighet bli overfladiskhet, det blir umulig å gå i dybden — det blir mangel på originalitet, mangel på personlighet.

Og det øker, øker efter en geometrisk progression. Hvor skal det enne?

Rousseau du trengs mer idag enn noensinne. Dengang var det mest en liten overklasse som førte på avveie, nu er det hele samfuns-livet som er blit slik at det med jernbane-fart må gå den gale veien.

En større ånn må komme, som venner toget, og fører høiere op, mot forenklingen,

— hvis ikke — går menneskene til grunne.

Torsdag.

Litt sne drysser det ned mest hver dag

— som frossen luft — og hver morgen ligger det nye sne-teppet fristende.

Halvor og jeg drar ut i skogen. Så ensomt, og stille, og livsfjernt mellem de hvite sne-tyngde granene, skiene glir lydløst frem i det myke mjøll, en verden i dun. — Det er kalt, og den frosne ånde blir hengende i den stivnete luft.

Ikke en flekk på den hvite flaten, uten de små sporene efter en ekorn her og der, som har hoppet over åpningen i skogen, og skvettet op nærmeste gran-leggen, — og så noen yrsmå tripp bortefter, som en tynn linje, efter en skog-mus; en kan mest føie for hastverk den hadde, med de små føttene sine, for å nå fra det ene hullet i sneen, hvor den dukket op, til det neste, hvor den igjen forsvant.

Men der er noen større spor, to og to bortefter, det er røiskatten som har vært ute på jagt; men også den forsvinner i et hull i sneen. En synes en kan se den fare som en strek bortefter; det er mest bare den svarte stjerten en ser på den hvite flaten, og så, når den med ett stanser, de svarte, gløgge øinene.

Men på lang avstann kan en se noen større slag borte ved et vier-kjerr i et myrsøkk, der har hare-pus vært ute i grålysningen om morgenen, baklabbene har den spilt bredt ut for ikke å synke for dypt i den løse sneen. Her har den tråkket att og fram mellem vier-kjerr ene og bjerkerisene bortmed myr-dokken, og spist av de yngste skuddene, og av barken, det er som en hel nedtrampet vei efter den, og det er ikke råd å greie det ut; — vi må ringe for å finne utslaget.

Så bærer det bent ut et stykke gjennem storskogen, men så svinger det bortmed en haug in i kjerrene, av bjerk og noe rogn og litt asp; der blir det et nytt tråkk. Igjen må vi ringe, og vi tar en god sving ovenom til vi finner utslaget; nu bærer det opefter lien......Her har den gått tilbake et langt stykke på sine egne slag; og se — der har den gjort et dugelig hopp ut til siden, fire, fem lange hopp bortefter, mot den tette, snetyngde gran-busken ute på myren; der har den satt sig in. Men naturligvis på den andre siden busken går det slag videre; den har netop skvettet avsted så mjøllet har gjøvet. Vi har alt støkt den, den sitter for løst nu mot våren, og vi tar den nokk ikke i setet.

Men så jager vi; Halvor driver, og jeg står på post. Han gir hals som en hunn med passelig grant mål, losen går op igjennem lien, — det klinger så dumpt og døtt i denne hvite stilheten. Han jager ikke fort, men så tar haren heller ikke så lange turene i den bløte sneen.

Se der kommer pus tuslendes, så hvit og fin og stille, ute i myrkanten mellem de ned-snedde gran-buskene. Så stanser den, setter sig på to ben, skakker på hodet og lyer efter den underlige låten fra Halvor som kommer på ski nedover lien efter slagene. — Så, varsomt ned på fire igjen, og den kommer hoppende mot mig.....

Om kveilen sitter jeg som vanlig foran ommen og stirrer in i varmen, og månen skinner in gjennem vinduet. Slik glier dagene forbi, og vi merker det ikke.

Det kom to karer her igår kvell. De lå oppe i seter-buen om natten. Den står forresten # altid åpen for veifarendes folk. De var fra Telemarken disse karene, og de för efter mår, som de tok på spor-sneen; og det er en lønsom jagt, for det er god pris i mårskinnet nu; men de hadde bare en sekk med sig til å ta den i. Børse var ikke noe tes, mente de, det var bare til å skyte hull i skinnet med. De følger måren på faret til dit hvor den er gått in for dagen i et hult tre. Så binner de sekken for åpningen, banker på treet til måren smetter ut, og in i sekken. De hadde tat mange mår på den visen, disse karene.103 VINTER I FJELLET

Tirsdag.

Det begynte å bli smått med maten. Halvor og jeg fikk ta os en tur til bygden for å hente mer. Det var sjelden fint skiføre, og lett gikk det op liene fra Sørkje-vannet mot Synhøvd, så over Bordalen og bortover flatene mot Stave-ijell, og snart sto vi på brottet over Rollag i Numedal, og skulde ned kleivene til Fikkan-gårdene. Men her er det stupende bratt, og en lang, svær nedstigning er det. Det var kjørt tømmer utfor også, og det skulde ikke gjøre det bedre. På sidene av veien var det mest så tett gran-skog og så ulent, at der ikke var til å komme frem; det var ikke a'en råd enn å holle sig til veien.

Halvor mente det klokeste var å hugge sig en svær gran-buske, og ri over skrevs, slik som budeiene ofte gjør når de skal utfor slike kleiver på ski. Ja-ha, det var nokk en god bremse slik en gran-buske; men det var nå liksom det ikke gikk an for en som skulde bety å være skiløper da.

Og så bar det utfor. Men jeg skulde snart angre stygt på at jeg ikke hadde tatt den gran-busken. Det ble mer og mer hengende bratt, og hvad jeg gjorde for å bremse, så suste det utover med like stor104

fart. Jeg satte sne-plog, og red på staven det jeg orket, vre helene utenfor skiene, og satte dem i bakken; men veien var hard og det bar omtrent like fort utfor enten det var på siden eller rett fram. — Svingene tok jo noe av på farten, men så kom det lange stykker som gikk rett ned i ben linje, og der var det ingen barmhjertighet. — På begge sider sto småskogen så tett som en mur, og det var ikke til å tenke på å få skitoppene in der. — Jeg bremset det jeg var god for, det verket i armene og i ennen der jeg red over staven; men utfor bar det i susende fart.

Til slutt måtte jeg over-enne; men enda subbet det videre et langt stykke. Halvor kom efter, han skar forbi mig — merkelig som den karen kan greie sig med de gamle furu-skiene, og uten binninger. — Så i vei utover igjen, men det ble sandelig ikke bedre, og aldrig tok de enne heller disse kleivene; det var nok både en og flere ganger jeg måtte ankre op. Men ned nådde jeg nu engang jeg og, med hele lemmer og ski; om det var med «vyrdnad», ska være usagt. Halvor var nede lenge før på greiene sine.

På Fikkan forsynte vi os med alt vi trengte for en ny uke i fjellet, og så dro vi opover igjen, de samme kleivene. Men105 VINTER I FJELLET

hadde de vært slemme å komme ned, så sandelig var de drygere å komme op igjen. Nu hadde vi jo litt på ryggen også; det leitet stygt på op for de kneikene det hadde subbet så urimelig fort utfor.

Det var alt blit mørkt før vi nådde op, men så kom månen, og i måneskinnet gikk det vestover. Det var et festlig føre, og rente gjorde det. — Og høi, og stille, og ensom

lå ij ell-vidden ....

* *

Så en morgen gjorde Halvor og jeg os igjen reiseklar, stengte huset, og dro over Sørkje-vannet, op Akeli-skaret, over Ble mot Kongsberg. Det var en seks-syv mil å gå, og føret var ikke av det letteste. Det tok til å rusle med noe fin foksne også, og litt hadde vi å bære; men frem kom vi da, om det tok lengere tid enn vi hadde ventet.

Det ble mørkt før vi nådde over Ble-fjellet og ned i Jondalen. Her gie skiene bedre, da vi kom på fast vei, og vi dro kvast på utover for å nå Kongsberg i rimelig tid på kveilen. Vi syntes nok det var litt kalt langs Lågen, men la ikke større merke til det, med den sterke bevegelsen hadde vi ikke vanskelig for å holle varmen.106

VINTER I FJELLET

Da vi endelig nådde Grand hotel på Kongsberg, sa verten som sto i døren:

«Nei, er De ute og farer i så kalt vær?»

«Er det så kalt da?»

«Ja, grade-stokken viste i eftermiddag seks og tredve graders kulle.»

Det hadde vi ikke tenkt os, — da var det jo heller ikke så merkelig at skiene gle noe trått. Men tørste og slitne var vi, og satte straks flere mugger med melk til livs.

Så ba jeg Halvor in til kvelsmaten, og der var dekket op med nystekte koteletter og alskens lekre saker. Halvor sat og pirket i maten, og åt lite grann. Jeg åt også litt, men det gikk smått, og vi pratet begge to for å dekke over. Saken var, vi var ikke god for å spise noen av os, vi hadde gått for hardt i den kullen begge to, og så hadde vi vel slått i os for meget kall melk med en gang.TIL ISLANN OG JAN MAYEN.

Kristiania, juli 1900.

Ved sin iherdighet har det endelig lyktes Dr. Johan Hjort å få den norske ståt til å bygge en egen dampbåt for hav-forskning. Det må synes på høi tid, når en tenker på hvilken ingripende betydning havets forholl og dets skiftninger har for hele vort lann, og ikke minst for fiskeriene.

Båten er døpt «Michael Sars» efter vor store banebryter i hav-forskningen, og den skal nu ut på sin første ferd. Hjort har bett mig være med for å overta de fysiske unnersøkelser sammen med Bjørn Helland-Hansen. Så vil han selv ta dyrelivet, og fiskeri-unnersøkelsene, og Håken H. Gran tar de botaniske unnersøkelser. Kaptein G. Sørensen skal føre båten.

Men å, for et slit det altid er å rigge sig klar til en slik ferd. Nytt av alt slag må lages, og må prøves, og forbedres, og vel-108 TIL I SLAN N OG JAN MAYEN

ges og vrakes. Alt skal være i full stann, intet må glemmes. Hjernen blir sløv og tom, en føler sig utslitt før selve arbeidet skal begynne.

Båten reiste med de andre runt kysten, men skal komme in til Geiranger.

Gudbrandsdalen, 15. juli. Byen og strevet og tomheten ligger bak. Det bærer nord gjennem Gudbrandsdalen. Jeg kjører langs Otta, denne grønne, skummende elven......

Øiet følger de hvit-grønne hvirvler. En ser sig frisk igjen på denne sterke vilje som går sin syngende seiers-gang gjennem dalen den selv har gravet — ustanset av alle hindringer. Du er som menneske-livet, som mandommen. Du kommer fra barndommens ubevisste uskyll, den hvite sne som dekket fjellets knudrede hårdhet, da tiden ikke ilte.

Nu haster du med mannens blinhet gjennem din gjerning, bryter selv din vei, og gjør dit verk, for å svinne stille i havet. Men på ny stiger dine vanne, på ny faller

hvit sne i fjellet......

Utover din skummende gang bøier sig hengebjerken, myk og yndefull. Du girTIL ISLANN OG JAN MAYEN vann til dens rot og dugg til dens blade; — men så haster du videre......

Grjotli, 16. juli.

Igjen oppe mellem fjellene og sneen. Solen gikk just ned, og breen glødet i dyp karmin over berg-kammen. Fiatene og vannet her unner ligger i kall kvell-skygge.

Ikke før er en igjen nær breene, før livs-motet skyter nye skudd, og det a'ent der nede blir kvalm slaphet.

Hvad er det for troldoms-makt? Da jeg først så dem denne gangen — så det mørke skar, de stupbratte steinveggene, og de hvite bre-flekkene, strengt, og stengt, og hardt — da kom uhyggen — det var som: Huff, må du derin? Da trakk de frodige marker, og de smilende bjerke-lunner ... Men nu — når en står og ser på breene derover, som de ligger blålig hvite og kalle, efter at solgløden er borte — da er det som en føler sig fri og rak igjen. Er det kanske luften som er lettere så høit over havet?

Geiranger, 17. juli.

Regn og skodde over fjellene, ingenting å se, og likevel er det skjønt å være menneske. Det er så underlig med det: i regn-og stygvær blir en ofte lettest til sins. Er det den fuktige luften som dugger det indre gråvær? nu er det helt borte ....

Nedfarten hit var visst noe av det mest storslåtte jeg har sett, når jeg bare hadde sett noe av det. Men skodden var så tett, at da jeg var der oppe i skaret med fosser på alle kanter, så jeg ikke a'ent enn veltende skyer unner og over. Jeg ante at jeg hadde dalen og fjorden tre tusen fot rett unner, der nede i dypet hvor de grå steinmassene forsvant.

Engang gikk det et rift i skodde-kaven og jeg så et grøn-blått bånn dypt, dypt nede, — det måtte være elven efter at vann-strengene hadde tumlet sig sammen utover disse hengende, veltende urer og berg-vegger......Så forsvant det igjen, og jeg hørte bare dundret av fallende vann.

Det er den mest utpregede botten-dal jeg kan minnes å ha fart igjennem. Det innerste av botnen stiger omtrent to tusen fot ende op, og deler sig i to, med en elv fra hver side, som ikke syntes å ha gravd sig dype renner, noen av dem. Tiden siden botnen ble dannet av isen, og breen svant, er for kort; dertil kommer at avstannen fra vannskillet til sjøen er så liten, og fallet stort, så utgraving og transport har gåt for fort fra alle kanter.

Det var helt polar-lanskap der oppe mellem fjellene. Breene kom veltende utover fra skodden, fjell-veggene nakne og våte unner, og så det svarte Djupvatnet med sprette is-flak med blå føtter. — En var langt nord i isverdenen igjen.

Ålesund, søndag 22. juli.

Jeg ligger på en fjell-knaus ut mot havet, og lar mig steke av solen. Langt der ute brer det sig kjølig-blått og mørkt for nordosten, med hvite skum-kammer.

Fra Geiranger gjorde vi unnersøkelser ut-efter Storfjorden; nu er vi her. Igår var vi halvveis ut til Storeggen, for å begynne på vort snitt over til Islann.

Det hadde blåst nordvest-storm i flere dager; det gikk enda høi sjø, og det brøt på flere favner vann. Det var ikke så op-byggelig for dem av os som ikke er sjøsterke. Men arbeidet ble nu'gjort like fullt, og vi fikk vor femte station på denne reisen bra nok.

Her er så stille og fredelig. Der nede er en liten lun havn med pakk-boder og fisker-hytter omkring. Utenfor skjær og holmer som lyser gul-brune, isprengt med grønt, mot det blå hav, hvor det kuler mer op fra nordøst. Ingen seiler i den friske vinn, det er jo søndag, de ligger inne og holler helg.

Her og der slentrer menn søndags-kledde omkring med hennene i bukse-lommene og spytter — eller ligger i en solbakke med hennene unner nakken og glaner op i rummet — eller de sitter to og to sammen og sur på snaddene og røer om vinn og fiske-utsikter. De har fisket så overhendig godt med lange nu de siste ukene.

Der nede på haugen unner leker noen barn. En kjekk halvvoksen jente, med en rød lue lysende i solen, har et trekspill og øver sig på «Ja, vi elsker», mens hun synger til og marsjerer att og fram. Hun har slike faste, vevre bevegelser.

Der kommer en voksen jente i blå kjole opover, setter sig på stenen og vil ha trekspillet. Hun spiller ikke likere.

Men med ett får hun det travelt: farer op, retter på hode-kledet, går nedover litt. — Jeg ser til den motsatte kanten. Jo, der går det to manfolk nede på veien, så rolige og uforstyrrelige. Snart må de vel stanse ? Jo der! den ene blir stående, ser opefter og spytter, hennene i lommene, litt skrutt i nakken. Den andre stanser nedenfor.

Jenten snur og går tilbake, ser sig forvirret om efter ungene, som hun jo ikke skal passe; hun ber dem komme, som hun slett ikke vil at de skal. Så går hun i siksakk nedover.

Jentungen med trekspillet vil følge, men blir avvist. Så går det fortere og fortere — så like på ståltråd-gjerdet. Der snakker de sammen. De går nedefter veien og blir borte bak husene.

Senere ser jeg dem i en båt der nede i havnen. Han setter et mørkt, barket seil; og for god vinn stryker det på søndags-tur in over den glitrende fjord. Den blå kjolen lyser så friskt langt inne, men gleden er jo blå. Livet er tindrende blått sollys.

Så det gjør godt å dovne sig. — Imorgen bærer det til havs. Først vil vi gjøre et snitt, med en rekke stationer, gjennem havet over mot Islann; så tenkte vi os mot Jan Mayen, og så tilbake til Lofoten. Det er livets utbredelse i havet, og fiske-forhollene, Hjort og Gran vil studere, og det er forhollet mellem de varme og kalle strømmene og vann-massene som Helland-Hansen og jeg særlig vil søke rede på.

Vi har alle opfunnet nye apparater, instrumenter, og metoder, for unnersøkelser både av havets liv, og av dets fysiske og kemiske forholl; og stort venter vi av denne ferden — det er visst ikke langt fra vi synes den må inlede en ny tid i havforskningen.

På havet mellem Norge og Islann, torsdag 26. juli.

Livet er lyst stundom. Vi har nådd den første seir på vor ferd. I natt fikk vi vore drivgarn fulle av sill, blank, blinkende stor-sill. En sei fikk vi også, og to store torsk, mitt ute på havet.

Hjort er strålende stolt over denne bekreftelse på sine forventninger. Han var kommet til den slutning, at de fiske-arter som gir os vore store fiskerier, er ikke bunnet bare til bankene og kyst-strøkene, men er utbrett over hele havet, også over de store dyp — overalt hvor de finner livskår. Han var blit styrket i dette ved det som bottle-nose-fangerne fortalte om fiske-mengder ute på åpne havet.

Her har vi altså de sikre beviser. Med ett slag mangedobles feltet, hvorfra fiskeriene får sine rigdomme, havets fiske-mengder synes mer uuttømmelige enn vi våget å tro.

Nu er jeg spent på ueren vest for Jan Mayen, hvor jeg i 1882 fant en klapmyts-mage dørgende full av friske uer som måtte være tatt netop. Og det var mitt ute på dype havet. — Og så tenker jeg også på all fisken jeg fant i magene på håkjerringene vi dengang tok i Danmark-stredet mellem Islann og Grønlann!

Vi hollt jo torsk, og uer, og slikt, mest for bunn-fisk, og vi skjelnet dem fra de såkalte pelagiske fisk som streifer om fritt i havet, som f. eks. makrellen, men nu blir de jo nermest pelagiske alle ihop.

Det er havblikk. Lange dønninger som vuggende stål, sakte skvalp mot skuteveg-gen — solens ill-kule går ned i blålig purpur. Havhester, på tyste vinger, er flittig på ferde over hav-speilet, uavladelig krys-sende sol-stripen, og som søkende noe de aldrig finner. Men herregud, det gjør vi vel alle......

Men en må sove. Om få timer kommer trålen op, og da er det igjen til arbeide hele natten med å måle temperaturer, og hente op vann-prøver fra dypet. — Sove, som en bare kan på sjøen.

Nord for Islann, søndag 29. juli.

Tåke, tåke — over os, omkring os — tåke hvorhen vi ser.

Men seil videre gjennem skodden, mens havet vugger dig imøte og bringer bud og hilsen fra det usete bakenom, du vet ikke hvor, — bringer lengsler, du vet ikke hvorhen. Du bare aner der er noe å lenges mot ensteds i rummet — bakenom, ovenom tåkene, hvor dagen er klar, og sol skinner på blinkende tinner.

Halloi — der slår han halv fart i maskinen. Skodden er tett som grøt der ute. Vi ser bare et parr skibs-lengder fremfor os.

Dette er ishavs-skodden. Det er grenseskjellet der hvor sydens varme, salte hav-strømmer møter de hvite is-marker. — Og bølger kommer, og bølger går. Vi ser ikke hvorfra, og vet ikke hvorhen.

Søndenfor ensteds ligger Islann, saga-lannet, — nordenfor ligger isen. Men ut fra de ull-grå masser kommer seilende forbi lengst svundne tiders staute viking-skuter med låve seil — værbitte karer med stritt skjegg, men med hodet djervt på sterke skuldre, og kvasse øine unner brynene, — karer, for hvem livet er lek, men som heller ikke er redd døden.

Der seiler ugjernings-mannen Eirik Raude, firskåren og lurvet, men med seig vilje; dig høver skodde og is. Der står Leiv, rak og rolig i sin akterstavn, den forvovne med de lange mål, og sikkert overlegg. Du ungår helst isen, og søker det åpne farvann.

Der kommer Gunnars staute skikkelse. Han sitter og ser drømmende i det blå dyp. Hvad søker du her? Dig høver livet bedre enn skodden — du som fant lien for fager til å dra bort, selv da det gjalt livet.

Men den svære skikkelse der. — Er det Skarphedin, eller Egil, eller Skallagrim? —

Og de kverver igjen bort i tåke-havet, mens Islann ligger der i syd, og gjemmer sine minner om dåd og udåd.

Nu slår han igjen full fart i maskinen. Skodden er lettet noe, propellen sveiver runt i øket tempo, og det bærer frem mot nye mål.

Sett seil for arbeidets dag ut av de klamme tåker. De levet sit liv, og fylte det med eventyr, la os også leve vort.

* *
*

Endelig ut på eftermiddagen skimter vi med ett lann forut. Det er foten av en lodrett berg-vegg nede ved sjøen, som mørkner ut av skodden.

Det er Kap Nord, netop det vi skulde vente. — Vi er sandelig ikke langt av. Men nu har vi kjenning, og så bærer det videre, — berg-odde efter berg-odde stakk frem bortefter, lodrette basalt-vegger. Vi så in i Jøkull-fjord og Isa-fjord. Skodden lå over alle høiere topper; men her og der lyste fonner og breer ut av tåke-massene. Det blåste frisk kuling av nordøst.

Et gløtt in i Önundar-fjord, vill og forreven, men mer tiltalende nu enn sist da jeg lå der i storm med fjellene dekket av nysne i mai månet for tolv år siden.

Utenfor møtte vi Ellefsens fem hvalfangere, djerve små båter, som husket sig godt i sjøene, med skum-sprøit over baugen.

Så ved midnatt bar det in Dyra-fjorden; men jeg kjente den ikke igjen. Den spisse keglen der måtte være Myrum-kotlen. De klynger av hus der på styrbord må være Høgadal; men jeg minnes ikke at der var så folksomt.

Der foran stikker en flat odde ut, — det er så vitt vi kan skimte den gjennem kikkerten i mørket. Jo, der kjenner jeg mig igjen, det er Thingeyre. Men også der synes det å være flere hus enn jeg kan minnes.

Hvor er Bergs sted? — Det skulde vel være lenger in. Ja der ligger det jo også et dampskib for anker. Det må være en av hans hvalfangere. Nei, det er jo en fa-brikk-pipe, det må være riktig. Nei, likevel en dampbåt, med skorsten.

Vi kommer nærmere. Jeg stirrer in på Thingeyre. Jeg kjenner huset igjen hvor vi bodde, og sov tre mann sammen i hver sovepose på gulvet på et loft, — hvor jeg skrev en avhandling om «slimålens hermafroditisme» liggende på maven på det samme lofts-gulvet......Og de dagene, med all deres urolige venten og usikre anelser står med ett levende for en.

Vi lå og ventet på skuten som skulde ta os over til Grønlanns østkyst, hvor vi skulde i lann gjennem drivisen for å gå over inlannet.

Det var i grunnen ikke noen attrå-verdig tid. Ikke ro til å gi sig hen til noe. Langs liene der hadde vi vore rideturer; men heller ikke dem kunde vi nyde helt, like så litt som turen dit in til Glåmu-jøkull. Det var jo som en tåke-bank dette ukjente forut, som vi skulde seile in i og gjennem — lik den skodde-hetten der inne over Glåmu-jøklen nu.

Men dampskibs-skorstenen derinne ble likevel til en fabrikk-pipe, — og det lyse der oppe i lien — det må være Bergs hus.

Lukten skulde heller ikke lenge la os i tvil om at vi var nær en hvalfanger-station. Forsiktig gle vi in, og ankret ved siden av tre hvaler som lå fortøiet.

Ved seks-tiden om morgenen gikk kaptein Sørensen ilann og hilste på Berg. Så måtte vi en tur over til Thingeyre, for å bestille kuli, og hilse på min gamle vert, Holsteneren hr. Wendel. Så tilbake og ankre foran Framnes; og livet var sollyst i tre dager.

I grunnen et deilig sted. — Fjorden full av fisk, og enner, og sjøfugl, ørret i elvene, ryper i fjellene, og så de herlige rideturer. Hvad vil en så mer? Her måtte livet kunne leves, og la så imens verden rulle. — Kinesere slakter Europæere, og Engelskmenn Boere, — hvad vedkommer det en her? — En har glemt telegraf og post — og telefon.

Tirsdag 31. juli 1900.

Jeg besøkte en gammel skald, Sigvathor Grimsson, Bergs nermeste nabo, og hans forpakter eller husmann. Han er 60 år, og så just ikke meget ut som dikter av det ytre. Han stod netop krokete og slo, da jeg kom til ham, han hollt just på med å barbere en gress-tuve med et lite stutt-orv.

Først var det de nødvendige inledninger om ditt og datt, og forsikringer fra hans side om at han ikke hadde ventet så fornemt et besøk, fremført på godt dansk, og med stadig tiltale av «min gode herre». Så kom vi i prat.

Jeg syntes at den vollen måtte være sen å slå, så tett med tuver som der var, og spurte hvordan de kunde drive på med det år efter år.

Han spurte forbauset hvordan det kunde være anderledes. Jeg mente det måtte da være bedre å pløie op marken, og få den flat.

«Nei, min gode herre, da vilde det jo bli så meget mindre overflate at vokse gress på!»

Det var også en måte å se det på. Men ellers var pløiing i de siste årene ikke lenger ukjent her. Da jeg reiste til Grønlann for tolv år siden, kjøpte jeg den eneste hesten på Islann som efter sigende hadde vært prøvd foran en plog, og som derfor kunde trekke; hvad islanske hester ellers ikke kan.

Så spurte han om jeg ikke vilde tre innenfor. Gjennem den låve, krokete, og mørke gang, nesten som en husgang til en eskimo-hytte, kom vi in i et rum, så lavt at jeg ikke kunde stå rett. — Der lå bøker stablet op i pakker langs veggene, mest uinbundne, av forskjellig slag fra Familie-journaler til sagaer.

Så bar det op en stige til ånnen etage, som var et fællesrum unner sperre-loftet: dagligstue, arbeidsrum, soverum for ham og hele familien.

Her var hans redskaper, penn og blekk, på et bord ved vinduet. Men når han skrev, sat han på en krakk med et brett på fanget. Og her tilbragte han — så vitt jeg skjønte — meste delen av vinteren, og ellers når han hadde fri fra sit gårds-arbeide.

Så dro han frem sine manuskripter: seks svære binn om Islans prester, fint og tett skrevet, — og så kom desuten flere binn med tillegg.

Om inhollet kan jeg ikke dømme; men et kjempe-arbeide er bare skrivingen. — Og det er gjort uten håb om noensinne å se det i trykken. Det skal være et arbeide som han testamenterer kommende slekter, som skal opbevares på selve Kjøbenhavns universitets-bibliotek — (hvis det da ikke nu skal gå til biblioteket i Reykjavik?)

Sandelig, jeg fikk beundring for denne gamle mannen, som jeg sto der i det trange rum. — For hvem arbeidet da han? Ikke for berømmelsen — det måtte da være eftertidens. — For menneskeheten?

Fattig som Job, i disse omgivelser, med den utette torven like over hodet så han stanget op i den, — aldrig noenting lært, bare gravet i jorden. Ja, vi arbeider fordi vi må, selv om det er på islanske prester

.....Vore mål blir store nokk, når vore

skylapper bare gjør synsvidden liten nokk.

Utett ja ? Det var så utett det torv-taket, at når det regnet, måtte han sitte kroket over manuskriptet for at det ikke skulde sile ned på papiret, men på ryggen hans isteden.

Det er Islann! Tynget unner minner, mest til forkrøbling, lever det i fortiden, — glemmer nutiden, — og bruker stutt-orvet.

Om natten den 2. august gle vi i dyster stemning ut av Dyrafjorden igjen. Vi hadde hat en herlig ridetur til kirken, og lenger ut, tidligere på dagen, — og familien Berg hadde tilbragt kveilen ombord.

Det var ingen som hadde lyst til å reise, og det var visst flere av os som gjerne hadde møtt storm på sjøen for å tvinges in igjen. Men sjøen var vakker, og i nord drømte himlen i en vemodig blek rødme efter solnedgangen. Ove Hjort sang «Norrøna-folket det vil fare».124

Men det vil nok ikke fare altid.

Dagen efter gjorde dr. Hjort et ypperlig funn av 128 fiske-yngel — mest toske-arter

— i et kvarters trekk med den store hov mitt ute i Danmark-stredet, i grense-beltet, hvor den varme Irminger-strøm fra Atlanterhavet og Polar-strømmen møtes.

Dette funn er av stor betydning, fordi det viser at yngelen — som jo kommer ved gytningen langs bankene inne ved kysten

— den driver med strømmene utover fra lannet og nordover i havet, til det kystvann den føres av, her møtes med Polar-strøm-mens vann. Fiske-ungene lever nu sit frie liv i havet, til de blir så store at de igjen søker in mot bankene av egen drift.

4. august 1900.

Og så kom vi igår op unner isen i blinkende solskins-vær, og stille sjø. Det var underlig å se den igjen. Ytterst ute reket små løse stykker, tært av den varme sjøen; men lengere in strakte sig svære flak med koss og flater i hemsk Ishavs-ensomhet, ubetråtte og usete.

Jeg sto og stirret på dem i kikkerten, — inover disse hvite is-flatene, som en kjente så vel; — sto og så om der var lett å trekke båter over dem, og var mitt oppe i vor ferd over isen og drift langs Grønlann for tolv år siden.

Jeg syntes før jeg var så overlegen, da Gran og de andre gjerne vilde in på isen. — Jeg hadde ikke noe ønske om å komme derin, hadde ikke noe der å gjøre; — alt hvad jeg fant av interesse, syntes jeg var å fiske op et stykke sibirisk rekved som drev i vannet mellem is-stykkene.

Mén som jeg sto der og stirret inover, da kom den likevel denne lengselen efter igjen å være der inne, igjen å komme op på et koss for å speide efter ^fremkomst — det er spenning, det er handling i det liv ....

Vi måtte venne og gå utover igjen for propellens skyll ^— den kunde slås av mot de løse is-stykkene. — Men en ble stående og se til de svære flak i syningen var ute av sikte.

Vi var netop i brytningen mellem den kalle og varme strøm. Det er Polarstrømmen: — dannet av ferskere, lettere vann, opspedd av Sibiriens elver, renner den i overflaten syd-efter langs Grønlanns østkyst, og bærer de store is-mengder på sin rygg, — og så er det den varme strøm, kalt Irminger-strøm-men, som fra Atlanter-havet går nordover langs Islanns vestkyst.126

Her flyter det kalle, men ferske, og derfor lette Ishavs-vann utover i overflaten, mens det varme, salte, og derfor tungere Atlanterhavs-vann dukker in unner Ishavs-vannet. Og alt det bærer på sin rygg, blir skummet av, og liggende igjen langs grenselinjen, så vi kan se den på lang avstann, som en skarp skum-rann, hvor vann-flaten skjelver og hvirvler. Ned igjennem er lagene skutt in over hverandre, skiftevis kalle og varme.

I natt hadde vi en station netop i dette strøm-raset, hvor temperaturen i overflaten kunde gå fra 3° op til 10° varme på et parr minutters gange.

Tanken var å ha tatt flere stationer, og så gått in til Islann igjen; men været er godt, vi må nytte det og komme videre. Kursen er derfor satt nordenom Islann til Jan Mayen.

Sønnenfor os ligger Islann, for en stunn siden i solskinn, nu i tåke. Noen deilige dager har vi hat der, med sol over livet. Fra tåkene kom vi, og til dem drar vi tilbake ....

De rideturene derinne, langs den vakre fjord, over de jevne fjell-sletter, de grønne daler, den friske fart, den smittende latter, de sneblinkende fjell, og havet glitrende der langt utenfor — Og livet ble ungt og fritt.....En hadde en følelse som en kunde slå sig ned her for godt.

Og så disse gode, prektige menneskene, vokset op unner frie forholl.

En lukker øinene og ser sol-glimt bortover grønne lier, — bratte basalt-vegger over, — låve islanske bonnegårder, — Islen-ninger som berger in høi, — en gråmalt enkel kirke, — fjorden utenfor mot havet. Foran en rytterske som fører an i friskt ritt, og efter en rekke ryttere og ryttersker, og blå øine som tindrer giede.

Eller det skifter — og i vill kariere farer en hel skare i kapritt bort over den flate sann-strann, hvor bølgene skyller in unner hestebenene. Trampen av de rappe heste-hover klinger hardt og taktfast. Over himlen går uværsbøier, med skodde og regn inover fjellene, mens utover havbrynet kaster den synkende sol en lys-strime gjennem uværs-skyene på glitrende bølger. Hei mann, livet er skjønt og friskt.

Men unner en lyder maskinens ensformige stempel-slag som ubarmhjertig arbeider os østover og nordover in i Ishavs-tåken.

* *

Det har klarnet igjen. Breen på lannet sydøst for Kap Nord lyste, halvdekket av skodde-dotter, her i eftermiddag. Det var som en hilsen fra Franz-Josefs Lann, med de bratte, svarte basalt-veggene unner, den store, jevne sneflaten over — og så bre-kam-men som svant bort oppe i skodden.

Nu gikk solen ned i havet; et glødende stykke av en regnbue i en blå uværs-sky inne over fjell-toppene; og så et kort øie-blikk — da solen sank — skyene derinne i purpur-glød, og ijell-toppene blå, sjøen mørk og frisk i brisen, og røken fra skorstenen som en rødgul sky bortover, mens i nordvest, da solen var borte, hele himlen en gulrød brann over et mørke-blått hav.

* *

*

Så er det midnatt. Havet ruller blankt og grønt. Fjell og jøkler i syd står dystert blå og skarpe, med kalle blink av sne-flek-ker mot en mørk grøn-blå himmel. Islann og Dyra-fjord er hyllet i natten, men i nord drømmer enda himlen i gul-rødt, og speiler sig i de blanke sjøer. Det er tid å sove.

7. august 1900.

Vi kommer sydvestfra, over havet fra Islann, uavbrutt gjennem skodde. Et glimt av solen ved middag, og ett om formiddagen ga os noen observationer, og efter dem skulde vi være på høiden av «øia», men litt vestenfor. Temperaturen synes vistnok ikke å tyde på at vi er nær isen, for det var varmt vann, over + 4°, ovenpå ned til 20 meters dybde, og varmt vann også lavere, nede ved 200 meter, ja tildels ved 100 meter.

Men det må nu være så likevel, det kan ikke være så stor feil ved vore solhøider. Dybden var 660 favner. Det måtte grunne op østover, og østover dro vi.

Alles øine nistirret in i skodden forut, som snart lettet litt, snart tettnet igjen, så vi knapt så halve milen, eller stundom ikke kvartmilen foran os.

To timer senere, kl. 3 om eftermiddagen, var dybden blit 600 favner, vi kan ikke være langt av.

En time senere var dybden 596 favner. Enda en time, og den var 500 favner. Dette er spennende. Øinene stirrer in i skodden. En synes å se en lann-tunge som snart kommer, og snart går.

Dybden blir langsomt mindre, helt til 360 favner. Kursen er nu forandret til retvisende nord; men så med ett blir det igjen dypere.

9 — Fr. Nansen: Friluftsliv.TIL ISLANN OG JAN MAYEN 130

Hvor er vi? Er vi vestenfor eller østenfor? Efter bestikket skulde vi være noe østenfor, men kompasset synes mindre på-litlig i dette farvann. Efter solhøidene skulde vi være vestenfor ikke mange mil av, og et gløtt av solen vi fikk om eftermiddagen ga en ny observation som bekrefter dette. Det må være riktig. Men denne voksende dybden?

La os likevel holle tilbake vestover. Blir det da dypere, så må vi være vestenfor, og da er det bare å holle bredden, og gå mot øst til vi møter lann.

Noe senere er dybden omtrent den samme; men tåken letter litt, og der i øst og nordøst holler det sig en merkelig lyse stadig, med mørke banker nær horisonten, som kunde ligne lann med odder. Det kommer og går altid på samme sted. — Vi holler bortover den vei. Der må være noe, og imens går vi ned og spiser.

Mens vi sitter ved bordet, roper kapteinen at nu ser han visst lann. —

Alle mann op. Det er like tåket; men der i øst skimtes tydelig en mørk odde ved horisonten. Den ble snart litt tydeligere, snart forsvinner den igjen, nesten helt. Det er Jan Mayen! — men hvor? Nord eller syd?TIL ISLANN OG JAN MAYEN 131

Vi bærer nedpå. Skodden kommer og tar den. Vi går tre-kvart time, og skulde være kloss inpå; men vi ser ingenting uten tett tåke, og dybden er igjen blit større.

Vi er glad vi har sett lannet utvilsomt, og nu kan det snøtt være mer enn halvmilen av. Vi må ligge stille og vente, mens øinene anspennes for å få et nytt glimt, og ørene for om mulig å høre brenningen mot strannen.

Det letner og tetner, men ikke noe å se, eller høre, bare skodde og hav, med svak dønning fra nordvest.

Endelig, der letner det litt igjen, og en ser den samme runne kollen mørkne frem av tåken, — nu ganske nær. — Der mørkner det av mer lann nordover et stykke,— men sydover ingenting.

Skulde det være nær sydpynten?

Snart tetner det igjen ganske. Kjenning kan vi ikke få, og det er ikke annet for enn å la henne ligge, og vente. — A gå nærmere unner lann i slikt vær synes lite rådelig. — Kanske blir vi liggende her hele natten---

Lannet er igjen helt borte; men vi var det så nær at vi kunde se brenningen i strannen. — Vi går ned.

Som jeg senere på kveilen igjen kom påTIL ISLANN OG JAN MAYEN 132

dekk, kunde jeg et øieblikk se kollen skarpere og mørkere enn før. — Jeg så nu også en odde lengere syd, ganske tydelig. Men der! — hvad var det, der utenfor den odden? En stabbe-stein op av sjøen? Ved siden av enda en lavere stein!

Det må være stabben ved sydøst-pynten av lannet. Jeg roper til kapteinen. Han ser den også, — snart ganske tydelig,' snart borte i tåken.

Litt før hadde styrmannen fått et glimt av selve Beeren-berget oppe i skodde-kaven; men det kvervet straks bort igjen.

Jeg står lenge og ser. Alt er igjen forsvunnet. — Men nu kommer det en lette inover. Se der, nu syns pynten igjen, og stabben utenfor med en kløft mitt i, og en mindre stein søndenfor.

Det er ikke lenger til å ta feil av, og vi damper sakte sydover, for å gå søndenom øen og op på østsiden, hvor det sikkert må være klarere i le av lannet; for vinnen kommer vestfra.

8. august 1900.

I den stille grålyse tåke-natt gie vi langsomt runt sydpynten av øen. Som vi kom lengere øst ble det så vitt klart at vi kunde se de grøn-gule fjell-sider oppe i søkkene mellem toppene og kraterne, på ryggen av lannet. Unner var de stupbratte lava-veggene, som fait svarte i sjøen med tåke-dotter svevende omkring.

Oddene langs lannet nordefter på østsiden stakk litt efter litt frem. Den bautasteinen som stikker rett op av sjøen der utenfor den bratte lava-odden, det må være «Fyrtårnet». — Videre og videre speider vi, men det syns ikke mer lann nordenfor enda.

I le av øen, på østsiden, er sjøen blit ganske blank; og som ventet, er det her klarere.

En underlig tåkestemt natt, — så stille og øde. På den blanke sjøflate bortunner de svarte lava-veggene lå sprette alker, og en enkelt alke-konge, — som svarte flekker. De svømte og koste sig, og iblant flakset de langs speilet unna for skibet, men kunde vanskelig komme op, det var for stille — og så dukket de. En enkelt skrek sit arrige skrik.

Langs lava-veggene høit oppe hang et lyst tåke-lag. Ovenfor stakk de eiendommelige lava-topper og kratere op her og der, med gryter fulle av sne. Nu blir de helt klare, og de grøn-gule sider skinner mot det lyse tåke-tak.

Vi stanser for å hive ut et snøre og se om her er fisk. — Så stille natten ble, da propellen sluttet å banke......

Dette er ulikt alt annet. Innenfor ligger dette hemske vulkan-lann, halvt i tåke; krater i krater bortefter, med skarpe kammer imellem. Ingen daler, bare botner, — og her og der en bekk som ikke har gravd noen renne, men stuper fra sneen utover de høie lava-veggene i sjøen, en hvit strime mot svart. Og ved foten av veggene svære sprekker og huler, — og den blanke sjøflaten unner. — Ovenover kommer skod-de-kaven veltende nordøstfra. Og utover ligger det blanke hav, og skodden. — Det er som fra en utdød verden, — på månen, eller på en glemt planet.

Slik ligger den her gjennem årtusener, denne ensomme ø, skjult for menneske-blikk, og ingen kjenner hvad den gjennem-går i tidenes skiften.

Ved jordskorpens spenning unner havet ble de indre glødende masser drevet op fra dypet, i utbrudd efter utbrudd. Havet stønnet og skalv i forferdelige eksplosioner. Hav-skjelv fulgtev— veldige bårer, som fjell, veltet utover, knaste isen i nord, hivde de svære flakene over hverandre i brakende røre.--

Så steg lavaen over havflaten, i fresende skodder; vulkan-kegler bygget sig op, askeregnen mørknet dagen til natt. Høiere steg vulkanene, krater ved krater åpnet sig, — men veldigst bygget en kegle, steg og steg til mer enn syv tusen fot over havflaten; det var Beerenberget. Det ble dekket av svære breer og jøkler.

Like til sene tider har det vært nye utbrudd på øen, lava-strømmene har veltet frem, breene er blit smeltet, og vand-flommer med is og grus har fosset i vilt løp nedefter; askeregnen har dækket sneen og isen med tykke, svarte lag langt utover sjøen; jord og hav har skjelvet; jord-kjelen har fosskokt, og pol-nattens stilhet er blit gjennemskaket av brølene og brakene fra den utstrømmende damp — hele denne is-verden har vært hyllet i den kokende, veltende sky-mørje......

Ingen fisk. — Vi damper igjen på nordover for å gå op i «Drivtømmer-bukten». Av lannet nordenfor skimter vi bare av og til Egg-øen gjennem skodden.

Hjort hadde også tørnet ut, og vi sto sammen på broen, tause unner tåke-taket, og så in i denne fremmede verden.

Egg-øen og lava-oddene nordenfor ble efterhvert tydeligere. Det måtte være «Los-båten», den svarte steinen som sto op av sjøen lik en seiler der på babord baug. Og der nordenfor er bukten hvor vi skal in.

Men se der! nu letter skodden! Det river flenger, og ut av skodde-massene trer Beeren-berget med hvit-blå breer og svart lava in-imellem, høiere og høiere op efter. Det er som det velter over os.

«Nei se, kaptein!» Kapteinen ser på det en stunn uten å si noe; så skubber han på akslene og sier:

«Uf det er uhyggelig, det er som noe styggedom som velter over en.»

Ja, her er rimtursenes lann, Trolle-botten. Noe mere likt det har ialfall jeg aldrig set. Disse hvite breene med blå-grå is inimellem som lyser unner skoddetaket, og velter like i havet til alle kanter, med svarte basalt-vegger unner her og der, —

«Den skorne heimen, som ingi soli skin.»

Vi gikk op i bukten. Liner ble satt, og i den lyse morgen gikk vi til køis og drømte om smilende enger ......

* «

*

På linene fikk vi ingenting. Flere trål-trekk ble gjort, men heller ikke de ga noen av vore sydlige fiske, bare små Ara-gonus Cottus, osv. i mengde.

Når en tenker på all fisken på bankene ved Islann, ikke så svært langt sønnenfor, og ved Finmarken østenfor, like langt nord — ja ofte ved Spitsbergen meget lenger nord — kunde det ikke synes så urimelig at det sto fisk her på banken ved denne vulkanøen. Men det ser det altså efter dette ikke ut til, dy re-verdenen her må være så temmelig arktisk, og det er vel for litet mat for storfisken.

Om eftermiddagen var Ove Hjort og jeg inne unner lava-veggene og skjøt en halv-hundre alker. Det var helt som liv igjen å få bruke børsen, og se alkene tumle i vannet, en efter en, fra sin susende fart forbi os.

9. august, 1900.

Om natten, mens vi lå for anker, og hadde satt noen sillegarn — som vi heller ikke fikk noe på —, dro en del av os in til lann igjen. Først langs lava-veggene for å skyte alker.

På Egg-øen var det en bukt in, som er det ødeste, troldomsaktigste jeg har set. Unner, en smal, øde sann-strann med noen stykker rek-ved som forvitrede, ben.

Derfra ende op, mørk-brune lava- eller tuff-vegger, furet av vann og frost, i de mest krokete, knudrete former, snodd og vridd overalt ned igjennem som knuter og sener. Ikke liv å øine her. Ikke engang en sne-flekk; alt mørkt og brunt og hemsk, nu ved midnatt.

Sandelig dette er Trolle-botten nord i Tåkeheimen. — Herinne bor drager og underlige forverdenens dyr, — ikke blivende sted for nulevende.

Vi dro videre, og så tilbake igjen — overalt det samme. Andre steder sat da alkene i rekke og rad på hyller opefter, og livet op; men her gikk alle de dype, vriene furene op ned, det var ikke rum for fugl engang.

Søndenfor — utfor Egg-øen — sto en lava-stein, en veldig bauta, op av sjøen, som brøt om dens fot, og hulet den ut i dype huler, så den vel snart må kantre.

Lengere syd, inne i «Drivtømmer-bukten», gikk vi på lann gjennem brenningen, og dro båten op så godt vi kunde. Vi gikk lenge inover; men et trøstes-løsere lan-skap har jeg ikke set. Bare en slette av forvitret lava eller aske, svart og trist, uten et gress-strå. Bare langt borte så vi grøn-gule skråninger i de svarte fjellene; men dit rakk vi ikke, trots vor iherdige botaniker, som gjerne vilde ha noe i bota-niser-kassen.

Skodde lå over alle fjellene runt os. Bare over kammene i nordvest lyste solrødmen unner skodde-taket, og minnet om at det fantes solskinn en steds i verden; men det måtte være langt, langt borte.

Som vi dro ombord i den stigende morgen, lettet det over ijell-toppene i syd. Ute i nordøst rødmet det av solen, og det var vel kanske vakkert på sin vis.

Av Jan Mayen syntes vi vi hadde set nokk. Helt hadde jo vistnok ikke Beeren-berget vist sig for os, og kanske den som fikk se det en solskins-dag, vilde gjemme et a'ent minne. — I min erindring har øen festet sig uutslettelig; men det blir vel knapt av de minner jeg helst søker tilbake til, skjønt......

Ut på dagen gjorde vi nye trål-trekk, og fant blant annet at her vokser algene helt ned til 50 og 60 favners dyp. Det er vel fordi vannet er så klart og gjennem-siktig, på grunn av det fattige plankton, og sollyset derfor om sommeren kan trenge ned til store dybder. Havet har den klarhet og det planteliv, som luft og lann må savne.

Om eftermiddagen gikk vi, og lot den ensomme ø uten minner tilbake i sin skodde-verden. Hurtig svant den bak havbrynet i tåken, og det bar østover mot Norge.

* * <e

Om kveilen tok vi en temperatur-rekke helt til buns. Da hennte den sørgelige ulykke, at unner ophalingen av lodd-linen for min ny-opfunn'ne vann-henter i full fart like i blokken, linen sprang, og det dyrebare instrument med dets kostelige termo-metere forsvant i dypet. Det var som et stikk gjennem hjertet et øieblikk — blodet sto stille; i det instrumentet var jo nedlagt måneters arbeide. Men så mintes jeg at det var jo bare en vann-henter, — vi fikk en a'en frem. Den siste dybde måtte tas om igjen, og vi fortsatte like til buns, på 1 530 meter, og så var jo i grunnen ikke ulykken større. Men likevel — det var meget tapt, og en har vanskeligheter nok å kjempe med. —

11. august 1900.

Vi damper full fart østover, over den store rullende vann-slette, horisont efter horisont, i natten. — Og med en gang husker jeg at det er jo sommer. Og dette er sommermorgen med voksende lys, og med blå-grå virkelige cumulus-skyer igjen* — tåken lagt langt bak, — og der foran bygger solrødmen sit vidunderlige alve-lann, blå fjell med gyldne kammer, sunn imellem, og her og der seilere av skyer som igjen svinner. En hadde helt glemt sommeren der oppe i tåken.

Nu står jeg og stirrer in i det lokkende sky-lann mot den voksende morgen-rødme. Det er som Norge stiger over havbrynet der bakenom. Du deilige lann, det er som en har vært så langt borte siden du sank i havet.

Over os seiler tyvjoene i sin lette falke-flukt (mest Stercorarius crepidata, sjeldnere S. pomarina, omtrent alle med lyst bryst, sjelden mørkere former).

Liksom på overreisen til Islann kommer de her i hele flokker, op til ti og tyve på en gang, og er nesten enerådende. Av hav-hester er det forholsvis få å se, og av krykjer bare en nu og da.

«Det er et dødt belte her, det er hverken faul eller fisk,» sier styrmannen, som står ved siden av mig på broen og ser utover.

Forut på bakken står folkene og snakker sammen, hellet utover svineryggen, og ser østover mot dagen som stiger. Oppe på ankeret sitter Ove Hjort og synger «Fagre dal.» Hans slanke skikkelse tegner sig mørkt mot himmelen og den lyse hav-flaten forut.

Men klokken er straks fire, jeg må igjen ned å unnersøke vannet, om det blir varmere mot Golfstrømmen, eller om det er de samme merkelige vekslinger som før

Det er fremdeles det samme blannings-vann.

Deroppe seiler tyvjoene. En enkelt gang kommer en krykje, da stuper de ned over den i vill jagt til det forpinte dyr må legge sig på vannet. Ellers har jeg her ofte set tyvjoene selv nedverdige sig til å fiske noe i vannet, når de ingen krykjer har i nærheten.

Se der kommer Ove Hjort med guitaren syngende:

«Fade jum, fade jum, sade konungen, fade jum sade hanses majestät»,

«och så dog den beskädliga konungen och till himlanes salar han far där englane viftar med svansen så förbaskade trävlig som dom har»---

og så synger han om «Dolce Napoli» og «I månens sölverglöd».....

Men der ute er det hval-blåst. Et parr storhvaler går samme vei som vi østover.

Kl. 3 eftermiddag.

Jeg har sovet efter en travl natt og ligger her på hekken og slikker solskinn. Mørk-blått hav, lys-blå himmel, hvite, seilende sommer-skyer høit oppe, og Norge stadig nærmere i øst, bak det skarpe blå hav-bryn.

Der forut henger barkete garn på tørk, og lyser deilig rød-brunt mot det blå.

Solen steker en like in i sjelen, og livet er blått. Kan en noensinne få for meget solskinn? Nu skinner også sol over Sørkje-vann, og Åkeli-nuten, med en enslig sne-flekk, Fagerfonni, dirrende i dagen oppe i Ble der langt inne på fjellene i Norge.

Men høit der oppe utstøter de mørke tyvjoer sine klage-skrik. De følger os enda. — Hvad vil du her i solskinnet, du svart-fugl? Reis hjem til tåken igjen, og forstyrr ikke en manns sommer-drømmer.

Å nei, så maste-toppen lyser vakkert gyldent mot den blå himmel. En minnes Frams gyldne maste-topp, når en så den mot blå luft langt der ute fra isen. Det var så underlig ensomt dette gullet der høit oppe i den kalle luften, — en hilsen fra en rikere verden. — Seil, seil langt, blinkende, gyldne drømmer.

Om kveilen.

Netop nu no'e gledelig!

I dagevis siden vi för fra Jan Mayen, har vi speidet efter maneter, natt og dag. Nu endelig ses de første. — Den store hov må ut, mens vi spiser til kvels.

Gran unnersøker overflate-planktonet. Stor giede! Pludselig optrer nu Ceratium tripos (en kisel-alge som gjør morill) i mengde — altså kystvann eller vann fra bankene, — just hvad vi efter manetene må vente.

Hvad vil nu hoven bringe? Den blir hivd in. Spent forventning. Men da den kommer op full av maneter, og mellem dem myller av fiske-yngel, da blir gleden ombord vill. Gran gikk omkring og sang og danset. Kapteinen kom ut fra sin kahytt i bare skjorten, og vilde ikke tro det før det ble presentert ham en hel tallerken full av sprettende yngel.

Like ned til Jakob, så måtte han frem med sin tann-byll i stort kjake-kle'e, og stå og se på hoven, som var kommet op med dette vidunderlige: fiske-yngel, ren torskeyngel — mitt i havet mellem Norge og Jan Mayen, seksti mil av lann. Gleden smittet alle ombord. Et nytt skritt fremover til forståelsen av havets dyre-liv.

Dette må gå slik for sig, at om våren blir vannet i overflaten, ved kystene og over bankene, sterkt opspedd ved den økede mengde elve-vann fra lann; desuten blir dette ferske overflate-lag sterkt opvarmet av solen utover forsommeren. Det blir på den vis meget lettere enn det saltere over-flate-vann, og må, som følge derav, spre sig lengere utover til havs enn om vinteren. Derved kommer dette overflate-vann også til å føre med sit plankton, som netop de røde maneter, Ceratium tripos, og torskeyngelen, som er gytt på bankene om våren.

Det er ellers eiendommelig at denne torske-yngelen, som altså driver avsted med vannet, den holler mest til netop unner de store røde maneter, hvor den vel på en vis er best beskyttet.

På havet mellem Jan Mayen og Norge.

12. august.

Igår kvell satte vi liner med hundrevis av krok, drivende her mitt i havet. Og idag tidlig halte vi dem in, med mengder av uer — store Sebastes norvegicus — på krokene. Netop det vi hadde ventet. Det var altså riktig det, at den lever her ute over de store havdyp, nede på en førti og femti favner eller så, og i slike mengder. — Og det vet selene, ialfall klapmytsen.

Det er overskyet, og havet smiler ikke. Gråvær i sinnet — hvorfor? Og imorgen ser vi kanske Norge! Har vel arbeidet for meget siste natten, og det er blit for lite søvn disse døgnene. — Tungsinn. — Sjøen ruller blygrå ....

Så mange gåder unner den evig bølgende flate. Og så lite vi enda vet om hvad som foregår og rører sig der nede.

Oppe i Pol-havet hadde jeg, ved stadige målinger av vann-lagenes temperatur i forskjellige dybder, fått en anelse om at der gikk store bølger i disse lag, som vi ikke visste noe om på havets overflate.

Nu har vi, ved å ta mange stationer tett efter hverandre, forsøkt å komme nærmere in på dette. Og det bekrefter sig, det må være slike ukjente bølger i dypet, på grensene mellem lagene; slik at de tungere lag unner, bølger op og ned i de lettere lag over. Og de er svære de bølgene som ruller langsomt avsted der nede, de kan være førti og femti meter høie; ja det spørs om der ikke stundom kan være dem på hundre og to hundre meters høide.

Her på overflaten merker vi dem ikke. Tenk om vi med ett skulde få se slike bølger komme rullende. Men det setter tyngdekraften en stopper for; tyngde-forskjellen mellem vann og luft er for stor; slike bølger vilde på sjøens overflate, hvor de skulde heve sig op i luften, bli for tunge, i forholl til den kraft som driver dem frem. Og selv om de kunde tenkes dannet ved et tilfelle — som ved vulkan-utbrudd på hav-bunnen, eller ved jordskjelv — vilde de straks falle ned, og få en rimelig høide. Anderledes der nede, hvor tyngde-forskjellen mellem det ene lag og det a'ent er så liten.

Når vi står på et høit fjell med tåkehavet unner os, og solen skinner på det, da kan vi se svære bølger bortefter. Det er bølger i luft-lagene. Slik omtrent må vi også tenke os det nede i havet.......

Ellers er det merkelig så regelmessig fordelt vi har funnet vann-lagene i dypet; ganske anderledes ensformig enn alle tidligere unnersøkelser gir intrykk av.

Unner 800 og 1 000 meters dybde er hele det Norske Hav fylt med kalt vann, unner 0°, og temperaturen avtar regelmessig mot bunnen hvor den er omkring — 1,2° C. Salt-gehalten er praktisk talt nøiaktig den samme overalt like til bunnen. Og forandringene i disse dype lag, fra sted til sted, er forsvinnende små. I de høiere lag er også forandringene altid gradvis og regelmessige. Dette er viktige opdagelser; hav-forskningen blir til mer eksakt videnskap.

Dønningen fra nord vokser der ute, himlen mørkner, og det briser op. — Skal det bli kuling til natten?

Der går det et gløtt i sky-laget i nordvest, et gyldent glimt av sol, og et lys-slør ned over, som glitrer i hav-brynet ytterst ute. Så svinner det igjen. Det mørkner mot kveilen. — Havet vugger over sine gåder in i natten.

Ove Hjort synger til guitaren «Hytten er lukket» inne i laboratoriet, sittende på bordet mellem Helland-Hansens flasker; mens stempel-slagene arbeider os østover mot Norge. * *

»

Det var om kveilen den 14. august vi sto in unner Norges kyst, — denne eventyrverden der nordpå. Det begynte å blåse op ute på sjøen, så vort arbeide måtte kortes av noe på siste stationen.

Vi sto in sunnet. Søndenfor lå Lofot-fjellene ville og takkete — med fonner og sne-flekker nesten helt ned, stupte de i sjøen fra skodden, i pakt med den verden vi kom fra. Ikke plass for menneske-hjem — selve Trollheimen.

På nordsiden lå Hassel-øen, med hvite hus på grønne enger, og de runne hauger grøn-kledd av bjerke-skog, og gress, og mos like til tops, — ikke en naken flekk.......

Er dette nordenfor Polar-cirkelen? Så vidunderlig fredelig og venlig det smiler os imøte i den dystre kvell unner det mørke, truende skodde-tak, som strekker sig nordover fra troll-heimen søndenfor. En hilsen fra sommer og fred.

Er dette skjønheten? Eller er det ubendig ville på den andre siden det? eller det store, rullende, altid skiftende, der utenfor? . . . Jeg vet det ikke lenger. — Men her er fred, som frister til å stanse, og se sig om, og hvile.

Lenger in fjorden, skog-kledde koller, og enda lenger in Mø-sadlen og topper med breer som svinner bort i skyene.

Det bar sydover mot det trange Raft-sunn mellem holmer og skjær, med fjell-veggene hyllet i skodde. Om natten stanset vi i Hannø, for å vente paa dag-lysningen.

Vi fikk nyeste aviser fra handels-mannen i lann. Kong Umberto skutt, i Kina omtrent ved det samme; men ingen nyheter hjemmefra.

Neste morgen sto vi ut i Vestfjorden, og vestover til Svolvær. Stiv kuling, oprørt sjø, enda drivende skodde over fjell-toppene, men et glimt av solen.

Som vi stampet os frem unner fjellveggene, og jeg gikk op og ned på dekket, hilste maskinisten Åmot godmorgen i nedgangen til maskinen. Vi så opefter de furete veggene.

«Det er mye fjell her i Lofoten».

«Ja, her er mange tonn fjell», svarte han.

Vell otte om morgenen nådde vi Svolvær. Det første var aa komme i lann og senne telegrammer. Endelig om eftermiddagen svar hjemmefra — alt vell. Om kveilen hollt de venlige mennesker i Svolvær og Kabelvåg fest for os.

Neste morgen kom «Vesterålen». Hjort og kaptein Sørensen og de andre fulgte ombord. Enskjønt det bar sydover, var det vemodig å skilles, og vi viftet lenge, til «Vesterålen» stakk ut gjennem det trange inløp. Hjorts hvite lue, der han stod ytterst på bryggen, ble borte bak holmen, og skuten dukket sig med sprøit over baugen i sjøene, som kom rullende in Vestfjorden.

Den stive kuling imot forsinket os tre timer, så vi var forberett på å komme for sent til toget i Trondhjem, uaktet kaptein Nielsen gjorde sit beste for å hente igjen det forsømte.

Fredag kvell, den 17. august, sto vi in Trondhjems-fjorden. Så fredelig og stille her var, — fjorden bred og vakker, — åser omkring kledd av gran-skog, med gårder unner, enger og akre mot vannet. — Uf dette forskende liv, evig på jagt efter alle gåder, et inviklet apparat uten hvile. En lenges tilbake til det enkle liv.--

Toget hadde ventet på os, og så gikk det da i natten sydover langs Gula.

Hvor det var velgjørende igjen å være tilbake i de mørke netter. Se ås-ryggene der oppe, hvor de strekker sig svarte mot den skumrende himmel. Litt gull av månen gjennem skyen over skaret i syd. Der unner brummer elven med stryk og svarte kulper mellem granene. Jeg skimter en båt. De er vel ute og fisker nu i natten.

Jeg elsker denne mørke natt, så sakte den senker sig, og dekker alt småtteriet, lar en bare skimte de store enkle linjer, — og stjernene.

HØSTJAGT

Ormanbu, 24. september 1903.

Det er en egen dragning ved en skog-dal langt borte mellem fjellene, hvor enda ingen hare-los har ljomet mellem åsene. En stille verden for sig selv.

Jeg var kommet gjennem en slik dal, langt vest i her, en dag ifjor høst. Vi hadde vært efter rype op i fjellet i skodden, Andres og jeg, og det var gått uheldig, — rypene trykket ikke, og forsvant i tåken når de lettet. Alt var vått og ekkelt.

Men så kom vi unner skodde-taket ned i denne dalen, hvor skogen sto så stille, mosen var så bløt og grøn, og hvor åen snodde sig frem gjennem den flate dal-bunn med jevnt skrånende lier på to sider. Elgefar var det i myrene. — Så lunt og frodig, ingen stri, og intet slit.

Vi fik frem nisten vor, strakte os i blåbær-lyngen unner en furujved myr-kanten, og så efterpå tok vi en røik. — Jeg bare ønsket jeg hadde hat hare-hunnen. Her var slik vakker skog-bunn. Losen måtte gå støtt, og lett var det å poste.

Siden dro den altid denne skog-dalen der vest mot sol-nedgangen, og når jeg var oppe i fjellet — helst ut på eftermiddagen — så så jeg bort mot disse skog-kledde liene ned imellem snaufjellet, hvor kveilen alt kastet kjølige skygger.

Men så iforgårs tidlig gikk vi avsted, Andres og jeg. Nu måtte vi friste — først rypene, og neste morgen haren. Det var så vakkert høst-vær, og rypene måtte være kommet op i fjell-liene nu. Vi hadde nok vært bortover der engang før i høst uten å finne a'ent enn noen gamle fugl; men da var det slikt forrykende vesten-vær.

Nu hadde vi store forventninger. Det bar over Velebu-fjellet, og over de flate strekningene med myrer og hauger borten-om Søtli-tjernene, — men ikke ryper å fornemme.

Så ned skog-lien mot dalen, over vinn-fall, topp, og kvist, og her og der hare-fot, så Sang trakk i kobbelet; men det var rypene det gjalt nu.

På Liset fant vi en seter-bu full av høi, hvor vi kunde ligge om natten. Vi satte fra os greiene vore, ga os liten tid til å spise, før vi dro ivei op liene, mot de lokkende vier-kjerr der oppe mot snaufjellet.

Men hele dagen trasket vi over alle de samme strekningene, hvor vi ifjor på denne tiden fant flokk efter flokk — ikke en fugl, ikke engang en enslig stegg, knapt nok en fjær å se. Her var som utdødd. Bare på ett sted var det noe fot efter en flokk; men den fantes ingensteds. Var det for meget rev? Reve-lort fant vi flere steds, og forrige gang vi var her hørte vi også reven «søke» oppe i liene hele natten.

Men et deilig vær var det. Solen stekte bortover fjell-viddene som ved fullsommers-tid. Gausta lå der vest i, i blå sommer-dis med sine hvite sne-striper, og Telemarkshellene med Skorve, og Lifjell bølget sydover, i godveirsdisen —, og unner os Hovin-bygdens åser og dal-søkk som et hav av gran-skog, med gyldne stenk av de gule bjerker, som enda ikke hadde mistet løvet; men det fait ellers fort nu. Og mitt i skogene lå de blanke sjøer, så stille og langt fra verden. — Det var altid noe fredlyst ved slike vann i skog-markene, når en så dem langt borte. De speiler himlen, og de speiler liene; og når en ikke kommer for nær, skulde en nesten tro at skogen omkring enda ikke var ødelagt av menneske-hånn.

Når jeg ser slik en skog-verden, er det altid med noe av den følelsen, de må ha hat de første jegere, når de kom for tusener og tusener av år siden, og fra høiden så det veldige mørke tre-teppe bølge sig utover og utover, — med sine mengder av stor-vilt, — og så disse sjøene blinke med anelse om stor fiske-rigdom.

Men over skogen ligger vidden rød-brun nu i høstens siste farver før sneen kommer. Fjell-bjerken har alt mistet meste løvet, det knaser vissent unner føttene. Skulde det være for tørt for rypene i fjellet, og de er dradd ned i liene?

Om eftermiddagen på hjemveien mot seteren, fant vi også en flokk øverst i skogkanten, og skjøt noen fugl.

Vi kokte kvels-maten ute på seter-vollen, og lå på bakken og tok en røik . . .

Så stille og fredelig. For lengst var folk og krøtter dradd hjem fra seterene. Stjernene tentes. Skog-lien høinet sig mørk over os mot vest, med snaufjellet øverst oppe.

Ennu noe dyp rødme fra kveilen øst i Velebu-fjellet, og Åkeli-nuten, og Ble; men den svant snart. —

Jorden med daler, og fjell, og skoger, og sjøer, lå hyllet i den mørke høst-natt. —

Alt det ørkesløse myller og strev var slettet ut. Bare de store linjer skimtes enda unner den tindrende stjernehimmel, som rolig og selvfølgelig lar alt smått synke i glemsel......

:S ff

»

Før fem-tiden om morgenen var vi på benene mot Sørset. Natten var stille enda, ikke en lyd i skogen. Orion strålte over os; men det demret av dagen i øst.

Vi kom helt forbi Sørset før Sang begynte å støte litt på fot. Snart var det los. Det var nok en unghare, for den gikk så ustøtt, og stakk i trang-skogen. Riktig skytelyst var det nu ikke enda heller. Ikke varte det lenge før hunnen ga hals for berg, og haren ble tatt.

Vi dro videre, slapp igjen, og snart støtte Sang på ny fot, og det bar avsted i klingende los opefter lien. Det gikk halva'en tur, så kom haren i fullt sprang ned efter seter-stien og stupte. På noen bråter lenger nede ble det igjen fot. Hunnen var god til å ta ut, og det varte ikke lenge før losen gikk vestover for full musikk. Efter noen lange og vriene turer gikk det samme veien med den haren.

Men nu var solen kommet høiere, det ble vanskeligere for hunnen å greie foten. Efter en stunn støtte den litt; vi fikk sette os ned og være tålmodige.

Den lette att og fram bortmed myrkanten — så in i skogen, så ut på myren igjen. Den kom på noe friskere fot, men hvor solen skinte, var det for tørt — Så hørte vi noen enkelte glefs iblant oppe i lien, det var nok når den kom in unner en buske, hvor foten sto bedre.

Vi dormet av så smått der vi sat på hver vor stubbe. Men så med ett var vi våkne — der bar det avsted opefter i fullt beskrik.

Det gikk en halv tur; men så var det tap. Hunnen støtte, men det tok tid; haren sat nok hardt. Vi fikk gå opover, og se å hjelpe til med å få skreket haren ut.

Endelig kom den på benene, og losen gikk en stunn igjen. Så var det tap på ny; hunnen støtte og strevet, om igjen og om igjen over den samme foten, den ringet, og gikk losen op igjen.

Men det var uråd, det gikk bare op i tull. Det var så rent for tørt, solen stekte ubarmhjertig i lien, mosen knaste unner føttene, — og så alt dette tørre bjerke-løvet som lå på bakken.

Er det ikke underlig så ofte minnet hefter sig ved noe vi kanske ikke la videre merke til den gang.

Det som nu står mest for mig fra turen, er da vi bort imot middags-tid dro os tilbake mot seteren i sol-steken, døsige og trette. Hunnen lå ute og arbeidet med noe fot. Vi satte os ned av og til, og ventet på den, om den skulde få ut.

Sandelig var det varmt, øie-lokkene seg ihop, og vi duppet vel litt iblant. Det gul-nete ormegresset sto høit og tett opefter liene, på bråte-huggene, med vinn-fall og gran-kvist imellem.

Det var leit å gå — støvlene blir så glatte i slik tørke. Unner bjerkene raslet løvet, når en gikk; men unner granene var det skygge.

Så kom vi til bekken i den flate dalbunnen. Det frisket. Jeg vet ikke hvad det er ved slik en klar, silrende skog-bekk på en varm dag!

En kvegende fred å slå sig ned i det tette gresset ved kanten, som en liten eng mitt i skogen. Solen spiller med friske blink i vannet, klart og kjølig. Hver eneste sten syns på bunnen, og sol-strålene, brutte av småbølgene, leker hen over dem. — Det er som den evige, leende ungdom. —

Og bekken snor sig frem mellem de flate sann- og grus-bankene. På de åpne steder er det gress på kantene og litt siv, og unner trerne grønn mos og ormegress. Og granene, som står der rette og høie, og strekker grenene skyggende utover, de speiler sig i det mørke stille vann.

Det er noe ved disse kulpene, som er så uforanderlig rent og friskt. Jeg kan ikke si hvorfor, men hver gang jeg ser dem, kommer det et tilfeldig intrykk fra Roms gater på en varm, klar junidag med sol-stek. Jeg kom forbi en av disse mange små marmor-kummer med en vann-stråle ut av en løve-munn. Jeg ser enda solen spille paa marmor-bunnen, hører den plaskende lyd av vannet.

Hvorfor jeg minnes det? Kanske satte dengang dette friske, rene vann i det kjølige, hvite marmor mig med ett fra den store verdens-stad, med alle dens kultur-minner og trettende museer, til en klar bekke-kulp med mumlende vann og hvite kisel-stener langt inne på skogen, hvor kulturen ikke når frem.....

Ja denne gleden ved det silrende, rene vannet, — ved solen — ved blå himmel — ved skogens fred — den er vel, kan henne, i slekt med det oprindeligste i os. Om vi kunde bringe mer av den enkle gleden tilbake over livet!--

Hvad er det da ellers vi giedes ved? Med ett må jeg tenke på et billede han engang malte for mig med ord, Erik Werenskiold; men jeg ser det som han hadde malt det med penselen:

Vi mennesker der i byene er vi ikke som dyr som lever i kasser. Først sover vi i en kasse, så smetter vi ut, bort igjennem et smalt mellemrum og in i en a'en kasse. Der er vi noen timer, så tilbake igen til den forrige kassen. Efter en time eller to er det fort over åpningen igjen og in i en tredje kasse. Når vi har vært der en stunn, så fort tilbake til den forrige kassen.

Ja netop slik er det jo. Og slik går årene, inne i disse kassene, — og det kaller vi livet. Og der inne yngler vi, og skaper nye slekter som skal fortsette samme kasselivet.

Og når det så riktig skal være giede, så smetter en hel del av dyrene in i en større kasse, for å ete sammen. Der sitter de da på rad bortefter på halen, med forlabbene op på et brett, og legger i sig fem, ti, femten forskjellige slags mat, alt efter gledens størrelse, og drikker tilsvarende mengder sterk drikke, til de ser sig selv, og hverandre, og kasseverdenen i en idiotisk tåke. — Det kailes fest.....

Men denne bekken renner år efter år, og graver langsomt sin dal, — og skogen står stille og gulner om høsten, og grønnes om våren. Og hvor mange ser bekken uten den store elgen som stanser og drikker — den vesle haren som kommer hoppende og beiter av gresset — og så reven som i grålysningen smyger varlig frem, på lur efter hare og fugl.....

Over hodene på os drar troste-flokkene att og fram; de samler sig nu i høsten. Så freidige og livsglade — snart fløiter de litt på hverandre, og så skratter og ler de så sprettende fornøidde.

Hvorfor synes dere livet er lystig iår som det er så lite rognebær? Er det fordi dere like fullt drar hvorhen dere lyster ....

I et gran-holt på den andre siden bekken seiler den underlige lavskriken fra gren til gren. Som oftest tyst og taus, som om den bar paa livets hemmelighet, av og til en melodisk, vemodig fløite-tone; — men så til andre tider pludselig iltert, skjærende skratt i fullt sinne.

Gådefulle fugl, dig blir jeg aldrig klok på. Kanske er du den som ligner mest det flakkende menneske-sinn ?

Stundom, når jeg sitter i skogen, og du kommer lydløst svævende og setter dig på kvisten over mig, og skotter ned og skakker på hodet, da er det som du har noe du nødvendigvis vilde si. — Men så seiler du avsted igjen til neste tre bort i skogen, og fikk ikke sagt noe. Men slik går det vel også med os — hvor ofte finner vi uttrykk for det som ligger på bunnen og toner dypest i os.

Av og til er det som forsøk på et lite kjølende pust. Det suser svakt der oppe om tre-toppene, og visler litt bort igjennem ormegresset. — Men det blir bare med et gisp, og så er alt stille igjen. —

Skog-lien opover dirrer i sol-steken som den har gjort det i tusener av år — og det summer av insekter, denne evige sus av liv. Så kommer et større insekt bort i noe vissent løv som det tumler med. — Hodet synker dypere; — å, så godt å sitte — sandelig...

Men med ett farer vi i været, hugger børsen — så min santen fikk han ikke ut nu i middags-heten likevel.

I full los bærer det opefter, — døsighet og trethet er som strøket bort.....

s* *

Vi er på hjemveien, det mørkner. Med ett står vi på brottet. Der nedenunner ligger Ormanbu og Sørkje-vannet. Månen glitrer i en vinn-stripe ute mot osen, og mitt her nede på viken. Et lett sølv-slør over vannet. Oppe i Blenuten en tettere, hvit sky. Månen stor og runn over. Fjellene mørke, dyp-blå, bare lett sløret av månedisen.

Ovenover det store rum, så uendelig og blått, — noen enkelte flimrende stjerner. I øst blinker Jupiter gul, just over kammen av Synhøvd.

Så høi hvelvingen er ikvell! En ser jorden sveve som en prikk i rummet.

På slik en bakgrunn går vi og pusler med vore små bekymringer. Hvad er de — bare om tyve — om ti år? Hvad er det for smått vi lever i, og binnes av? ser vi da aldrig in i rummet?

Bare en slik natt, — så vid, så enkel. — Hit er det likevel vi stunner gjennem dagens jag, uten at vi vet det. — Her finner vi fred for lengselen mot skjønheten, likevekten...

«Vi stiger ned for å møtes», er det sagt. Har ikke hver en av os, om vi er aldrig så hverdags, en slik helligdom hvor vi trer stille, men den gjemmer vi for os selv, og astiger ned for å møtes.»

HØSTJAGT

Mandag, 5. oktober 1903.

Det var så vitt begynt å lysne av dagen, fredag morgen, da Andres og jeg dro avsted — vi vilde riktig gjøre en stortur ned i Hovin-bygden efter hare og fugl. Himlen var overtrukket, og mørke skyer drev in over os fra syd, da vi rodde over Sørkje-vannet; — det kunde bli regn.

Netop som Trygve hadde satt os ilann på den andre siden, og vi dro opover myrene, hørte vi en eiendommelig låt. Der var den igjen. Det måtte vel være reven på den andre siden vannet, mente Andres. Jeg syntes det lignet mer en lom, men den var ikke ute nu i mørket.

Ingen fugl var våken enda. Oppe på myren fløi en rype-stegg skrattende op for hunnen, jeg kunde netop skimte noe hvitt av den forut i mørket.

Så lysnet det mer. Trostene begynte å våkne og snakke til hverandre, og snart var det full troste-musik. Men hunnen lå ute og lot ikke høre fra sig. Bakken var fuktig og lovte en god jagt-dag — bare det ikke kom regn.

Endelig støtte Sang over i lien mellem Lauvhøvd og Grønli, og snart var det full los. Svære turer bar det avsted op igjennem mot snaufjellet; men så var det også en svær hare, da den endelig kom settende langs efter stien og stupte.

Tre loser til fikk vi slag i slag nedover forbi setrene. Det var fire harer, og klokken var så vel tolv om formiddagen. Men så begynte det å regne for alvor, det hadde alt dusket lenge. Vi gikk da frem til Rustaholte.

Tunet var fullt av unger, som rente in da de fikk se os. Der var skole, men vi måtte endelig in og hvile i selve skole-stuen, og unger og lærerinne ble jaget ut så lenge. Det hjalp ikke alt jeg ba. Men siden fikk vi snytt os til å sitte ute i eldhuset likevel.

Der fikk vi kokt os litt mat, mens vi slo av en prat med Sveinung og far hans, en artig gammel Halling uten tenner i munnen, men snakket gjorde han så det rant av ham.

Mens vi sat der, kom det en kar med en paraply og en børse. Det var en vidløftig løskar, som var hvervet til å drive in skatten, eller å pante for ubetalt skatt. Han hadde alt tatt denne Remington-riflen som pant, og skulde nu sta å ta en del sauer fra noen andre.

Det dro på å regne, og da det ikke var husly å få her, gikk vi over til Knutsgard. — Vi ble vel mottatt av Tor, bror til Sveinung — det skulde nok bli råd med nattely.

Det silte ned hele dagen. Vi fordrev tiden som best vi kunde med å henge runt dørstolpene og se på været, spise rips i haven, og småsnakke med ungene, — den vesle, bråvakre Ingebjørg, og de to tvillingene, som var vokset svært siden ifjor på seteren. — Men gutten var den grommeste; — han fikk enda melk av moren, to år gammel; jentungen var vel ikke verd saa megen påkosting . . .

Om kveilen fikk Andres og Tor og jeg en toddy, og en prat om elge-jagten i år. Tor var en egen, ubestemmelig type, noe eiendommelig mongolsk, — svarthåret, mens broren Sveinung var en blå-øiet german.

Da jeg sa til Andres at det var svært så mager han Tor var, han måtte ha fløiet for meget på elge-jagt; så svarte Andres at han hadde nok ikke vært riktig bra siden han fikk den knekken her for noen år siden. Han hadde vært på marken, på Kongsberg, og turt, og lå full på lasset hjemover, — og hadde ikke noen, som så ham på veien, gått efter, så hadde han nok gått for den gangen; for da de kom til ham, så var han nesten tæla. Hesten hadde fått tømmene om benene, og tullet sig in, så den ikke kom lenger, og han lå sanseløs på lasset; knakende kalt var det, så det var netop i siste liten de fant ham. Siden er'n ikke kommet sig riktig til igjen.

Jeg lå lenge og tenkte på denne karen før jeg sovnet, mens regnet stadig silte ned der ute. Det tynne ansiktet med det halvsky blikk, de nervøse, magre trekk, de benete tindinger, de hule, benete kinner, det rastløse vesen.

Hvad var nu for ham livet? Var det å drive denne vesle fjell-garden, og så tømmerhugsten om vinteren? eller var det å ture og være kar, eller å renne på elge-jagt? Hvad er hans jagt-giede? Er det rovdyrinstinktet — eller er det den farende svenn, det rastløse jag efter noe som ligger et a'ent sted . . . ?

Da jeg dagen efter kom til broren Svein-ijng, som med konen og datteren sin på fem år, sto krokete i åkeren og tok op poteter — det samme spørsmål. Er dette da livet for ham? Det syntes ikke netop å være det som høvde ham best, den spreke gutten som var frikar på alle dansene, ham jeg så sprang lett som en ulv efter elgen bort gjennem skogen.

Om morgenen da vi kom ut, var liene unner Gråfjell og Ble hvite til ned på setervollene. Her nede hadde det regnet hele natten til ut på morgen-siden; men vi fikk da friste haren lell.

Nede ved Bjørvannet begynte Sang å støte og tok snart ut en unghare, som stakk og stakk, og sat hardt.

Som vi efter et langt tap gikk og vaset langs med myr-kanten, hvor den skulde sitte, stakk Sang snuten bort i en gran-buske ved siden av mig — haren skvatt ut, et gnel-rende hvin av Sang, fugle-hunnen satte også efter — fire skudd fra Andres og mig, i et brennende jag like foran nesene på hunnene, og så stupte haren.

Noen orfugl fant vi og, men så ble det ikke mer, og vi fikk dra hjemover. Det hadde regnet for meget.

Nu begynte sne-filler å falle her også, og vi var ikke kommet langt nordenfor Rustaholte før bakken var ganske hvit. Snart lå det flere tommer sne.

Fugle-hunnen trakk an, det bar lenger og lenger over en myr og op efter lien. Ikke spor å se på sneen. Hvad kunde dette være? Det måtte jo være fugl, men den var altså gått før sneen kom. Endelig, der braket det op en svær tiur.

På Grønli skulde vi hente to harer vi hadde hengt igjen i seter-fjøset til Bujordet. På vollen var dyp sne, full vinter, og inne i skogen fait den tyst og stille.

Alt liv var borte. Trosten, som igår hadde det så travelt, og var så fornøid trots gråværet, nu var den reist. Bare vi og hunnene ferdedes her oppe enda på hjemveien inover fjellet mot Ormanbu. Så ensomt det blir i slikt sne-vær.

Men hysj, hvad var det? Min santen Sang som støtte, med denne sneen på foten. Så noen støt til, og straks klingende los ovenfor Grønli-seterene.

«Nei blir det ene verre enn det andre nå,» sa Andres, og bortover bar det med os på post.

Jeg så haren langt unna, ganske grå på den hvite sneen; men haren vil nødig ut på det åpne nu, vil helst smyge i trangskogen.

Andres fikk et slenge-skudd inne imellem noen gran-busker, men bom, og skrek hunnen på. Straks efter beskrek Sang; men det var unner en rotvelte tett ved der Andres sto og skjøt. Hvordan kunde det ha sig? haren kan da ikke ha satt sig in så straks? Dette var en gåde.

Det ble tap igjen. Vi vilde forsøke å gå den op på slagene; men det var ikke lett, det ble for meget tråkk på sneen, av hare og hunn. Vi sto lenge på hver vor side av en gran-buske og pratet om hvor vel haren kunde ha satt sig in; her måtte det være en steds. Hunnen kom til, stakk nesen in i busken, og ut skvatt haren mellem os. Men da small det, og den stupte.

Jeg gikk til rotvelten, hvor beskriket hadde vært. Der var beien, men ingen slag dit. Altså en ny hare, og den første var enda på benene. Jeg small av et skudd, og vi skrek. Sang slo ut.

Snart begynte den å knistre oppe på en myr, det bar avsted opefter, det øket på med knistringen, — så et glefs nu og da —, og der small det i med full los igjen. Vi avsted på post, jeg bortover dit hvor den forrige fait inmed seter-garen. Fem ganger bar det op og ned forbi her, før jeg endelig kom på skudd; men nu kom også gråtassen hoppende på den hvite sneen like til mig, og stupte.

Sandelig, det hadde vi ikke ventet: — to harer med fire tommer sne over foten. Så stabbet vi hjemover i sneværet.

Da vi kom frem, ble vi mottat med glade miner, og medynk for det fele våte været vi hadde hat. Men da vor bør av hare og fugl ble hentet in, syntes de ikke lenger synn på os.

* * *

Og så kom da vinteren, hvit og tyst. Og her er blit hast med å pakke for å komme ned til dalen.

Jeg måtte ut å prøve spor-sneen idag morges og ta farvel. Det hadde snedd i to netter, så det kunde vel tenkes at haren hadde vært ute litt, trots sne-været.

Solen brøt igjennem og skinte så lokkende på de hvite liene. Men det var ingen hare-labb å se.

Så stille det var i den pudrede skogen. Bare et parr meisers fine pip oppe i noen graner. Ikke et far på det hvite teppe, uten efter en ekorn, og de fine strekene efter noen mus. Trerne sto med grenene tynget unner sneen. Vinterens hvile var kommet; — bare Sørkje-vannet lå der nede åpent og svart i det hvite; men det røk av det som ved vintertid.

Så er det slutt med dette livet i høiden igjen, og det bærer ned til bråket og flisespikkingen, til alt det en ikke vil, — i klungeren.

Øiet glir utover de sne-dryssede lier, og fjellene skinner i solen, mens et røre av mørk skodde velter nede i dalene, Hovin og Numedal, på begge sider.

Det kjennes så sårt å skulle dra bort, —

en vilde så gjerne bli og se vinteren festne
sig stor og hvit, og ren.....

Men la os reise, så blir det enda bedre å komme op igjen, hvor dalen er langt borte, hvor de lyse bjerker gror, og de mørke graner, — hvor fjellet rødmer ved morgen og kvell, og natten er stor og stille.....

TIURLEK

Mai 1916.

Solen sank over åsene, da Johan jeger og jeg dro fra Ørnelund, inne på Ankerskogene i Smålenene. Vi rodde sørover vannet, og tok veien op mot haugen nær Trettern, hvor vi vilde friste kvell-spillet.

Vi nådde frem just som solen gikk ned. Haugen hadde jevnt hall mot vest, med måtelig stor gran-skog. De hadde hugget der ifjor; der lå topp og kvist, og det var ikke lett å få greie på hvor tiuren hadde leken sin; det måtte helst være oppe nær ryggen. Vi fikk sette os over stupet på østkanten; der måtte vi høre inslag, både her fra åsen, og fra skogen unner os østover.

Vi fant en lun plass med vid utsikt, hvor vi satt godt dekket, med ryggen op mot hver vor gran-legg.

Himlen glødet enda i nordvest; men det skumret, og langsomt kom natten sigende over skogen. Det var ikke slik vinn som igår kvell, bare et sus gjennem tre-toppene nu og da.

Måltrosten hadde det travelt, slo om fra den ene leksen til den andre, snart dens høie, muntre kvidder og småprat, så lange spottende strofer — er det om alt den så av menneskenes styggedom der sørpå? — og så igjen skalv dype brysttoner gjennem skogens tungsinn. Rødstrupen hjalp til så langt han rakk, og det var mest som en kappestrid mellem de to; men måltrosten vinner. Inimellem kom en av de andre sangerne til . . .

Så stilnet det av, bare en forsinket stubb, som var blit sittende igjen i en strupe, trillet nu og da gjennem skogfreden . . .

Himlens svake purpur i øst mørknet, den tung-blå skygge av jorden trakk sig høiere og høiere op over hvelvet. —

Det duftet mull, og vår, og gran av
skogen --

En enkelt blek stjerne skalv fryktsomt høit deroppe. — — Men skyggene nede mellem trærne blev tettere, en kunde ikke lenger skjelne bladene bortefter skog-bunnen.

Åsene østover fløt sammen til en mørk masse. — Et enkelt vinn-blaff för klagende gjennem stilheten.

Nu skulde rugden ha trukket — men ikke en pist, ikke en knort å høre . . .

Skumringen tetnet. — For en høitid denne nattens komme over jorden — efter hver dag — og likevel altid ny. Men nu-tids-sjelen har ikke tid til å lytte til skogen og natten . . .

Men se der kommer den, troll-fuglen, svart og stor, sigende gjennem skumringen over tre-toppene en steds der ute fra. — Så stor den ruver, — det er som selve skogens ånn i den rake, susende flukt, med den strakte hals og de strittende hals-fjær. — Og det bærer bent mot målet, like op hit mot ås-kammen. Der ble den borte bak trerne, og riktig — der var inslaget! Det var ingen liten fugl.

Igjen stille. Vi sat urørlige og lydde efter knepp, men hørte ikke noe. — Der kom et inslag til, noe lengere borte; og om litt enda et nedenunner åsen.

Vi sat en stunn, men hørte enda ikke et knepp; det var for langt unna. Så dro vi os lydløst langs kammen bortefter, men stadig stille.

Hysj! — der kom noen knepp, — det kom fler. Vi dro nærmere; men det vil ikke bli til spill. Det var blit noe vinn, den suste gjennem tre-toppene, det var ikke lett å høre. Og nær ved os gnikket to furuer sig mot hinannen, så det låt livagtig lik en tiur som skar nebb. Inimellem hørte vi tiuren virkelig kneppe; men ikke en klunk.

Men hysj! — der hørte vi en lengere borte, det var nede i skogen unner os, der igjen, — fortere og fortere. Der kom klunk! det var realt spill!

Ut over brottet, og ned stupet slapp vi os så lydløst vi kunde. Men snart var vi så nær, at vi fikk ta til å springe på den.

Endelig er vi nede. Det bærer utover myren, fra tuve til tuve, tre steg om gangen efter hver klunk.

Over skog-brynet rett foran står netop halvmånen og Jupiter og lyser mot os, mens skogen ligger helt svart unner. Fra det mørket kommer den svake, trolske lyden, der må tiuren sitte i et tre på den andre siden myren. Spillet går støtt.

Vi kommer nærmere og nærmere; alle nerver og muskler spent, øiet suger sig in i mørket foran. Men hvor er den? Uråd å se mot den svarte skogen.

Rett unner månen står en ensom, liten furu i myr-kanten. Jeg skimter en stor svart klump nede ved stammen — kan det være den? Nei, den rører sig ikke. Jo! der var det sandelig noe som leet sig. Ved neste klunk ble børsen løftet og rettet in; så klunken derefter: et langt lysglimt ut i mørket, og en smell. — Det gir et blask, og et tungt dunk i myren. Johan springer til, og letter den op — det er en stor fugl.

Vi blir stående still. Det er blit temmelig mørkt; men enda er det tid. Vi hadde hørt en annen tiur spille et stykke unna, mens vi sprang på denne. Vi lyer; men nu er det helt stilt — den er vel skremt av skuddet. Vi drar op over åsen igjen, og lyer efter den første. Der knepper den, men ikke vil den spille nu heller. Noen knepp gang efter gang, men spill blir det ikke til. Så stilner det helt. — Også tiuren roer sig på natt-kvisten. Da er det vel tid for os med, og «vi drar videre.

Enda var det et godt stykke til Nord-myrene, hvor vi skulde på morgen-spillet; først urer og våte myrer; så over en stygge-dal, en bekk mellem bratte berg-vegger. Op en høi, bratt ås måtte vi klyve, stykkomtil på fire.

Endelig ned på den andre siden. Her, inunner en utoverhengende berg-vegg, hadde vi funnet godt ly forrige natten. Men nu var det snart stummende mørkt, og det var ikke lett å ta sig frem, — snart over nedfall, snart ute i vass-myr. Vi famlet os frem, langs berg-veggen, og her var hulen.

Johan rente runt og banket på alle tør-furuene efter tyri, til han fant en god, feit stokk. Det kunde trengs til å gjøre op varmen med nu skogen var så rå. Imens brøt jeg ned tør-trer, og dro ihop.

Snart lyste varmen foran berg-veggen. Av gran-bar fikk vi tør seng på den våte bakken, og godt og varmt ble det mellem berget og bålet. Så var kaffe-kjelen i kok, og nisten kom frem.

Vi koste os efter den lange marsj. Johan fortalte om sine oplevelser både med tiur og elg i disse skogene.

Skinnet fra varmen lyste opefter bergveggen og utover i skogen paa stammene. Tiuren hang og staset op på en gren på nærmeste gran-leggen. Utenom var det svart natt.

Samtalen døde bort. Johan la sig til å sove, snart hørtes hans regelmessige åndedrag. Varmen falt også av, bare et blaff nu og da når noe fet tyri fattet, og kastet flakkende lys langt ut mot gran-leggene, og op mot de mørke tretoppene.

Men mellem grenene seilte den halve måne .... Alle nattens lyd var stilnet, bare en hubro tutet noen ganger langt, langt borte.

Stort, enkelt, stille — det store rum, det uforanderlige fra tidenes gry, hvor alle menneske-mål synker —.

Tankene drar på langreis — dem stanser ikke avstann eller tid — gjennem årtusener tilbake. — Skogene var større, ufremkommeligere; natten enda svartere her mellem de svære trer. —

Også da ferdedes mennesker kanske just langs denne samme berg-veggen ved natt:

— Lydløst kommer de glidende mellem granene, spenstige som stål-ijærer lik ville dyr, halvnakne, kledd i skinn; de bærer spyd og bytte. De når den samme hulen, de bryter ned kvist og tør-trer, gjør op varme med noen trestykker, som de borrer mot hin-a'en lik et drilborr.

Så luer snart et stort bål. De drar sammen bar og mos til å ligge på, mens kjøtt blir stekt på pinner, som de stikker i bakken ved glørne. Det gnistrer livs-mot og livslyst av dem, mens de ler og skravler som barn, og hugger i sig kjøtt-stykkene efterhvert som de blir stekt. —

De strekker sig i et ubeskrivelig velvære, og lar stråle-varmen bake de nakne lemmer — er fullkommen lykkelige uten brysomme mål, og tyngende planer — de lever jagtens liv, dens slit, og dens gleder. — Ingen sorger uten øieblikkets, som svinner fort som de kommer.

I tidenes skiften ble menneskene fler, skogene mindre, og viltet sparsommere. Men med skogene, og viltet, og vilmans-livet flyktet også lykken og livs-gleden mer og mer fra menneskene. — De som nu kommer og sitter ned ved det samme bålet, er ikke lenger de unge spenstige vildyr som strålte av mot — de er gamle, knuget unner samfuns-trykket, endeløse hensyn, bånn? sorger for sig selv og for andre, brustne håb, feilslåtte planer — alskens sut som aldrig slipper taket. Livets meningsløse vemod ; — den knopp som skulde sprette, har ikke saft .... Ja, hvor er gleden i vester-lannene ?

Men la det tusle steg av dyr der ute i natten, knekk en kvist, og med ett står han rak som den dirrende stål-fjær igjen, og lynsnart som vilmannen hugg sit spyd, hugger han børsen, — det gnistrer rovdyr av de øine ut i mørket.....

Å ja, det ligger nu vel unner på flere vis.....Enn denne krigen? Der er det også rovdyret som raser; men det er dyret i sin ødeleggelses-lyst, mens der i skogen var det driften til å skaffe livets opholl.

Månen lister sig videre mellem granene — det er som en hører naturen trekke ånde. Kan hele vor kultur gi det som veier op skog-nattens skjønhet? Men evnen til å verdsette den har den vel kanske likevel utviklet.

Noen nye stokker in på varmen; den blusset op igjen; og jeg la mig til for å ta en kort blunn før vi igjen skulde avsted.

'S *

*

Jeg skvatt op, men klokken var enda ikke to, det var like svart natt, og månen hadde seilt vesterpå bak bergveggen. Halv-tre kunde vi vente, at tiuren spillte; men det var ikke stort over et kvarters gange bort til leken. Så vekket jeg Johan. Det begynte så smått å lysne i nordøst.

Vi døvet varmen ved å legge stokkene fra hverandre; men det var ellers ikke så farlig nu skogen var så rå. Og så dro vi nedover, over dalen, forbi vannet. I lien på den andre siden var det leken skulde være.

Der kom en lang pipende klage i luften. Den kjente ikke Johan. Men det var nok en stor-spove som trakk? I vårnattens stilhet, mens alt sover, bærer veien fra syden mot nordlannets sommer. Ellers ikke en låt enda. Vi tråtte varsomt, og satte ikke foten på noen kvist, — lydløst gle vi frem mellem trerne.

Det lysnet litt mer av dagen, men like stille. Vi fikk gå litt til, og så vente på at skogen våknet med de første sang-fuglene, så vi kunde vite sikkert, at vi ikke kom for tidlig in i leken og støkte.

Der gol gauken langt øst i, og der buldret også en orhane på den andre kanten i syd for os. Men tiuren hørte vi ikke. — — Så kom det første morgen-kvidder, det var nok av en rødstrupe; men der kom måltrosten også. — Nu kunde vi trygt gå videre .....

Vi gle lenger og lenger frem; men ikke et knepp fra en tiur. Orhanene buldret så det låt som av en gryte i fosskok der i syd, gauken skogret og gol som en galning i kåthet ikke langt fra os, måltrost, og rødstrupe, og all a'en morgen-fugl, sang av fulle lunger.

Ja nu var skogen våknet. — For en mor-gen-jubel! Det var som de alle skulde ta det igjen for regnet og vinnen i de siste dagene. Bare tiuren tidde still. Hvad er det i veien med den?

Der, blask! — en svær svart fugl för ut fra granen fremfor os. Der hadde den sittet uten å spille — og det på slik en morgen. Hvad i al verden kunde det være i veien?

Vi sto knøttende still lenge. Det var fare for at denne karen som fløi, vilde få de andre tiurene på leken til å tie, de også.

---Så gle vi litt fremover igjen. —

Der, endelig knepp! et stykke frem. Knepp igjen, fortere og fortere, og så klunk, helt spill! Det fortsatte nu og da, men ikke støtt.

Men hør! — der til venstre, noe lenger borte, var der også en; den spillte friskere, og støere. Best å gå på den. Det var mørkt ennu, vi måtte fare varsomt og se os vel for, så vi ikke tro feil.....

Snart var vi så nær, at vi måtte til å springe på den. Den andre spillte også, og vi var redd for å støkke den, mens vi sprang på denne, så var det slutt med begge. Vi hollt til venstre, for å gå klar.

Vi kom nærmere, den spillte støtt fremdeles. Jeg glante og glante op i furuen foran, jeg mente den sat oppe i baret nær toppen, men var ikke kar om å se fuglen. For hvert sprang ble det nærmere.

Nu var jeg like inpå; det var ikke rådelig å gå lenger; men alt det jeg glante op, så jeg ingen fugl.

Jeg huket mig ned, for kanske å få se den mot himlen. — En blask, og den farer ut. Den sat på en gren ned ved furu-leggen, helt fritt, og jeg hadde ikke set den Det var så en kunde sprekke av ergrelse.. Nu hadde den stanset den andre i spillet også, det var ikke mere låt i den.

Vi sto lenge still; men det ble ikke mer av det. Så gle vi videre, kom op på en berg-rygg, og sto lenge og lydde til alle kanter.

Men hysj! hvad var det for låt ? Var det mekregauken som trakk?

«Det er rådyra», sa Johan, «det er døm som har vort på leiken og skremt tiuren så han inte spelte idag tidlig.»

Jeg hørte den svake mekringen på to-tre kanter nedfor os, det måtte være flere av dem som kalte på hverandre, men vi så ingen. Det er blit en hel plage, disse rådyrene, her i skogene; og så er det ikke lov å skyte dem hele året. Anker klager svært, for det er ikke råd å få en skikkelig hare-jagt lenger. Ikke før slipper en hunnene, så kommer de på rådyr-fot, og så skjærer det ut; og hunnene er borte hele dagen. Så tar en et nytt kobbel; men ofte går det like ens med det.

Vi fikk dra lenger nord, for å høre om det ikke skulde være en tiur der. Det var blit noe lysere nu; men enda var det tid.

Vi lurte os videre og lydde. Kommet et stykke frem fikk vi høre knepp, — knepp, — knepp, knepp — og klunk, fullt spill! Vi stillte in på, den spillte støtt; — snart måtte vi til å springe på den.

Det bar over en bred vass-myr, hvor det gjalt å se ut hvad tuve en vilde lanne på for hvert sprang. Men det hente nok at en ble stående i vannet til mitt på leggen, uten å kunne røre sig før neste klunk. Sluttet så fuglen mitt i spillet og betenkte sig, ble minuttene dryge, mens en sakk dypere og dypere, og det verket i benene, uten at en kunde røre en fot. Så dro den på igjen, og vi kom tilslutt over myren og op hallet på andre siden.

Der fikk vi se fuglen sitte blank på en gren et stykke frem. Hollet var langt; men det var vell åpent fremover til å stille in på nærmere, — jeg fikk skyte. Ved neste klunken small det, fuglen stupte med dunk i bakken, og Johan suste avsted og tok den.

Det var så pass lyst nu, at en kunde ikke vente mer spill, og noe sol-spill ble det ikke; for det var helt skyet i øst, og solen vilde ikke bli synlig når den kom op. — Så tok Johan og jeg på hjemveien.

VED RONDANE OG SØLEN-FJELL.

Juli 1916.

Farten fra de smilende Mjøs-bygder op den lange Gudbrandsdal til Otta, byr ikke på mange overraskelser. Gårdene lyser velstelte med den blinkende Lågen mellem sig. Livet går sin jevne, selvfølgelige gang i dal-bunnen. Skogen strekker sig, passelig uthuggen, op liene på to sider mot kanten av snaufjellet, som skimtes øverst på brottet.

Men tar en fra denne ensformighet op en sidedal, som den skog-kledde kløft hvorigjennem Ula bryter sig vei fra vidden, så er en snart inne i en ny verden.

Gjennem en ensom skog-dal bærer det opefter langs elven, som foss i foss stuper sig utover mot kleberstensmøllen nede i bygden.

Efter at en er kommet gjennem en trang port i berget, vier dalen sig noe ut og blir flatere inover. De store, hvite terrasser langs dal-siden, med de vannrette lag, viser at det her engang var en stor insjø, vel ved slutten av Is-tiden. Nu er den tørret ut ved at elven har skåret sig fritt løp gjennem denne rennen i berget, som vel var demmet op av en morene, eller kanske også av isen da dalen utenfor var fylt av en bre.

Så blir igjen dalen trangere, og det bærer høiere op. Skogen blir efter hvert mindre og tynnere — snart står en i overkanten av den. Dal-kløften vier sig ut. Det blir flatere inover, og der-oppe fra den øverste ryggen, synes en mest det alt må være utsyn in over vidden og fjellene.

Barometret hadde sunket igår, tunge skyer drev nu fra øst, — det kunde vel bli regn, men bra vær var det å gå i.

Over på den andre siden kløften ligger en seter, enda i noe tynn skog ved flate myrer. Så kommer en opover mot Mysu-seter. I bjerke-skogen ligger det hytte efter hytte, rødmalte med grønne torv-tak, og flag-stenger foran, satt op av byfolk, som ligger her og drikker fjell-luft om sommeren, går på jagt om høsten, og på ski i påsken.

Så kommer turist-hytten og seter-buene. Men veien bærer høiere, inover snau-fjellet. — Snart er en helt oppe, og vidden ligger foran slett og fast som en seter-voll med flyer og flotter i bløte bølger, lyng- og mose-grodd.

Men over alt annet ligger fjellene. Det er Rondane, som i kuppel efter kuppel hvelver sine sky-høie sten-masser over vidden, med dype skar, og med sne-fonner, og botner, og urer — som en eventyr-verden for sig.

Det lengst i vest, er det Vals-berget og Bråkdals-hø, hvor Per Gynt hadde stue? Så er det vel Smiu-hammeren der i mitten, og Rondvass-hø med de stupbratte sider. Men selve Diger-Ronden og Høg-Ronden ser en ikke, de ligger bakom. Her foran i øst er Illmann-hø.

Slike fjell! Det er mest som de kommer for brått på en efter den korte overgangen fra dalen. Brystet vier sig, motet og vingene vokser.

Slike flotter å fare frem over! En føler sig så lett så en mest kunde fly, og tankene svømmer i blå luft helt nord mot Ronde-fjellets faste linjer.

Bare vidde til alle kanter — dalene som smale sprekker i fjell-sletten. Dypt der nede bukter sig menneske-livets elv — detJ blir så langt borte her oppe. En ånder fritt, det er hvile for øie og sinn......

Men det dukker andre billeder op, — lenger borte fra.....Det blir til festninger, løpegraver — berge av lemlestet menneske-kjøtt.....

Nei, nei, det forferdelige der ute rømmer en ikke fra, selv ikke her. Aldrig gir det fred.....

In i og mellem alt en ser, blanner sig jammeren fra millioner av kvinner som mistet alt — venn, husbonn .... En ser fortvilete mødre som leter efter sine sønner---- grånede, nedbøide fedre som leter efter stammens håb.....

Et vannviddets mareritt! . . . Og ingen kan stanse det — ingen.

Selve samfunnets grunvoller skjelver . . . Europas folk — «kulturens bærere» — eter hverandre, tramper på kulturen, legger Europa i ruiner — til fordel for hvem? ? ?

Det er som et skred, mer og mer soper det med sig på sin vei mot avgrunnen, — trer, skoger, hus, gårder. Det øker og øker i forferdelse; alle vet at det må begrave hele dalen; men ingen makt kan stanse det, det må ha sin gang . . .

Og hvad slås de for? Makt! bare makt! ialfall de som begynte . . .

Kunde det så bli anderledes? En kultur som setter makt som folkenes høie mål, kan ikke bære menneskeheten frem, den måtte til slutt føre hit — mot unnergangen . . .

Kravet var blit det fri, hensynsløse kapp-renn — mellem individer som mellem stater — mot materiel! fremgang for enhver pris, ytre makt, — glans, — for individ og for ståt.

For å nå målet gjalt for folkene ikke hensyn til a'ent enn sig selv. Idealer, moral kunde med hellig rett trampes unner fot så sant ens folk hadde fordel av det. Da kunde høitidelige løfter brytes, det kunde lyves, bedrages, myrdes med list og svik. Da blir den mann forreder som ikke vil bruke et hvilketsomhelst middel for å ødelegge sit folks motstandere. Ja, hvis nødvendig, fikk det ikke hjelpe om en ødela den øvrige menneskehet, så sant ens eget folk trengte plass .....

Feltropet er: ned med alle andre, når bare vi kommer op!

Med nødvendighet måtte det føre til denne selv-ødeleggelse, de måtte ete hverandre, så snart jorden ble for liten, og alt var optatt for dem som kom sist til matfatet, og mente de hadde samme rett til de fete stykkene som de andre.

Men alle er de tvunget in i dette, alle kjemper de for de høie idealer, påstår de. Hvordan er det så kommet?

Det måtte komme. Europas kultur har sviktet — den var inråtten. Som det syke tre i skogen sank den sammen, straks stormen brøt løs.

Kultur? Ja hvad er den, om den ikke mestrer vildyret? fører bort fra barbariet ? Det er jo dens innerste vesen. Uten det en tom skall.

Men nu raser vildyret uten tøiler, Fenrisulven er løs, Garm tuter stygt for Gnipahulen.

Den største seir er å overvinne sig selv. Det gjeller vel ikke bare for individet, men også for folkene, for menneske-samfunnet.

En stadig kamp fører vi for å mestre natur-kreftene, for å sikre tilværelsen; men de uten sammenligning største ulykkene, den verste elendigheten, skyller vi fremdeles menneskene selv..... Og enda er vi ikke nådd så langt som til å kunne hindre det. — For en forfærdelig, ydmygende sanhet!.....

Den tunge skodde-hetten over Smiu-hammeren mørkner, det blir blå-svart i skaret unner — Det er som fjellet rynker brynene .....

Kan det være sant? — Men det er jo stormakter — og en stormakt har lov til alt som den selv erklærer for rett. Det er flertallet som avgjør retten i verden; en stormakt er altid i flertall, altså har den altid rett, — og de små folk urett.---

Nei det bærer i ring og i tull.....Men jeg skal jo frem, videre inover disse mos-grodde flatene, hvor intet stanser foten.

Utover flottene og opefter fjell-sidene søker synet.....Her var det nokk av rein før; — men ikke et dyr å øine, ikke liv____

Menneskene har ødelagt dem.

En herlig skapning, dette menneske.....

Plyndre, røve, krig mot dyrene, krig mot hverandre......Rovdyr — overalt.....

.....Og som denne krigen setter begrepene på hodet. Hvad er det for slags uhyrer den gjør os til?

Får en mann uniform på, klær av en viss form og farve, og så en ordre, har han rett til hvad som helst: slippe bomber fra luften ned på fredelige byer, på arbeidsomme borgere, som driver sin daglige gjerning og intet aner, — ødelegge hjem, eiendom, levevei. — Lumskelig, uten varsel, kan de uniformerte senne skuter med folk — ja med hundreder av uskyldige kvinner, menn, barn — i døden.....

Men forsvarer noen sig som ikke har uniform på, skyter på vols-mennene, — da er det skammelig forbrydelse.....Får de tak i dem, blir de efter lov og dom skutt eller hengt.....

Det er så det koker i en.....Men selv ellers skikkelige folk finner slikt i sin orden; ialfall skriker de ikke.....

Er det den kultur verden skulde leve videre på? Da hellere forbiø.....heller gå unner.

Var det til dette vanvidd Europas kultur måtte føre — og det måtte den vel; for det var da voksne menn og ikke tankeløse barn som holt trådene — ja da var den ferdig, og måtte i støpe-skeen.....

Enn vi, vort folk? skal vi også trekkes in i malstrømmen, før vi har fått prøve å gjøre vor insats i verdens-utviklingen ? Enda har vi ikke frembragt noen egen kultur; men krefter er der, og opgavene ligger store nokk foran os i fremtiden — bare vi ikke tar skade på vor sjel ved å sitte som tilskuere, og meske os med det som faller av fra verdens-brannen.....

Hos os var det samme glubske begjær efter vinning som tente krigen; men vi lever uten de store følelser som bærer den.....

Der ute, trots all ødeleggelsen — der herdes da viljer, der skapes da menn. Folkene kjemper for livet — der er da mål!.....

Og de får sin dåp i den store lidelse, i selvforsagelsen, i den tålmodige, ubegrensede offervilje.....All flitter-stasen ribbes av, de tvinges tilbake til naturen, til det enklere, sunnere liv i nøisomhet.....

Mens vi.....?

Skulde det likevel komme noe godt — en ny tid — ut av denne vanviddets berser-kergang ?

Ferdig sier de? Skulde Europas kultur være ferdig? Holler verdens-centret på å flyttes?

Eller har likevel folkene kraften til fornyelse ?

Verden har set før, at folk som kjemper på livet for sin tilværelse, for friheten — men ikke for makt — kan få den store utfollelse, som Grekerne, Athen, efter kampen mot Perserne.

Men verden har også set at hvor en militær-stat, et Sparta, eller et Rom, ble den seirige, der ble det kulturens store nedgang. --

Ja hvem vet hvad som kommer — og hvad nytter det å gruble over —

Det går fort og lett østover. Jeg når over Glitra som faller mot Gudbrandsdalen, og drar videre opefter. Det eneste liv er en fjell-heilo her og der, som renner bortefter bakken mellem lyng-rabbene.

Snart nådde jeg vann-skillet mellem Glitra og Musvoll-åen som faller mot nordøst i Atne-sjøen. Der var også et bredt dal-søkk østover vidden med utsikt mot Sollien, og Glommen-dalen. Men i nord lå stadig Rondane over alt a'ent..... Skal tro de kan

se fremover, in i fremtiden, der oppe fra sine høider?

Ja, si mig det du Diger-Ronden, hvad

du ser.....Fremtiden, det som kommer

efter — er det da bare mørke?--

Eller kan henne brenner det, det gamle og utbrukte, for at nytt kan komme isteden? Men hvorfra skal det komme?.....

Blir det kraft nokk tilbake til å forplante

den nye slekt?--

Tusen ganger dette samme spørsmål; men den flakkende tanke finner ikke svar.

Det er som alt svikter og synker.....Vi

føler os syke til døden.

Men å, for helsebot i denne vidden — En ser sig sterk og sunn igjen på disse fjell, som de ligger der i sin brede, trygge storhet — like faste, på samme sted — og lar

de skiftende tider suse forbi, mens de selv skifter ikke.

Om det går noen utlevde folke-kulturer til grunne, det er vel ikke ubotelig. Slikt har hennt før, og enda lever det mennesker.

Se disse veldige fjell-former. Her ligger jorden, som den netop var forlatt av isen, som den lå i årtusener. Den har muligheter for nye arbeidende slekter. Sørg bare ikke. Når de som var, kunde ete hverandre, så er det vel godt å få nye.

Men hvorfra skal de komme? Hvor fin-* ner vi de friske, ubrukte slekter?

Nei, igjen går det i ring. Men jeg skulde jo nedover mot Atne-sjøen.....

Efterhvert ble det litt bjerke-kjerr langs med dal-siden. Hunnen trakk flere ganger an for fugl, og den engstelige rypemor flakset op, og løp med hengende vinger bort efter bakken like foran hunnen, for å lokke den efter sig og bort fra ungene. Ja, jeg har set rype-hønen fare like mot hunne-gapet med strittende fjær for å hakke, da hunnen vilde ta ungen.

Der er mot og offervilje til døden — kan vi mennesker vise det bedre for avkom og fedrelann?

Lenger nede møtte jeg en flokk med okse-kalver som gikk og beitet langs med elven.

Uten å ense hunnen, stormet de in på, og kringsatte mig, pustet og snuste, og kom med snuten helt in i hånnen, for å bli klappet og få salt, som om de ikke hadde set mennesker på lang tid. De er da folkekjære nok.....og vi?.....

De fulgte efter nedover dalen, alt det jeg jog og skremte for å få dem tilbake til fjellet.

* * *

Ved Bjørnhull-lien traff jeg på den første seter hvor det lå folk, og der gikk jeg in for å gi fra mig en tollekniv jeg hadde funnet på stien.

En elghunn sto i bann og gnelred ved et uthus. I stuen sat konen og sydde, og mannen sat netop ved bordet og åt fisk han hadde tatt i tjernet.

De hadde seks kuer og noen gjeiter på seteren, og gården lå øvst i Atne-dalen, og mannen var nærmeste nabo til Høg-Ronden, sa han.

På gården avlet de ikke a'ent enn høi, og så kan henne litt grønfor; men korn nyttet det ikke med, og poteter heller ikke, så alt av det slaget de trengte, måtte de få fra dalen, og nå var det dyre tider. Men en fikk ikke klage lell, de fik da nokk.

Ja, et slitsomt liv var det jo på sin vis, og vinteren var jo streng og lang, men så er det nå et sunt liv, så høit oppe i fjellet. Det er ren luft, og godt vann, og friske er vi på sjel og kropp, og så kan vi som sagt ikke klage.

Jeg mente det var gledelig å høre slikt; det er nok aV dem som klager over bonnens kår, ikke minst oppe i fjelldalene. Mange steder er de jo blit mest avfolket i senere tider — helst ungdommen reiser til Amerika, eller og trekker de in til byene. Det er så slitsomt der hjemme, synes de; livs-kravene er steget; men hvad verre er, livet der er blit for kjedelig for dem. Da vil de heller sulte og fryse i byene, for der er det så mange andre tillokkelser.

Å, han kunde ikke si det hadde vært så verst med det der i dalen. På det siste hadde det vel heller blit fler nybyggere. Det var da heller ikke noe å dra in til disse stygge byene, mot å kunne være sig selv, og ha sit frie liv i fjellet.

Det var styrkende ord fra en som selv levde det livet. At det var mer enn muns-vær det med sunheten, viser den høie alder de når folk der i dalen. Mor til denne mannen ble over to og nitti år; men ni og otti år gammel gikk hun enda med bølingen til seteren helt fra dalen, og var rask og rørig til sit arbeide.

Glad i hug dro jeg videre. Var det bare mange slike i vort folk, så kunde Norge se en lys fremtid i møte.

Ja, om vi kunde få plantet livs-synet hos denne naboen til Høg-Ronden in i vor tids ungdom, — den, som er mest optatt av hvordan de med det minste arbeidet kan tjene mest penger, for å stille sin nydelses-syke tilfreds.

Om vi så også kunde vekke hos dem kjærligheten til det lann, det folk som har fostret dem, bringe dem til å tenke på nationens fremtid, hvad rasen kunde bli til, og hvad plikter og løftende opgaver de der kunde ha, istedenfor å tenke bare på sig selv og sine lyster--denne smålige egoismen som brer sig for hver dag i alle lag, og marg-eter samfunnet.

I denne natur måtte den skalle av. Når en ser Rondane mot himlen der i vest, da må en vel skjønne at mellem slike fjell blir synet et a'ent, og målene større, enn i en gård i en fabrikk-by, hvor synet dagen lang stanger mot nærmeste veggen, og misnøien næres ved stadig å se andre ha det bedre.

Gi dem noe av natur-livet tilbake, det de mangler, men som alle, bevisst eller ubevisst, lenges mot, — og livs-synet skal bli sunnere, livs-gleden lysere .....

*

Nu gikk det nedover i skogen, og efter en halv time nådde jeg Musvoll-seteren. Den var full av byfolk. Trots mannens elskverdige forsikring om at han nok skulde skaffe plass, og en god seng, og gjerne vilde ha en prat, så var det for tidlig på kveilen for en farende svenn å stanse. — Det bar utover bakkene videre gjennem skogen, og snart sto jeg nede ved Atne-sjøen.

Her er noen fiske-buer som tilhører Gudbrandsdøler, fra Fron; fra gammelt har de fiske-rett her i sjøen. Det lå netop noen karer der; men de hadde ikke fått større fisk, det hadde vært for stilt i været, og så var vannet for høit.

Jeg hadde fått lov til å ta båten til mannen på Musvoll-seteren, og i den satte jeg over til andre siden, hvor det skulde være et nybygge.

Et godt stykke op fra sjøen fant jeg også rydningen mitt i skogen. Det var to karer som hadde slått sig sammen og begynt å bryte op her for to år siden. De hadde alt fått en gill byg-aker og poteter, og trerne var fellt over et stort stykke; røttene sat igjen i bakken enda, og der var arbeide nokk; men god jord var det, kanske noe tørr, med sann unner. En lun, liten stue var alt satt op, og fløs-bygningen var også nesten ferdig. Jeg fant den ene mann sittende på taket og legge på bord.

Jo, det kunde nok bli råd med å ro mig utover sjøen ned til Brenn. Han kunde dra straks, måtte bare in og stelle sig litt. Han var gift denne karen; men kammeraten var ugift. De hadde kjøpt sig seksten mål jord, hvor de skulde holle noen kuer og hest, og ellers drev de mest med skogs-arbeide. Det var Mathiesen i Fredriksstad som eide det meste av skogen.

Det gir tro på fremtiden å se et slikt nybygge så høit tilflells. Gårdsbruket skulde lønne sig bra her, mente han. Høi-avlingen var god de fleste årene. Potetene slo også til. Noe verre var det med kornet; men de slo det til grønfor, og det lønte sig og. Så hadde de fisk i sjøen, og ellers som sagt arbeide nok i skogen. Her var det sandelig ikke vanskelig å leve.

Ro-turen utover Atne-sjøen er mest en

mil lang.....

Slik fred. Der på nordsiden ligger det vakre Nesset, hvor han bodde en av Norges få stormenn, matematikeren Cato Guldberg. Så likt ham å slå sig ned netop her; den lignet ham denne enkle men storslåtte naturen:

Så bredt og trygt husene ligger oppe på den grønne vollen som heller utover like til sjøen; de smiler rødt i skogen. De flate skog-liene stiger jevnt på to sider inover mot snaufjellet; men Illmann-hø og Rondane høit over der i vest, og Illmann-dalen, og den dype Langglupen imellem.

Det var først ut på kveilen jeg nådde ned til Brenn ved Atne-broen, og fik hus for natten. Værelset vente ut mot elven. Det durte av fossen der unner broen; den stuper ned i en vakker fiske-høl, som så fristende ut. Og ørreten vaket ring i ring i det blanke vann ovenfor broen. Natten var stille og varm. Det var meget for en fisker-sjel. Men — en skulde jo videre; det var best å legge sig til å sove.

Neste morgen bar det med skyss fra At-nas dal over åsen og ned til Vulu-dalen, og videre mot Sollien.....

Det bærer fra fjellet nu, fra de store vidder, nedover mot de alvorlige, store skogers lann.

Fra Sollien skyss-skifte gikk det med ny hest, videre nedover bakkene, mot Glom-men-dalen. Så sørgelig kort tid vi mennesker trenger for å øke vore livs-fornøden-heter. Før syntes en det var svært så gilt å få hest og kjerre å komme frem med. Men nu, efter noen få år med biler, beundrer en menneskenes tålmodighet som finner sig i det tids-spille å sitte å skrangle i en kjerre, og jage på en sliten skyss-hest.

Den jeg hadde fått her, var ellers villig nokk. Jeg lot gjerne den vesle skyss-gutten, på ti år, kjøre; for han kjente vel hesten best.

Mitt som den diltet utfor en lang, jevn bakke, snublet den, fait på knerne, rykket til for å komme op; men gikk så på hodet, og gjorde kolbøtte, med bakkroppen til værs, og helt over.

Jeg skvatt ut og slo filthatten over øinene på den for at den ikke skulde sprelle og brekke dragene. Den vesle gutten var kjekk; smågråte måtte han jo, men samtidig ga han med den voksne kars mine besked om hvor jeg måtte spenne fra. Snart hadde vi selen av, hesten på benene, og spent for igjen. Vi sat op og kjørte videre.

En underlig hest, slå kolbøtte mitt i slette veien. Jeg tok tømmene, men merket snart at den var snublevoren, og måtte holles godt op.

De hadde netop fått hesten fra byen, sa gutten, og han kjente den ikke. Ventelig var det en vognmans-hest, som hadde fått dårlige ben av sten-gatene; og fordrevet av bilene skulde den nu slite sine siste år som skyss-hest her på Ians-bygden, hvor bilen ikke har nådd frem.

Men nei, denne fremkomst-måten er en fortids-levning, — snart holler nok bilen sit seiers-intog i denne dalen også som i alle de andre. Så til slutt blir hestene bare til tømmer-driften på skogen; for der kan enda ikke bilene trenge frem. Men hvem vet hvad som kan ske? Vi har oplevd det som merkeligere var enn å kjøre tømmer med bil.

Så kom jeg da endelig ned til Atna station. Det gikk med jernbanen sydover til Koppang, og derfra med bil til Åsheim ved nordennen av Storsjøen i Ytre Rendalen.

Der vilde jeg være noen dager for å fiske.

* *

*

Åsheim, 14. juli.

Gjennem en dyp, skog-kledd kløft på vestsiden av Sølen-fjellene bryter Mistra sig vei fra de vide, flatere fjell-strekninger nordenfor. I en stor sving bærer det gjennem en trang skog-dal, som en sprekk i fjell-massen, og nedover til den vakre Storsjø i Rendalen.

Det går stor ørret op den elven, og jeg hadde lyst til å friste den; men der er ulent opefter, og en skal helst være kjent for å finne de rette hølene hvor storfisken står.

«Nå har je fått godt følje åt dei,» sa Olav Åsheim og kom smilende in fra telefonen. «De er skredder'n her i bygda, berre fiskjar fins itte her omkring. Han mente godt om været idau, å var huga på å dra. Min hain får itte fri før ve ett-tia, da kunne 'n møte dei ve Misteregga.»

Joho, det passet mig bra. Jeg hadde også en del å gjøre før den tid.

«Du kain få me dei sønnen min, hain Vekjle-Olav, for å vise dei benveien gjønnem skogøm.»

«Hain er låghalt, skredder'n,» la han til, «å har stivt ben; min de ska du itte bry dei om. Hain klyv i fjell-veggen, og går i skogøm, like ratt som noen. Berre jeger fins de itte heill, her i bygda.»

Vi dro avsted, Vesle-Olav og jeg, sån ved tolv-tiden. Først måtte vi sette over Rena-elven, da flommen tok broen her i vår. Så bar det op gjennem skogen. Steikende varmt var det, og en fikk ta av de klærne en kunde. — Som vi kom opefter ble jeg mer og mer spent på å få se denne merkelige skredder.

Endelig skimtet vi husene på Mister-egga mellem trerne, og da vi kom ut på storveien i svingen, reiste en snarest ung mann sig fra veikanten, og hilste goddag

En pen, sterkbygget, middelshøi kar, eller kanske heller liten, i brun jagt-drakt med knebukser, en lys knebelsbart, ellers glattbarbert, med smilende, trohjertige øine.

Det var skredderen Rikard Kvernnes, også Rikard Odden kalt, efter huset han bodde i, nord ved Lomnes-sjøen. Derfra var han nu kommet på sykkel. En lang fiskestang av bambusrør med snelle hadde han.

Vi dro ivei op bakkene østover. Trots sit stive ben gikk han ledig; det syntes ingen anstrengelse for ham å holle følge.

Vi hadde enda så en halva'en times gang op klevene, før vi tok av veien, og nedover skog-liene mot den trange dalen, hvor Mistra skummer dypt nede i bunnen.

For det meste renner Mistra utefter i jevne stryk, med skummende fart over og mellem runne stener, uten dypere kulper. Det står ikke stort a'ent enn småkjø på disse stykkene. Men så, ofte med lang avstann imellem, saktner elven sin viltre fart i lange, dype høler, der storfisken står.

Efter å ha kløvet ned et bratt stup, sto vi endelig ved elven. Skredderen foreslo at vi først skulde gå op efter fra høi til høi, for så å gå nedover igjen ut på kveilen. Det gjorde vi, men vi fikk ikke et slag av en storfisk.

Det var trykkende lummert. Tunge, mørke skyer trakk op over kløften i øst. Det kjentes mest som det kunde bli torden-vær. Men det var skyer for solen, så det burde være godt å fiske nu på eftermiddagen. Jeg prøvde først fluen, og så ente vi med kaste-sluk, med mort til agn, et fiske som skredderen var mester i. Men ikke slag å fornemme.

Det eneste av fangst jeg så, var en svær tiur, som kom susende mot stangen min, mens jeg sto på en stein ute i elven. Den var jaget op av hunnen på lann bak mig. Jeg holt på å slenge sluken i den, men lot det være, og den suste videre nedefter elven, og op i furu-skogen på andre siden.

Det skulde blit en fisk å fått på. Jeg synes jeg ser den med sluken om halsen stritte imot, slå med vingene, strekke hals, ute i elven, mens jeg tok den in på snellen. Det vilde blit basketak.

Her var det uhyggelig med mygg, og det bet og klødde på ansikt, og hals, og henner, og legger, så en mest ikke kunde stå rolig på steinene og slenge.

Så fait det tunge dråper, og en veldig regnskur plasket ned over os, skur efter skur. Men med ett braket det løs med torden, så det skrall og dundret mellem berg-veggene i denne trange dalen; brak efter brak; og til slutt kom lyn og skrall mest i ett.

Skredderen mente det var ikke å undres på at fisken ikke hadde villet bite. Nu var det helst håbløst å friste den.

Vi dro op i skogen til en tømmer-køje, for å få ly for regnet, og få os litt å bite i. Vi fikk gi tål til torden-været var forbi, om det ikke da skulde bli bedre med fisken.

Da regnet hadde gitt sig, kløv vi igjen ned til elven; men fremdeles ikke slag å få. Vi fikk enda gi tål en stunn. Vi gikk noe lenger op til en ny stor høi. Skredderen kastet sluken ut i nedre delen av den, mens jeg skulde prøve lengere op.

Da slår en svær fisk på sluken hans, mitt i strieste strømmen. Det bar ut for stryket, hele snøret suste av snellen. Skredderen måtte efter, sprang fra stein til stein, vasset så foss-føika sto om ham, ofte til op på livet. Så kantret han i koll mellem steinene, og det var bare armene og skuldrene og hode og stanga å se over vannet. Op igjen, og videre utover.

Men så ble fossen for stri; han måtte i lann og klyve i berg-veggen. Jeg tok hoven og sprang efter.

Han kom forbi berget, og nu hadde han fått tatt in litt på snøret, så han hadde noe å fare med; og fisken var kommet ned i noe stillere vann; men det var enda strie nokk stryk her.

Han fikk den in mot lann. Jeg forsøkte flere ganger å komme til med hoven, men så skar det avsted igjen, lenger og lenger utfor.

Endelig begynte den å gi sig, og vise buk. Han fikk den in igjen, jeg hoven unner og dro den på lann. Sandelig en pen ørret, fet og bred, med lite hode. Den var på sine vell tre kilo.

Skredderen løftet høitidelig fisken, og rakte mig den; den skulde jeg ha som gave, sa han.

Vi dro opover igjen. Skredderen prøvde noen kast i samme hølen, og jeg lenger op. Igjen fikk han et slag; denne gangen hang den ikke på, men han så halen, og den var svær.

«Ja, hain Vekjle-Olav så 'n au, å hadde je fått op den, skulle du fått set de går stor fisk her i elva. Den var adskillig større enn den je fekk på fem kilo her for nåen da'er sea. Min hain slår itte mer heil ein gong slik ein storfisk. Går det fél da, gjør'n de itte om att. Vi får gi'n ti, å freste 'na høl'n på neatt-turen.»

Vi gikk videre opefter. Ofte var det styg-bratt på siden av hølene. Fra en høi hammer kastet jeg ned i en stor, vakker høi. Jeg dro sluken over strømmen, — plask! det rykket i, det ga en støt gjennem hele kroppen, stangen sto som en spent bue, og snøret suste av snellen. Det gjalt å holle imot, fisken vilde ut for stryket.

Jeg fikk den op i hølen igjen. Den för runt. Mens jeg hollt så stram tom som mulig, kløv jeg utfor berg-veggen ned til strannen. Endelig var den sprengt, kom godvillig, og ble tatt in i hoven. Det var en fisk på halv-a'ent kilo.

Men nu var det heller ikke fler slag å få, alt det vi prøvde i hølene lengere op. Vi gikk da utover igjen, for det led langt på kveilen; men heller ikke storfisken til skredderen vilde slå om igjen. Og så var det ikke a'ent for enn å dra hjemover.

Vi kløv op fra elven, til vi kom til en tømmer-køje, hvor vi tok en bit kvelsmat.

Han Vesle-Olav hadde fått noe småkjøVED RONDANE OG SØLEN-FJELL 211

på flue, han var søkkende våt, men kry over denne lange turen. Så kløv vi videre op til veien, og dro hjemover.

Som vi gikk utfor disse lange, bratte bakkene, fortalte skredderen at her var det han hadde ødelagt sig.

«Hvordan kunde nå de gå til?»

«Jo, je kom på sykkel utover, og så gikk bremsa i ulage her oppe på toppen av bakken, så tafte je pedalen au, å de bar utfor alle disse bakkøm i full fart.»

«Men hvorfor søkte du ikke straks å kaste dei av veien ut til sia?»

«Å nei, det er så stygt med sten på båe si'er utetter her, og så mente je nå je skulle gredd de da, ser du.»

«Ja, men du måtte da få en styggelig fart utover disse svære bakkene?»

«Ja visst fekk je fuill fart.»

«Ja, jeg hørte noen som hadde set dei da du för utfor, du var som en strek etter veien.»

«De var akkorat her de, der 'na veien tar tå. Døm sto der borte og hollt på å lage tel kløv, døm skulde åt setra. Je huje enda åt døm, da je stupte her nea-føre, min døm hørde mei itte.»

«Ja, men så de ikke etter dei heller da?»

o

«A nei, døm mente fuill helst at je haddeVED RONDANE OG SØLEN-FJELL 212

før vane å færa åt slik. Min je mente nå je skulde gredd de, ser du. Utfør 'na brætte bakken her, auka jo farten stygt; å så kom svingen der nere, den var mye verre den gongen heill den er nå, veien er lagt om sea. Da var de dobbeltsving, fyst tvers av tel venstre, så helt om i ein tverr helsving tel høire att. Je lå flat i veien, gut, fyst på den ene sia, å så på den are, å jamen gredde je 'n au. Min forbi svingen sto de ut eit skjær i veien, å der bar de imot. Så vart je sløngt, å brakk 'ta bene på to steller, ovafør knee' å unner, både lår-bene å legg-bene. Der vart je liggandes. Min je var heldig, — de var itte mer heill en time, da kom de ein mainn som skulle åt setra me lass, og hain hadde heldigvis ein fjervogn som je vart kjørd neratt på.»

«Gjorde de ikke vont?»

«Å nei, je kain itte seia de gjorde så verst vont heill; før je korn hematt, min da strømte blo'e tel. De heldige var, at je hadde slik en go' dokter den gongen. Benet vart stelt så godt som de var molig de. Min dok-ter'n sa at nå var de slutt både med jagt og med sykling. Min det fekk'n da itte rett i. Min lenge låg je, før je vart go' att.»VED

«Men du var jo dårlig i de bene før den tiden?»

«Ja, je hadde eingong skamhøggi mei, og så gikk det betendels i såre, og knee vart stivt, du vet de kom tå de at de vart dårlig stelt.»

Ved Misteregga skiltes vi. — Skredderen fant her syklen sin igjen, og trillet utfor bakkene. Det er mest ufattelig at han kan komme frem på den, bare med det ene benet til å trå med; men det er også så kraftig utviklet, at det veier op to andre ben.

Vesle-Olav og jeg tok skogen fatt nedover mot Storsjøen. Jeg tenkte bare på denne merkelige mannen. — For en vilje det må dirre i den kroppen.

Åsheim, 18. juli.

Noen dager senere (mandag 17. juli) var jeg opover til Mistra igjen. Denne gang hadde jeg fått lånt en sykkel på Åsheim og tok storveien om Kvernnes-broen og Odden hvor skredderen bor. Det var en omvei på en mil.

Skredderen sto ute på tunet; jeg kom før han hadde ventet. Han ba mig gå in i stuen og sitte, mens han gjorde sig ferdig.

Alt velstelt ute og inne. Huset ligger vakkert til på en liten odde på sydsiden av✓ Lomnes-sjøen. En pen liten have utenfor, med blomster-bed og kjøkken-have.

En lys, luftig stue med våben på veggene: en Winchester repeter hagle, en tre-løpet børse med kikkert-sikte. Den tok han tiuren på topp med om vinteren; han skulde være svær til det. Flere andre børser hang der, og fiske-greier.

Men av skredder-hånnteringen var det ingenting å se. På bordene lå kataloger over jagt- og fiske-greier. En kunde merke det var en ungkar.

Der på veggen hang det et diplom. Skal tro det var for rifle-skyting ? Nei sandelig, der var det likevel litt av skredderen, — et diplom for fullent kursus som tilskjærer i Kjøbenhavn. Altså helt utlært, og sikkert dyktig i det håndverk som i alt a'ent.

Nu er han ferdig. Kaffi på termos-flaske, og to flasker øll i sekken, og så dro vi ivei opover på vore sykler i solsteiken .. En skulde sandelig ikke merke, at han hadde bare ett ben å trå med; jeg hadde min arme nød med å holle følge opefter de lange bratte bakkene, enda jeg kunde skifte utvekslingen på min sykkel. Men de verste kneikene måtte vi nu gå.

Halvveis oppe hørte vi en forferdelig tramp komme imot os; og fortere enn vi fikk tenke, sprengte en heste-flokk utover bakkene forbi. Det var ikke mer enn at vi fikk kastet os ut i grøften med syklene for ikke å bli trampet ned.

«Det var som fan'en! hvad kan detta væra?»

Men der kom det noe efter — det var en mann på motor-sykkel. Sandelig den unge dyrlegen, skulde ikke han ha bedre vett enn å jage hestene slik?

«Har'n hollt på lenge me detta, så er døm sprengt nå,» sa skredderen.

Høiere op møtte vi en gammel mann, han lettet på hatten, vi hilste.

«Signe møtet. Skal du tilkjøls?» sa han.

«Vi skulde bort i Mistra og friste fisken.» svarte jeg. «Er du kommet langt østfra?»

«Je har vøri i Trysil me ei hoppe.»

«Må du gå så langt me hoppene?»

«Ja, der er de ein bra hingst; men helles så skulle je nå ha vøri tel hingsten her vest i Rendalen, hain Romulus; min hain krepeterte her førrige vekua; Kong Knut slo'n, så hain gikk for.»

«Ja» jeg" hørte om de; men hvordan kunne de nu gå til at de to hingstene kom i lag?»

«De var fuill dårlig pass, vet du, at døm slapp døm ihop.»

«De var et dyrt tap for dem som eide den?»

«Å, hain var nå assurert for to tusen, min du vet de var ingen pris for så gill ein gamp. Min,» la han til, «de var nå hain Halstein Sjølie, å han Simen Landet, å nøren slike storkarer som åtte'n, å døm rikinga vøl itte nåen tusen kroner.»

Men vi måtte videre, og sa farvell.

«Goddau,» sa han, og ruslet videre utover bakkene.

Kommet vell in på høgda, satte vi syklene fra os, og dro nedover mot elven. Det var lidd på eftermiddagen, og tid å få litt i livet.

Vi tok veien mot en tømmer-køje, for å sitte inne der i fred for myggen, mens vi tok frem nisten. En av øll-flaskene la vi i bekken utenfor for å svale den, mens vi gikk in i tømmer-køjen.

Skredderen gikk foran; men da han kom i dør-åpningen, hørte jeg en forferdelig flaksing. Det var en orhane derinne. Først for den i forfjamselsen bort i den ene kroken, så i dan andre, — der var det et hull i taket, det smatt den ut gjennem, og slo sig på bakken utenfor. Der sat den litt og tenkte sig om; men så tok den til vingene bort gjennem skogen.

En finner ofte både tiur og orhaner i slike tømmer-køjer. Her om dagen slo en gutt ihjel en tiur i en køje; men det var jo ulovlig.

Vi ble ellers ikke lenge inne, der var for tykt med mygg og klegg; nei, da var det likevel bedre ute. Der var det også slemt; men det kom da et vinn-pust iblant, og det letnet.

Jeg hadde jo vistnok nu et sikkert middel mot mygg, citron ell-olje, som Engelskmennene skal bruke mot insekter i tropene. Jeg hadde netop fått en flaske av Christiansen fra Elverum, som lå nede ved Storsjøen og fisket. Han har gummi-plantager på Malakka, og kjente oljen derfra.

Og det var sikkert nok, oljen var god. Ingen mygg kom en nær på en time eller to efter at en hadde smurt sig in med den. Men vi fikk spare på beholdningen til vi kom ned til Mistra, når den alvorligere forretning, fiskingen, skulde gå for sig. Vi visste jo også, at utover kveilen ble myggen enda verre.

. Mat smakte nu, men øllet enda bedre, og det ble godt og kalt der i bekken. Vi ble enige om å ta den andre flasken med det samme; det va ikke til å motstå; så fikk vi ha kaffien til kvels. Det var steikende solskinn idag, og ikke en sky for solen, så det hadde ingen hast med å komme ned og begynne fisket.

Vi vasset over Ren-åen, og kom ned til hølen i Mistra ovenfor. Kaste-sluk brukte vi begge, men det var ikke slag å få. Nei, det var for klart vær, det ble kanske bedre utover kveilen.

Vi dro ned efter elven.

Jeg kom til en stor, dyp høi unner en bratt berg-vegg, hvor det var skygge for solen. Her kunde det nok stå stor fisk. Jeg slengte tvers over til den andre siden, lot sluken drive utover, mens jeg trakk in, og den kom netop der jeg vilde.

Enn der i kanten av strømmen ....,? En svær blask, det skinte gult, en runn mørk rygg, en bred hale slo op av vannet, idet det hvelvet runt. Det rykket til, snøret rente av snellen, og stangen sto runn som et hjul. Jeg hollt imot det jeg våget. Det gjalt å holle den i hølen; gikk det først utfor stryket, så var det uvisst om jeg kunde greie den; for berg-veggen var lodrett, og elven dyp og stri, så det var ikke lett å følge efter.

På kanten av stryket ble det et basketak. Jeg visste at den enkle fortommen var god, om den enn var tynn, og snøret hollt nok og en «split bamboo» er nu ikke lett å brekke. Det ente med at jeg fikk fisken op i hølen igjen, og der bar det runt i lynende fart.

Mens jeg hollt på med denne dansen, så jeg skredderen i berg-veggen over mig; han kom klyvende ned for å hjelpe.

Snart ble ørreten spakere, og endelig viste den buk. Jeg dro den like in i hoven til skredderen. På lann kom den, og lå stor og blank og sprelte og slo i sannet mellem steinene. Den var på netop tre kilo.

«Denna trøngte ein totsup,» mente skredderen; men den supen hadde vi ikke.

Vi fortsatte videre nedefter; men flere slag var det ikke å få, hverken for skredderen eller mig; og når det ikke ble for for ham heller, så var det nok ikke fordi vi var dårlige fiskere.

Imens var det blit natt. Det var ikke a'ent for enn å ta kvelsmaten; og kaffien på skredderens termos-flaske smakte godt; særlig da vi hadde smurt os dugelig in med den oljen, så vi kunde sitte i fred for myggen.

Så kløv vi op fra elve-juvet igjen, nådde op på veien, og i sommer-natten gikk det hjemover på vore sykler. Det var mest bare å la det trille utfor. .....

Enda et forsøk fikk vi gjøre i hølene nedenfor broen ved Misteregga; men heller ikke der var det slag å få, og så bar det videre utfor bakkene.

Det var mer enn vemodig å si farvel til skredderen ved grinnen til det koselige lille huset hans på odden. Jeg er sikker på det var av fullt hjerte vi sa «vell møtt igjen» begge to.

*

«

Åsheim, 19. juli.

Sammen med to damer dro jeg op til Løvfjorden for å fiske gjedde. Hos skomakeren ved sørennen av fjorden skulde vi få båt. Han var ikke hjemme da vi kom; men der var nokk av barn. De hadde fisket mort til agn på sluken, og en av sønnene kunde ro os.

Han hadde seksten barn, denne skomakeren, og alle sammen i live. Før vi rodde, kom han selv.

«Jaha,» mente'n, «de kain fuill væra molig de bir gjedde å få idau; min helles så er nå gjedda underlig tå sei me de, at ho bit bære mot nea, å så fyst på ny.»

Ja jeg mente at da måtte det være håb, for det var jo i siste kvartal av månen nu.

Jaha, han mente at det så ikke så ulikt ut. «Min,» sa han, afiskje dug itte imillom ny og nea, for da har gjedda den naturen, at tenn' på 'a døm går in i tankjøtte, så døm blir helt borte De er bære mot nea, og så ve ny, at tenn' kjem fram att, å da er de ho bit, som en lett kain skjønne.»

Skomakeren mente ellers det var stor gjedde der i sjøen, om vi bare kunde få av den største; men den ble ikke lett å få op med de greiene vi hadde. «For ho er nå så fül-kjynt tå sei.»

Jeg måtte si noen anerkjennende ord til denne mannen som hadde så mange prektige barn, vakre var de sandelig flere av dem vi så, levendes så de også ut.

«Det må være om å gjøre at folk sliter mye støvler her i dal'n, når du ska fø så mange unger.»

«A,» sa han, «de vart nok itte større me utkommet, skulle ein leva bære tå skomakerering; de vart sveltedauen de. De er bære i fristønner je kain væra skomaker, helles er de nok skauen vi må leva tå.»

Så kom vi da i båten, og dro opefter sjøen. En søn av skomakeren, på atten år, rodde. Vi fikk ut snørene, en sluk agnet med mort på den ene stangen, og en stor lakse-ske på den andre. Men vi hadde stri motvinn, det var for liten fart å få på båten, og vi fikk ikke nappet. Først da det ble le for vinnen nær øvre ennen av fjorden, ble det mer fart, og da slo straks en fisk på for en av damene, og skar ut med snøret. Efter en stunn fikk vi den in til båten, og tok den med hoven; en gjedde på omtrent to kilo.

Det blåste for meget til at vi vilde unner broen in i selve Lomnes-sjøen. Vi hollt middags-rast i en gress-bakke i solen, og rodde så nedefter Løvfjorden igjen med vinnen i ryggen, og fikk fart nokk på båten.

Det var ikke lenge før det slo en fisk, som vi også fikk in, den var på bortimot to kilo. Noen mindre gjedder fikk vi også. Men så kom det et langt stykke uten et napp, og vi nådde helt ned mot sydennen. Vi fikk ta en tur opover igjen for å se om det ikke skulde gå bedre, og satte tvers over for å ro langs det andre lannet.

Som vi er mitt på fjorden sier fru S.:

«Der napper det; men det er visst bunnen jeg har fatt i.»

Jeg tok stangen, det kjentes tungt, men i det samme suste snøret ut av snellen. Det var nok ikke bunn, nei — den vesle bambusstangen sto krum som en myk svepe like ned til hånnen min. Jeg bremset det jeg kunde, men måtte la fisken gå — lengere og lengere snøre, den var ikke til å stå imot. Jeg tok in så snart jeg våget; men så bar det ut igjen. Det rusket til så det hvinte i snellen. Så in et stykke, så ut igjen — sandelig måtte ikke dette være en stor fisk.

Gutten spurte om han ikke skulde ro til lann, så var den lettere å få in, mente han, det ble slikt langt snøre nå.

«Nei, er du gal, holl dig mitfjords, og på de dypeste du vet om her. La mig ikke komme i bunn'. Da kan vi si farvell til den me de samme. Ro opover de du kan, så vi ikke driver utover elva.»

Vi var kommet nær utløpet, og kjente strømmen.

Efter å ha drevet en stunn med fisken, ble den litt spakere, og jeg kunde få in noe av snøret; men snart för det ut igjen, den hadde da kraft nokk enda. Så skar det mot bunnen, jeg hollt imot det jeg våget, det letet på snøret og den enkle sene-fortommen. Så sveivet jeg in; gang efter gang, om igjen det samme.

Endelig kom den nærmere, der skar den tvers foran båten, vi så hele lengden; sandegil var den ikke stor. Så bar det ut flere ganger, og in måtte den igjen; så helt unner båten, og vi måtte være svint i ven-ningen for å gå klar.

Til slutt var den så noenlunde sprengt, og begynte å venne buk; men vi hadde ingen kjeks, og hoven var rent for liten. Gutten prøvde: han fikk den unner halen; men den rakk bare litt in på fisken. Da han løftet, gled den ut og satte til buns. In fikk jeg den igjen, og nytt forsøk med hoven. Fire ganger gikk det på samme måten.

Så fikk jeg den langs båt-siden igjen. Enda en gang setter gutten hoven unner halen, mens jeg holler hodet op mot båtripen med snøret. Så hypp, vi løfter og velter in — og der lå fisken på bunnen av båten. Gleden var stor. Sandelig en diger fisk — den var på otte og et halvt kilo.

For et uhyggelig opsyn som den lå der i båten og gjepet. Ja, denne gjedda ja, det er en stormakt det, det er selve makt-begjæret. Se bare dette svære gapet, med de stygge tennene.

Den har lov og rett til hvad den lyster, sluker alt den når i, lever høit på de andres bekostning. — Men likevel blir den en dag fanget og stagget med slike fine, smekre greier; — fordi den forregnet sig da den vilde gå på en stakkarslig liten mort . . .

Vi dro igjen opefter Løvfjorden, og fikk noen mindre fisk. Men så var det slutt, og vi rodde tilbake til skomakeren og hans mange barn.

«Jo,» mente han, «de var eit godt fiskje; min de er jo snart nea-tier au nå, så de er

itte så urimelig.»

* *

«

21. juli 1916.

Turen gikk videre østover fra Stor-sjøen, op langs Mistras kløft, over fjellet og ned til Klara.

jj g I nord lå Sølen-fjellene høit over fjellviddene, med det dype, trange Sølen-skaret. GjennemJ det gikk veien for pilgrimmene for århundreder siden, på den lange vandring nord til Hellig Olavs skrin i Trondhjem, der de søkte helsebot for legeme og sjel, den de ofte også fant.

Å, om en kunde finne et slikt vidundermiddel for den håbløst syke menneske-slekt som nu lider, av egen brøde, uten å kunne stanse.

Tidene skifter, menneskene skifter;--

men naturen — den store, enkle — skifter ikke......

Viks-seter, 24. juli.

Solen sto alt over skog-kanten i øst, og strømmet like in i stuen, da jeg slo op døren for å ta et morgen-bad i Klara.

For en vidunderlig fredet flekk på denne Guds larmende jord! Så stille og trygt ligger de der seter-husene på den flate vollen, mitt i den store skogen. Som et dugget blomster-teppe går engen like ut til elve-kanten; i et bredt sølv-bånn glitrer Klara utenfor; den mørke skogen i kjølig skygge på andre siden.

En kan mest ikke sette foten ned i denne morgen-sunne renhet, og trampe duggen bort fra disse blyge blomster-knoppene. En må stanse, vie ut brystet, suge in denne fred; — og la solen skinne en like in i sjelen.

Men denne rastløse elven haster forbi uten stans, uten ro, over rulle-stenene, i skumkammer og hvirvler, uavbrutt skiftende, og likevel stadig de samme . . .

Hvorfor slik hast, netop her ? Gi da heller litt tid, du sterke elv.

«Låt os ganga seint og sjå os vel ikring, vegen er så full av fagnadsame ting.»

Men hvem kan det i sin mandoms kraft? Du har bare hast med å komme videre gjennem dette lann og in i Sverige.

For en underlig elv. Alle store elver ellers har i tidenes løp gravd sig dype daler. Men Klara, den har skiftet løp den. I svunn'ne tider rant den fra Fæmund-sjøen over Drevsjø like in i Sverige; men så har den endret hug, og tatt sig en tur inover det store grå vidde-lann, grodd over med renmos.

Ut av Fæmund-sjøen renner nu Gløta gjennem ulente moræner, ur og hauger av storstein, og ut i Isteren, og så i Galten, — og så ut av den går Klara. Gjennem flatt skog-lenne, furu-skog, endeløs, — og høie moseberg imellem, — renner den mest i flate jevne stryk, og stillere strekker, sjeldnere i striere fosser og en dypere, svart høi for storfisken.

Lengere ute har den funnet mer dal, først Elvdalen, og så Trysil; men heller ikke den dyp og trang, og uten høie berg. Det høieste er Trysil-fjellet.

Så glier den in i Sverige. Det er vel ikke alt som kommer fra Norge, som til alle tider har vært like velkommen som disse glidende vann-masser, og deres tusen på tusen av tømmer-stokker. Det er jo dette norske vannet, som er med å danne Sveriges største sjø, Venern, dets største foss og største kraft-station, Trollhättan, og dette tømmeret . . .

Herregud, om vi to små folk altid kunde se, hvor meget lenger vi når, om vi til enhver tid står færdig til å motta kraft fra hinannen.

Så herlig forfriskende å sitte ute i denne elven på den lyse bunnen, og la de kjølige bølgene skvalpe op om brystet på en, mens solen skinner i vannet, og leker med benene dypt dernede. En kjenner faunen juble i de stille skoger.

Jeg skulde over til Missjøhaugen nord for Sølen-fjellene; men det var så steikende varmt å gå om dagen nu, fikk heller vente til kveilen, og imens slikke sol og fred på denne seter-vollen, og drømme skogens drøm.

Store planer hadde en for utferd. Skulde vært langt borte nu, unner trope-sol i urskogen, i det ukjente — og ble så hindret av krigen . . .

Men hvorfor så langt? Her er sol nokk, og blå himmel, og naturen evig ung, evig ny, — sandelig nokk å opdage — og skogens store ensomhet og tungsinn . . .

Men ellers så er den nu ikke så svær skogen her netop. Menneskene har fart stygt med den, har flådd disse vi'e furumoene bortefter, og det er ikke store pinnene som står igjen. Men slik er det jo mest overalt. Hvor blir Norges skoger som ga ly?

Likevel så er det nu skogen da, den vi er kommet fra. Østover, stadig østover strekker den sig, — unner dens ubrutte teppe kan du dra frem månet efter månet, og år efter år — gjennem Sverige, Finiann, gjennem Ruslann, over Ur ål, gjennem Sibirien, gjennem Amür-lannet — over berg og daler, og endeløse skog-sletter — like til Stille-havet.

Det er nu og blir nu der vi er os selv. — Og skal en drømme et fremtids-hjem — det en aldrig fant — så er det i skogen, med årtuseners skog-sus over hytte-taket, med dugg-dråper i ormegresset ut for døren om morgenen, med en mumlende skog-bekk og kjølige små kulper over hvite runslitte stener mellem mosen;--og så et blankt vann i skog-stilheten, hvor fisken vaker med plask og store ringer i kveilen.

Hvor dette livet gjør folk sunne og vakre. Se bare alle dem vi treffer her. Denne Bergljot her på seteren, — har du sett slik en dronning. Så sjelden vakkert et ansikt, slike øine, slikt et smil, snill og blid, og likevel tillitsfull og selvsikker. Og så slik en kropp, så velbygget, så fast og kraftig, og slik en reisning, slik en fri, ledig gang.

Nei sandelig, menneskene var ikke skapt til å bo i byer. Her er det de folies ut.

Senn dem der in, og du finner igjen bleke, utvaskede ansikter, hengslete, slengete kropper, utjasket slepende gang, og forloren stas og forlorne følelser.

At de må se slik ut her oppe, det skjønner jeg; men hvad jeg ikke skjønner, det er at Bergljot ikke er gift enda, og ikke har barn; men det har jeg ikke våget å spørre henne om.

Øvre Rendalen, 25. juli.

Om kveilen, da det var blit svalere, dro jeg. Jeg tok op skog-lien til Aursjøvola, og hollt snaufjellet nordvestover. Der var lettere å gå, og så var det håb om en luftning, som kunde holle litt av myggen og kleggen borte.

Men oppe unner Sølen ble også snaufjellet vanskelig nok å komme frem i. Det var moræne på moræne, med svære steiner på alle kanter. Kammer og rygger og hull, med trange dype renner gjennem moræne-kammene, skåret av bre-elver — slik som isen skulde lagt dem igjen der igår, — bare at renmose nu var grodd over alting, og den var tung å stampe sig frem gjennem mellem de svære steinene.

Så langt fra folk . . .

Men også hit forfølger en larmen av uværet der ute. Europa blør til døde . . .

En styrkeprøve, sier de. Styrke i hvad? i makt-begjær? i forberedelser til å slå ned de andre, og rive til sig makten på det gunstigste tids-punkt ... Er det styrkeprøven ?

Er det de egenskaper som skal bygge fremtiden ?

Imens flyter Europas edleste blod. Hvem blir tilbake? Hvordan skal den rase bli, hvor alle de dyktigste, de modigste av menn utryddes ?

Og lidelsen, folkenes store, hellige lidelse — skylles den krefter vi ikke kan mestre — lik dem som bygget denne ur ? Den skylles menneskene selv!!! Ve os . . .

Men slik en natt! Der unner, skogen med myrer, nedover flatene til den store Sølen-sjøen som strekker sig langt mot nordvest, med skog-kledde ness, og øer med trer, lik speidende krigs-skib — det gir mest en uhygge-minnelse om dem som ligger der ute i Nordsjøen på lur efter å ødelegge hverandre.

Skogene strekker sig utover i ås bak ås, og blinkende sjøer imellem. Efter Sølen-sjøens ø-strødde flate kommer Galten, så Itseren lengere borte, og lengst ute, mellem blå rygger, rummet for selve Fæmund-sjøen, som ikke kan ses. Over stein-ryggen jeg står på, hever uren sig ende op mot Sølen-fjellet, med skar, og botner, og sne-striper.

Men bortom Sølen-sjøen og skog-flatene, langt i nord, svømmer høie fjell: Gloføken, Elge-piggen, Gråhøgda, i blå dis under natt-himlens drøm.

For bølgende vidder: Det stiger og synker, og stiger igjen utover, stadig høiere — det er musikk. — Uvilkårlig toner Preislied inne i en. —

Ja Preislied? Er det da mulig? Kan en kultur som har skapt en verden så ophøiet skjøn som musikken, en kultur som i Preislied stiger og stiger til den bryter ut i en strålende skjønhets-jubel — kan den være den samme som utfoller dette brutale makt-begjær, denne jagen efter ytre glans?

Nei, og atter nei. Det er ikke kulturen, det er de gamle vildyr-instinkter, som har ført massene vill, og ved suggestionens makt revet dem med på de vilde veie. De har telegraf, telefon, presse i sin tjeneste for å spre sin gift med elektrisk hastighet. Og hopen, som i det økende nutids-jag mister egen mening og dømmekraft, ligger straks unner.

En gjenfødelse må komme — en ny tid, med nye idealer — da de åndelige verdier igjen er blit målet, og de materielle bare blir middel, — da mobben og middelmådigheten ikke lenger regjerer verden; men de store ånder fører menneskene mot høiere vidder, — da hver åndelig opdagelse, hver seir i åndens verden blir hilset med den begeistring som de materielle nu, — da menneskene lever for et større, skjønnere, enklere liv.

Men døgnets jag, unner pengenes mareritt, der nede i byene, forflater menneskene.

— Det var fra ørkenen, fra ensomheten, fra naturens enkle dyp, de nye menn kom — altid.

A, dette sterke alvor i en slik natt — det er som en hører selve verdens-rummets store salme — så høit, så vidt, så ren eter — så vidunderlig fritt for syn og for tanke.....

Av denne verden må den nye tids menn fødes, med de store enkle linjer, — helstøpte,

— uten dobbelt-moralens tvisyn.....

Ut av denne natt-stille storhet må de tanker spire som kan gi helsebot for den slekt som skal komme.

INDHOLD

Side

På ski over fjellet................................1

Haraldset'n........•......................60

Vinter i fjellet....................................89

Til Islann og Jan Mayen.............107

Høstjagt.....................152

Tiurlek......................173

Ved Rondane og Sølen-fjell ....186R. N.\N*S!•.:•!

f R IL Ul«" l o LIV

Digitaliserad av Projekt Runeberg och publicerad på http://runeberg.org/friluftliv/.

Konverterad till .pdf, .epub, .mobi och .txt av Arkivkopia och publicerad på https://arkivkopia.se/sak/runeberg-friluftliv.

Filen skapad 2018-12-17 11:13:27.439659